

PODATKI O DIPLOMSKI NALOGI

Ime in priimek: Barbara Čož

Naslov naloge: VPLIV SOCIALNEGA DELA PRI PODPORI REJNIŠKI DRUŽINI

Kraj: Višnja Gora

Leto: 2013

Št. strani: 96

Št. tabel: 23

Št. prilog: 11

Mentor: Milko Poštrak, doc. dr.

Deskriptorji: rejništvo, rejniška družina, matična družina, rejnik/rejnica, rejenec/rejenka, socialo delo, individualna projektna skupina

Povzetek:

V diplomsko nalogo sem vključila rejniško družino, ki ima dolgoletno rejniško tradicijo. V pogovorih z rejnikom, rejnico, babico (bivšo rejnico), dvema rejenkama, ki živita v rejniški družini in tremi bivšimi rejenci, ki so živeli v tej rejniški družini, sem raziskala, kateri so glavni motivi, zaradi katerih so se rejniki odločili za rejništvo, kako so rejništvo in rejniško družino doživljali bivši rejenci. Zanimalo me je tudi, ali je zakonodaja iz leta 2006 izboljšala bivanje otrok v rejništvu in ali je za uspešno rejništvo res potrebno sodelovanje večih ljudi.

Title: Impact of social work in support of foster family

Descriptors: fostering, foster family, parent family, foster parent, foster child, social work, individual project team

Abstract:

In my work I included foster family with foster long-standing tradition. In talks with foster parent, grandma (former foster parent), two foster children who are living in a foster family and three former foster children who lived in this foster family, I researched, which are the main motives, why the foster parents decided to foster care and how former foster children experiencing foster care. I was also wondering whether the legislation in 2006 improved the quality of life of children in foster family and if is for a successful foster care really necessary cooperation of several people.

PREDGOVOR

Rejniška družina je družina, ki ima posebne sposobnosti. Rejniška družina mora biti zmožna razumeti potrebe otroka in mu znati ponuditi ustrezno pomoč. Prav tako mora biti pripravljena sprejeti otrokove strahove in razumeti njihovo stisko. Rejniki kot sodelavci centrov za socialno delo, morajo vedno delovati tako, da delajo v korist otroku. Njihova naloga tako ni enostavna in včasih se znajdejo v situaciji, s katero se sami ne morejo soočiti. Takrat morajo za pomoč zaprositi center za socialno delo, ki jim nudi pomoč in podporo pri razreševanju stisk.

Otrok v reji živi z in med dvema družinama. Matična družina je tista, ki je njegova družina že od njegovega rojstva dalje, je edina družina, ki jo je do zdaj poznal. Zato je zelo pomembno, da otrok vzdržuje stike s svojo matično družino, seveda, če so ti stiki otroku v korist. Rejniška družina pa nudi več kot družina. Otroku daje zatočišče, varnost, zavetje, toplino, ljubezen, skrb, v času, ko matična družina ne more ali pa ne zna za otroka ustrezno poskrbeti.

K raziskovanju te tematike so me gnali osebni razlogi, saj me področje rejništva zanima že odkar sem se prvič seznanila z družino svojega moža. Družina mojega moža ima že več kot šestdesetletno rejniško tradicijo. V svoji nalogi sem želela prikazati povezanost rejniške družine in da je rejništvo za rejnike pravzaprav način življenja. V pogovorih z dvema rejnikoma, babico (bivšo rejnico), dvema rejenkama, ki živita v rejniški družini in tremi bivši rejenci, ki so živeli v tej rejniški družini, sem želela ugotoviti, kako so rejništvo in rejniško družino doživljali bivši rejenci, kako se je rejništvo spremenilo v primerjavi s časom, ko je bila rejnica babica in zdaj, ko sta rejnika njen sin in njegova žena. Želela sem raziskati tudi ali je za uspešno rejništvo potrebno sodelovanje večih ljudi, otroka, rejniške družine, matične družine in strokovnjakov iz drugih področij.

Na tem mestu bi se rada zahvalila vsem osebam, ki so mi na kakršenkoli način pomagale pri izvedbi diplomske naloge, še posebej pa gre zahvala družini mojega moža in vsem rejencem, s katerimi sem opravila pogovor, ki so bili tako prijazni, da so z mano delili svoje življenjske zgodbe, na podlagi katerih je lahko nastala moja diplomska naloga.

Zahvaljujem se tudi mojemu mentorju Doc. Dr. Milko Poštraku in socialni delavki ga. Bojana Tizmonar Javornik za vso pomoč in podporo.

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

DIPLOMSKA NALOGA

VPLIV SOCIALNEGA DELA PRI PODPORI REJNIŠKI
DRUŽINI

Mentor: doc. dr. Milko Poštrak

Barbara Čož

Višnja Gora, 2013

KAZALO

1. TEORETIČNI UVOD	3
1.1 DEJAVNIKI ODRAŠČANJA	3
1.1.1 VRSTNIKI	3
1.1.2 ŠOLA	6
1.1.3 SPOL	8
1.1.4 VREDNOTE	10
1.1.5 DRUŽINA	11
1.2 SOCIALNO DELO Z DRUŽINO	14
1.2.1 KAPITALI	15
1.3. KONCEPT REJNIŠTVA, POSVOJITVE, SKRBNIŠTVA	17
1.3.1 REJNIŠTVO	17
1.3.2 POSVOJITEV	17
1.3.3 SKRBNIŠTVO	18
1.4. REJNIŠTVO	19
1.4.1 POJEM REJNIŠTVA	19
1.4.2 PRAVNI VIDIK REJNIŠTVA	19
1.4.2.1 Pogoji, ki jih mora izpolnjevati oseba, ki želi izvajati rejniško dejavnost	20
1.4.2.2 Normativi za izvajanje rejniške dejavnosti	20
1.4.2.3 Dolžnosti rejnika	21
1.4.2.4 Naloge centrov za socialno delo pri izvajanju rejništva	21
1.4.3 SOCIALNI VIDIK REJNIŠTVA	23
1.4.3.1 Socialno starševstvo	23
1.4.3.2 Individualna projektna skupina	24
1.4.3.3 Otrok z dvema družinama	26
1.4.3.4 Življenje v dveh družinah	27
1.4.3.5 Matična družina	27
1.4.3.6 Doživljanje rejništva skozi različna razvojna obdobja rejenca	29
1.4.3.7 Rejništvo kot začasen ukrep	30
1.4.3.8 Dolgotrajno rejništvo in otrokove psihološke potrebe	31
1.4.3.9 Posvojitev otroka iz rejniške družine in posvojitev, ki izhaja iz predhodnega rejništva	32
1.5 REJNIŠKA DRUŽINA	33
1.5.1 REJNIŠKA DRUŽINA KOT NADOMESTNA DRUŽINA	34
1.5.2 REJNIŠKA DRUŽINA – DRUŽINA S POSEBNIMI SPOSOBNOSTMI	35

1.5.3 OPREDELITEV POJMA REJNIK/REJNICA	36
1.5.4 MOTIVI, KI VPLIVAJO NA ODLOČITEV, DA DOLOČENA OSEBA POSTANE REJNIK/REJNICA ..	36
1.5.5 ZAKAJ OTROK POTREBUJE REJNIŠKO DRUŽINO.....	38
1.5.6 DELO Z REJNIŠKO DRUŽINO	39
2. PROBLEM.....	41
2.1 PREDSTAVITEV INTERVJUVANCEV.....	42
3. METODOLOGIJA.....	44
3.1 VRSTA RAZISKAVE.....	44
3.2 VIR PODATKOV IN MERSKI INSTRUMENTI.....	44
3.3 POPULACIJA.....	44
3.4 ZBIRANJE PODATKOV	45
3.5 ANALIZA PODATKOV.....	46
4. REZULTATI.....	47
4.1 POVZETKI INTERVJUJEV	47
4.1.1 INTERVJU Z REJNICO.....	47
4.1.2 INTERVJU Z REJNIKOM	50
4.1.3 INTERVJU Z BABICO, BIVŠO REJNICO.....	51
4.1.4 INTERVJU Z REJENKO K.	53
4.1.5 INTERVJU Z REJENKO An.....	54
4.1.6 INTERVJU Z REJENCEM A., KI JE ŽIVEL V REJNIŠTVU DO POROKE	55
4.1.7 INTERVJU Z REJENKO T., KI JE ŽIVELA V REJNIŠTVU DO POROKE	56
4.1.8 INTERVJU Z REJENCEM R., KATEREMU REJNIŠTVO JE BILO ODPOVEDANO S STRANI REJNIKOV	59
4.2 POSTOPEK KVALITATIVNE ANALIZE	60
5. RAZPRAVA.....	85
6. SKLEPI	89
7. PREDLOGI	91
8. LITERATURA.....	92
9. POVZETEK	95
10. PRILOGE	

1. TEORETIČNI UVOD

1.1 DEJAVNIKI ODRAŠČANJA

Ko poskušamo opredeliti življenjski svet mladih, si pomagamo s koncepti, med katerimi je pogosta opredelitev dejavnikov odraščanja. Nekateri avtorji jih poimenujejo tudi dejavniki tveganja, dejavniki prestopniškega vedenja ali varovalni dejavniki. Vsem pa je skupno, da na nek način varovalno ali ogrožajoče vplivajo oz. učinkujejo v življenjskem svetu odraščajočega mladostnika. Ti dejavniki so družina, vrstniki, šola, spol in vrednote. Dejavniki so med seboj povezani, medsebojno učinkujejo.

1.1.1 VRSTNIKI

Vrstniki spadajo v neformalno mrežo mladostnika. Predstavljajo pa tudi njegov preživeti prosti čas. Zaznamujejo to posebno obdobje, ki ga tako radi poimenujemo moratorij ali pa obdobje socialnega eksperimentiranja. O tem se govori, kot da je to najbolj občutljivo obdobje v človekovem življenju, ki je preveč labilno in potrebno nadzora tako staršev, organov socialnega skrbstva, drugih institucij in države. Obdobje mladosti je kar že samo po sebi obdobje, ki kaže na odklonskost pri mladih, kar pa je popolnoma normalno, saj je učenje oz. socialno eksperimentiranje ključno za njihovo nadaljnjo življenjsko pot. Družba dviguje paniko, tako kot jo je v petdesetih letih, ko se je med najstniki pojavila kultura rock'n'rolla. Takrat se je govorilo o uporništvu najstnikov in kar naenkrat so jih začeli označevati kot prestopnike. V akcijo so stopile vzgojne institucije, starši in država, tako kot se to dogaja danes. Kar po svoje ni napačno, če si prizadevamo, da naši vzgojni smotri ne težijo k nadzoru in nedogovornemu pristopu, ampak k dopuščanju socialnega eksperimentiranja v zdravih mejah ter dogovornemu pristopu. Takšen način dela z mladimi omogoča povezovanje med generacijami, sprejemanje novih obveznosti ter sprememb, ki mlade čakajo po tem, ko se obdobje mladosti prevesi v obdobje odraslosti. Pri tem seveda obstajajo različne teorije o dopuščanju preizkušanju meja, ki navsezadnje vodi k družbeni integraciji. Menim, da se težko tukaj izognemo temu, da nebi imeli neke avtoritete nad mladimi, kar lahko nekdo razume kot iskreno skrb za zdrav razvoj mladostnikov ali pa kot nepotreben nadzor. Vselej se otrok razvija in uči ter spreminja, ne da bi mu mi zavestno ali nezavedno pomagali. Razvoj se lahko zgodi sam od sebe, če bi si to želeli ali ne. Seveda ne zagovarjam Rousseaujeve teorije o

permisivni, naravni vzgoji, le želim poudariti, da se proces vzgoje dogaja neodvisno od naše volje in namenov. Glede na to, da si želimo, da bi ljudje živeli v skladu z določenimi prepričanji, vrednotami, ki naj bi bile družbenemu sistemu skupne, pa lahko skušamo nanjo vplivati. Ampak samo z namenom, da dosežemo, po družbenih kriterijih, ustreznega posameznika. In zaradi družbenih definicij, se lahko začnemo pogovarjati o neustreznih in ustreznih oblikah vzgoje in avtoritete.

Vrstniki imajo svoj način vplivanja na vzgojo, saj se posameznik nauči vseh bistvenih prvin komuniciranja z ljudmi, preizkuša različne načine ravnanj, spoznava samega sebe in se preko skupine razvija ter na tak način razvija svojo identiteto. Ne glede na to, kako je v družbi sprejeta, pa je za vsakega mladostnika ključna. Vrstniki so za posameznika njegov simbol in izraz tega, kar je. So druga pomembna neformalna mreža, ki bogati njihove družbene jaze, da lahko v svetu funkcionirajo, da so lahko del družbenega sistema. Čemu bi potem lahko očitali njihovo učenje, če jim to omogoča razvoj avtonomnosti in aktivnosti? Mar si družba ne prizadeva za odgovorne, samostojne, avtonomne posameznike? Čemu potem takšna panika glede vrstniških vplivov? Sicer res ne moremo popolnoma zanikati, da lahko nastopajo kot dejavnik tveganja, vendar ga mladi vsekakor ne dojemajo tako. Vrstniki so za njih skupina, kjer lahko najdejo same sebe, zaradi česar se tudi nočejo odreči svojim neformalnim mrežam, ker to na nek način pomeni izgubo lastne identitete. Pri tem je bistveno socialno delo z mladimi, ki mora biti usmerjeno v to, da išče načine, kako bi bili posamezni vrstniki v družbi sprejeti in katere načine ravnanja bi ta sprejemljivi, ter pri tem nebi izgubili svoje lastne identitete. Socialno delo z mladimi mora vedno težiti k več perspektivam: osredotočiti se mora na delo z mladimi tako na mikro kot na makro ravni, da najde kompromise, ki zadovoljijo ne samo posameznike, pač pa so lahko sprejemljivi tudi za širši družbeni sistem.

Na koncu je pomembno tudi dejstvo, da če želi socialno delo z mladimi pomagati in podpreti mlade, jih mora najprej poskušati razumeti. R. Gillighan pravi, da je potrebno dobro spoznati socialne mreže otroka in mladostnika, saj so ključni vir pomoči in jih je potrebno upoštevati, če želi socialno delo učinkovito poseči v življenje mladostnika. Zavedati se je potrebno, da otrok ne živi samo znotraj družine. Vrstniki, socialne mreže izven družine, so vir moči in prijateljstva, samospoštovanja, pa tudi vir stresov, izkoriščanja in zlorab. Raziskati je potrebno na kakšen način je socialna mreža mladostniku vir pomoči, kakšne izkušnje glede življenja mu daje, da se lahko potem sprejema odločitve. Sodelovati z mladostnikom torej pomeni tudi sodelovati z njegovo socialno mrežo sovrstnikov. To pa zato, ker rešitev socialno delavnega odnosa ni usmerjena samo v posameznika, ampak tudi na celo socialno mrežo (mikro in makro raven). Sodelovanje mora omogočiti njihove rešitve, prispevke in podporo, da se najde

smiselno soustvarjeno rešitev, ter zaščiti oz. okrepi mladostnika pred negativnimi vplivi socialne mreže.

Mladostniki so v adolescenci zelo zaposleni z vzpostavljanjem in ohranjanjem prijateljev in v to vlagajo veliko energije in socialnega življenja. Prijateljske skupine delujejo podobno kot družina, saj dajejo mladim ljudem čustveno gotovost, dajejo pa tudi nove vedenjske vzorce, izkušnje in podporo pri osamosvajanju in odraščanju. Skupne izkušnje, želje, primerljive potrebe in primeri, izkušnja solidarnosti, so dejavniki, ki povezujejo vrstniške skupine (Ule 2008).

»Mladi imajo zaradi svojega identitetnega iskanja poudarjeno potrebo po občutku življenjske skladnosti in smiselnosti, zato jih morebitno stanje demoralizacije močno prizadene. Tu imajo prav posebno vlogo vrstniške skupnosti, ki so tako solidarnostne skupnosti, kot skupine za delitev občutka življenjske (ne)skladnosti.« (Ule 2003: 67). Avtorica poudari pomen vrstniških skupin, ki so prav tako pomembne kot družina, saj mladim v obdobju nenehnega iskanja in spoznavanja samega sebe, omogočajo občutke sprejetosti, zavedanja, da pripadajo neki skupini, v kateri delijo svoje izkušnje, interese in želje, ki jih povezujejo.

Ule tudi pravi (2008: 93): »V prijateljskih odnosih se adolescent uči strategij samorazkrivanja, zaupanja, vzajemnosti, vživljanja v drugega.« Prijatelji so prav tako pomembni kot družina, saj zagotavljajo občutek pripadnosti, sprejetosti, zaupanja. V adolescenci najboljši prijatelji nadomeščajo intimne partnerje in zato so prijateljstva v tem obdobju podobno ekskluzivna in čustveno nabita, kot pozneje intimna partnerstva.

Dejavniki, ki vplivajo na to, kakšne prijatelje si adolescenti izberejo, so *podobnost po interesih, stališčih, hotenjih, načinih preživljanja prostega časa*. Redkeje sklepajo prijateljstva ljudje z nasprotnimi značilnostmi.

Prijateljstvo je v adolescenci pomembno za samospoštovanje in samopodobo. Ule navaja 4 tipe podpore Thomasa Berndta (2004), ki jo prijatelji ponujajo drug drugemu (Ule 2008: 94):

- *Informacijska podpora*: nasveti pri reševanju osebnih problemov;
- *Instrumentalna podpora*: pomoč pri različnih nalogah, kot so šolsko delo, posojanje različnih stvari, npr. oblek, denarja;
- *Tovariška pomoč*: pomeni, da se lahko zaneseš na druge in nanje računaš pri socialnih aktivnostih, npr. udeležbi na zabavi, izhodu v kinu, športnem udejstvovanju;
- *Podpora v samopodobi*: dvigovanje samozavesti s pohvalami, ki jih dajejo prijatelji drug drugemu, spodbudami; ali pa s tolažbo v neuspehih, biti na njihovi strani v dobrem in slabem.

Mladostniška prijateljstva pripomorejo tudi k socialni izkušnji vzajemnosti, tovarištva, uveljavitve, delitve. Podpora je odvisna od kakovosti odnosov in ne od izmenjanih dobrin. Prijateljstvo, skupinska pripadnost, ne podpira samo čustvene varnosti, temveč je tudi vir statusa, ugleda z motivacijskem nabojem. Vrstniški svet postane v adolescenci zelo pomemben. Raziskave kažejo, da mladi močno cenijo prijateljstva in da so jim poleg zdravja največja vrednota, da pa imajo težave pri vzpostavljanju resničnih prijateljev. Bistva prijateljstva ostajajo iskrenost, zaupanje, pomoč, druženje. (Ule 2008).

1.1.2 ŠOLA

Drugi dejavnik, kjer najprej začnejo nastajati vrstniške skupine, je *šola*. Iz vidika E. Durkheima, ima šola pomen kot družbena institucija, s ciljem usvojiti določene navade, vedenja in vrednote družbenega sistema pri mladostnikih. Iz te perspektive je šola varovalni dejavnik, saj je na nek način opora staršem pri njihovi vzgoji otrok v odgovorne in družbeno sprejemljive posameznike. Danes pa se vse več govori o problemih, ki jih ima šola z otroci in zdi se, da je njena institucionalna družbena vloga odpovedala. Da je prišlo do tega, vidim več razlogov. Prvi je ta, da naj bi znotraj te institucije prihajalo do sodelovanja med učitelji, starši in otroci, pa so slednji pogostokrat izključeni. Dogovori so navadno sklenjeni na podlagi tega, kar starši, učitelji in strokovni delavci presodijo, da je najbolje za otroka. Glas otroka je velikokrat preslišan. Takšna slepa pega se ne pojavlja samo v okviru tega sodelovanja, ampak tudi na ravni odnosa med učiteljem in učencem. Ker ni vzpostavljenega pravega odnosa, ni razumevanja med enimi in drugimi, ni možnosti prave komunikacije in sodelovanja ter iskanja skupnih rešitev. Ravnanja mladostnikov so vse manj razumljiva in vsakokrat znova sprožajo različne odzive ogorčenja s strani odraslih. Premalo se zavedajo, da čeprav je mladostnik še v času, ko se razvija in ima očitno manj življenjskih izkušenj, pa še ne pomeni, da nima ničesar povedati. Prav tako je neprimerno, da odrasli ne znajo oz. nočejo podeliti skrbi z otroki, ker je "še premlad, da bi razumel", pozabljajo pa, da je še vedno človeško bitje. Zasluži si podelitev v jeziku, ki ga razume. V tem je spet prednost jezika socialnega dela, saj nam to omogoča.

Drugi problem, o katerem se tako rado govori, je o krizi vrednot med mladimi in negativnih vplivih vrstniških skupin, zaradi katerih je v šolah z mladoletniki nemogoče delati. Gre za moralno paniko in prelaganje odgovornosti institucije na starše in druge družbene segmente. O krizi vrednot nima smisla razpravljati, saj se vrednote same po sebi razvijajo in spreminjajo

glede na čas, obdobje in področje. Ljudje se še nismo naučili sprejemati drugačnih vrednostnih sistemov in da bi se izognili prilagajanju, očitamo ostalim, da so oni drugačni, nemoralni in preprosto nemogoči. Vrednote pri mladih se niso pojavile kar same od sebe, ampak so produkt družbe. Vzgojnim institucijam manjka znanja in kompetenc za razumevanje in sprejemanje novih vrednot med mladimi, ki so tudi posledica razvijanja različnih subkultur. Takšen odnos do mladostnikov ima negativne vplive na njih, saj se med njimi razvijajo ravnanja in vedenja, ki so v nasprotju s cilji vzgojnih načrtov – v večji meri, pa so za to krive šole same. Na takšen način lahko šola vpliva na mlade kot dejavnik tveganja. Nezmožnost razumevanja, poudarjanje avtoritarne avtoritete, nezmožnost sprejemanja drugačnosti in poudarjanja vzgojnih ciljev ter izvajanja vseh možnih oblik nadzora s kaznovanjem, psihičnimi pritiski nad učenci z ocenami, ipd. Nekateri radi pravijo, da je za vedenje mladih kriv vse bolj zahteven vzgojni načrt, ki od mladih zahteva vse več tekmovalnosti in različnih pritiskov za dobre ocene. Pri tem pa se lepo izognejo kakršni koli odgovornosti delavcev na šolah.

Durkheim pravi, da je določena mera deviantnosti primerna kot vzor za ostale, da ne postanejo deviantni. Takšno načelo se vsekakor upošteva v šolah, saj se marsikdaj dogaja, da je po dejanju nekega učenca kriv celotni razred v obliki kolektivne kazni. Namen je seveda vzgojni.

Ravnanje šol je neustrezen in v današnjem času postaja večna nedorečena problematika, ki nima ustreznih rešitev. Pri tem nastopi socialno delo z mladimi, šolske svetovalne službe, ki jih je pri reševanju teh problemov redkokdaj zaslediti. V šolah se zdi, da imajo pozitivno vlogo samo takrat, kadar delujejo v podporo učiteljem in ne učencem. Vendar socialne delavke in delavci sodelujejo z vzgojnimi institucijami predvsem z namenom koristiti otroku, ki je najšibkejši v odnosu med učitelji in starši. Kot sem že omenila, je pomemben njegov glas, kakor bi moral biti za šolo pomemben učenec, ne pa vzgoja v smislu uveljavljanja nadzora odraslih nad "neukročenimi mladostniki". To je podobno misli, ki jo je izrazil Simon Frith v knjigi *Zvočni učinki*. Pravi namreč, da ko bodo mladi odrasli, bodo končno normalni. Takrat očitno ne bodo več problem. Dokler pa so, pa je najbolje, da jih pošiljamo v vzgojne, prevzgojne zavode ali pa zapiramo v mladoletne zapore vse samo iz skrbi, da vzgajamo odgovorne državljane.

Nina Mešl in Tadeja Kodele (2011) v svojem članku pravita, da je šola prostor, v katerem lahko učenec razvije sposobnosti, znanje in spretnosti za večjo odpornost. To je pomemben varovalni dejavnik pred socialno izključenostjo. Znano je, da prav šolski neuspeh pomeni največje tveganje za človekovo življenje. Nadalje navajata M. Tomori, ki opozarja, da šolska

neuspešnost pomeni tveganje za celoten osebni razvoj. Namreč, otrok, ki v šoli ni uspešen, se pogosto doživlja kot nesposobnega, odrinjenega, manjvrednega, kar pa lahko povzroči različne poskuse reševanja samospoštovanja in neustreznega zagotavljanja svojega mesta med ostalimi. Magajna pa govori o tem, da lahko učna neuspešnost deluje tudi varovalno in otroka ščiti pred poglobljanjem čustvenih in vedenjskih težav, tudi ko so pri otroku navzoči drugi ogrožajoči dejavniki. Poleg primarnih intelektualnih sposobnosti, pa so za uspešno šolanje potrebne še vsaj temeljne sposobnosti socialnega prilagajanja, pripravljenost za sodelovanje v šolskem procesu ter zmožnost odpovedovanja trenutnim drugačnim željam, kadar delo za šolo zahteva dejavno prizadevanje.

Povezanost šolskega uspeha s poznejšimi življenjskimi izkušnjami ljudi so preučevali tudi mnogi drugi avtorji v svojih raziskavah. Mešl in Kodele (2011) navajata tudi Dryfoosa, ki meni, da je šolska uspešnost največji napovedovalec otrokove prihodnosti. Šola je za otroka nekaj podobnega, kot je delovno mesto za odraslega: če se naučijo spoprijemati z izzivi v šoli, bodo zmogli tudi kasneje v službi. Prav tako je učenčeva vednost, da zmore delati dobro v šoli, nekakšen odbojnik, zaščita pred vplivi stresa zunaj šole.

Ule (2008: 51) govori o tem, da je šola v sodobni družbi postala bistvena institucija, ki je posredovala med družino in širšo družbo in je dobila prevladujočo nadzorno funkcijo nad odraščajočimi mladimi ljudmi. Zahtevnost šolske dejavnosti postavlja pred mladega človeka podobne zahteve kot delo pred odraslega.

1.1.3 SPOL

Tretji dejavnik, ki ga je potrebno omeniti je *spol*. Lahko je eden izmed dejavnikov tveganja ali pa varovalni dejavnik. Na splošno bi za ta pojem lahko rekli, da je družbena kategorija, ki vsebuje določena pričakovanja glede fantov in deklet. Pričakovanja so skupek vrednot, ravnanj, ki naj bi jih eni in drugi ponotranjili v svoje družbene jaze. Pri tem pa je lahko družba skozi proces socializacije bolj ali manj uspešna. Danes je namreč opaziti veliko negotovost pri mladih glede lastne spolne identitete, katera v preteklih obdobjih ni bila tako pereč problem. Takrat so bile veliko bolj določene družbene vloge kot danes. Ženski svet je bil svet dóma, družine. Moški svet je bil svet dela, področje izven doma. Za ženske se je predvidevalo, da so pridne, nežne, zmožne empatije in skrbne gospodinje ter matere. Moški so bili glava družin, odgovorni, samostojni, medtem ko ženske podrejene in odvisne. Zelo očitno patriarhalna ureditev družbenega sistema. Tako je očitno spol tudi kategorija, ki določa

ureditev družbe, določa veljavo in pomen enega ali drugega spola, pri čemer pa zapostavljenost enega vodi v diskriminacijo. Spet relativno mlad pojem, družbeni konstrukt, a vedno bolj v zavesti patriarhalno naravnane družbe.

Če se vrnem na mlade, lahko opazimo, da danes le ti nimajo več tako "določene poti", kot je bila takrat. Razlogov za to je najbrž več. Pojav kapitalizma je za družbo odprl nov svet, ki je vodil v poudarjanje novih vrednot. Na eni strani je bilo vedno več bogastva, na drugi pa vedno več garanja. Že industrializacija je nehala strogo ločevati med moškim in ženskim svetom, kapitalizem pa je še bolj spodjedel ločitev s poudarjanjem vrednosti tistemu, ki je prinesel dobiček. Ženske so imele tako možnost pokazati svoje potenciale in so lahko začele graditi svoje kariere. Vse manj je bilo govora o družini in materinstvu, ženske so bile site determinizma njihovega življenja. Začeli so se kazati stranski učinki – upad stopnje rojstva, iz tega pa so rasli očitki ženskam, da bi se morale posvečati družinam. Nekako so v ozadju vedno skrita tradicionalna pričakovanja, sploh ko govorimo o spolni identiteti mladih. Tu so pričakovanja vedno ista. Ko pa enkrat postane mlad človek odrasel, je spolna identiteta stvar in problem posameznika, četudi družba sicer ne sprejema novih pojavnih oblik izražanja spolne identitete.

Pri mladih se skuša dekleta in fante vzgojiti v tipične pripadnike svojega spola, kot ga poznamo že od nekdaj. Z določeno mero novih vrednot, ki od mladih zahtevajo odgovornost, samostojnost. Tu ima v veliki meri vpliv vzgoja v primarnem, družinskem okolju. Le to je tisto, ki vpliva na ponotranjenje določenih sporočil in strategij v družbeni jaz, ki jim bodo kasneje služili kot način igranja svojih vlog. Ne imeti prave vsebine pomeni negotovost glede spolne identitete. Iz tega vidika je jasno, čemu se med mladimi kaže potreba po spreminjanju spola, istospolnem partnerstvu, oblačenju v nasprotni spol. Na nek način Meadova teorija o družbenem jazu logično razloži odziv mladih na delovanje družbenega sistema. Vendar vseeno se mi poraja dvom, da lahko tako "enostavna" teorija razloži, vsaj zame, tako kompleksen problem.

Spol kot dejavnik lahko razložimo tudi drugače – namreč za koga je sploh varovalni dejavnik in za koga je dejavnik tveganja. Prej sem omenjala spol kot družbeno kategorijo, ki določa mlade in kot taka se zdi glede na okoliščine dejavnik tveganja (povzroča diskriminacijo, izobčenost drugače usmerjenih, povzroča stigmo tako iz družbenega, političnega in socialnega vidika – mladi so premalo zaščiteni tako zakonsko, moralno kot socialno – skrbstveno).

Da se vrnemo nazaj – pri ženskah je spol varovalni dejavnik, ker predpostavlja, da so pridne, odgovorne in nezmožne odklonskega ravnanja. Nasprotno je za moške spol dejavnik tveganja, ker se predpostavlja, da so neodgovorni, ravnaajo nepremišljeno, agresivno in odklonsko.

Dokaj tipična, stereotipna predstava. Sicer je res, da se odklonsko ravnanje bolj opazi pri fantih, kar pa še ne pomeni, da ga pri dekletih ni. Tako lahko rečemo, da če je pri fantih problem delinkventnost, novo nastale okoliščine kažejo, da jo je vse več tudi pri dekletih. To je dokaz, da ne moremo posebne pozornosti nameniti samo fantom, zaradi tega "kar pač so", ampak tudi dekletom. Stereotipne predstave in posledično stereotipna ravnanja strokovnih delavcev in šolskih delavcev so pripeljale do točke, ko so dekleta začela izkoriščati takšne predstave za dokazovanje lastne "nedolžnosti".

Spol kot dejavnik tveganja ali kot varovalni dejavnik se kaže predvsem pri prestopniškem vedenju v adolescenci, kjer je to vedenje desetkrat pogostejše pri fantih, kot pri dekletih. Tudi pojavne oblike tega vedenja se razlikujejo glede na spol. Tu se kaže vpliv kulturnih meril in vzgojnih sporočil, ki dajejo v našem okolju fantom in dekletom različne napotke in možnosti za socialno vedenje, samopotrjevanje in izražanje stiske. Pri fantih v celotnem vzgojenem procesu že zelo zgodaj spodbujajo uveljavitev v okolju in jih tudi nagrajujejo za izkazovanje moči. Dekletom pa naša kultura omogoča drugačne možnosti. Namesto spodbud za dejavnejše samopotrditve, jim vzgoja usmerja pozornost na lastna notranja čustvena dogajanja in medosebne odnose (Tomori 2000).

1.1.4 VREDNOTE

Ta dejavnik je povezan z vsemi ostalimi dejavniki tveganja in varovalnimi dejavniki. Na nek način vrednote določajo dejavnike tveganja in varovalne dejavnike. Vrednote so namreč tiste, ki vplivajo na naša ravnanja, na naša prepričanja in lahko dajejo ali pa jemljejo moč.

Z *vrednotami* se srečujemo praktično na vsakem koraku. Prave vrednote delujejo na mlade varovalno. Zato je zelo pomembno, da mlad človek prave vrednote izkustveno absorbira in jih čustveno ponotranji čim pogosteje in na čim več različnih načinov. Družina pa je tista, ki mora mlademu človeku predstavljati zgled s svojimi vrednotami, da jih bo ta skozi procese odraščanja uspešno ponotranjil. Otrokom, ki so nameščeni v rejniško družino, matična družina ne more več zagotavljati pravih vzorcev vedenja, pravih vrednot, ki naj bi mu pomagale, da bi lahko odrasel v samostojnega človeka. »O vrednotah namreč govorimo kot o osrednjih življenjskih idejah, ciljih in normativnih vodilih, ki so nam opora in razlogi za življenjski stil, življenjski potek, dejavnosti, odnose. Vrednote usmerjajo naše doživljanje, mišljenje in delovanje tako, da nam »priporočajo«, »narekujejo« ali »odsvetujejo«, kaj misliti, želeči, kako se odločati, izbirati, delovati.« (Ule 2008: 177)

Ule tudi pravi (2003: 72): »Vrednote mladih so sestavina mladinskih scen in njihovega vsakdana. Niso ideali, temveč življenjski vzorci, ki si jih mladi osvojijo v »trgovanju« z različnimi ponudbami življenjskih stilov.« Prav prek posebnega vrednostnega sistema se je oblikovala mladina kot prepoznavna družbena skupina. Tako, kot se je spremenila mladina, tako se je spremenil tudi sam proces prisvajanja, oblikovanja in razumevanja vrednot, norm, življenjskih ciljev. V času »klasične« mladine je mlad človek z vstopom v odrasli svet sprejel in ponotranjil tudi določen sklop vrednot, tisto, kar se pričakuje od odraslega človeka. Med njimi odnos do dela kot primarne dejavnosti, svet zabave in prostega časa kot sekundarne dejavnosti, ideale svojega socialnega razreda, vedenjske norme, ki ustrezajo njegovemu spolu. V času mladosti je bilo mladim sicer dovoljeno določeno eksperimentiranje z življenjskimi izkušnjami, vendar pa je bilo to omejeno in meje so postavljale ustrezne avtoritete. Zaradi tega so imeli mladi zelo malo možnosti za oblikovanje svojega vrednostnega sistema.

To pa so začeli spreminjati mladi, ki so vstopali v podaljšano izobraževanje. Dijaki in študentje so imeli veliko več možnosti za bolj samostojno oblikovanje vrednostnega sistema kot na primer zaposleni mladi, ki so morali na hitro končati mladost in sprejeti podrejeni položaj v sistemu dela. V najboljšem položaju so bili tu študenti, saj je bil visokošolski študij dokaj zanesljiva pot do višjih socialnih statusov in s tem tudi boljših zaposlitev. V tem obdobju pa naj bi se dokončno izoblikoval vrednostni sistem izobraženih mladih, politična pripadnost in strpnejši odnos do sveta. (Ule 2008)

Raziskave mladine zadnjih let kažejo, da se med mladimi najbolj pojavljajo vrednote, ki so bližje posamezniku in njegovemu osebnemu izkustvu (materialna in socialna varnost, prijateljstva in odnosi, zdravo okolje, kvaliteta vsakdanjega življenja), namesto velikih vrednot, ki so bile oprte na močne ideologije (politika, religija, nacionalna vezanost). (Ule 2003: 73) Nadaljnje raziskave, ki so bile opravljene na tem področju kažejo, da sta med mladimi kot vrednoti najbolj zaželeni partnerski odnosi in osebna samostojnost (biti sam svoj gospodar in ukvarjati se s tistim, kar želiš). Na drugem mestu po pomembnosti sta uveljavljanje v poklicu in urejen gmotni položaj. (Ule 2008: 181)

1.1.5 DRUŽINA

Zagotovo eden izmed najpomembnejših dejavnikov je *družina*. Lahko je varovalni dejavnik, če je mladostniku omogočen zdrav razvoj v primarnem okolju, kjer pridobiva prve informacije o svetu, ponotranji različne strategije preživetja, ki mu lahko služijo kasneje v

življenju v različnih situacijah. Večinoma se zdi, da v današnjem času nastopa bolj kot dejavnik tveganja, saj družina močno vpliva na različna vedenja in ravnanja mladih, ki jih družba opredeljuje kot nesprejemljiva in neustrezna. Prav v družini se namreč najprej začnejo pojavljati stiske in težave, s katerimi se starši ne morejo več soočati in zato morajo biti otroci začasno nameščeni v rejniško družino. Vse pomembne reči se najprej dogajajo v tej mali, močno povezani skupnosti. Družina je tista, ki mora otroku zagotavljati varnost, občutek pripadnosti in sprejetosti, toplino, ljubezen. Družina mora otroka opremiti na osebni in socialni ravni s pravilnimi vzorci vedenja, vrednot, ki mu bodo kasneje v življenju omogočili, da bo lahko zadovoljno deloval v družbi in na delovnem mestu.

Kar se zdi resničen problem je odnos in vzgojna naravnost staršev, ki so očitno neuspešni pri posredovanju "pravih" sporočil, vrednot in ravnanj. V takšnih družinah je iz vidika socialnega dela z družino potrebno vstopiti v delovni odnos, vzpostaviti sodelovanje, ki bo omogočilo instrumentalno definicijo problema, kjer bo vsak lahko prišel do besede in definiral problem. Reševanje stiske mladostnika pomeni tudi reševanje stisk družine, saj je glavna opora mlademu človeku. Vsekakor pa se mora slišati glas otroka oz. mladostnika, in se ga upoštevati, če želimo učinkovito poseči v življenje otrok. Gabi Čačinovič Vogrinčič pravi, da je takrat družina v hudi stiski, saj se bojuje z občutki osramočenosti in krivde, ker je odklonsko vedenje otroka javen dokaz, da se je staršem ponesrečilo pri vzgoji otroka v skladu z normami in vrednotami družbe. Prav tako pa ne najdejo dovolj moči, da bi lahko učinkovito vodili in varovali svoje otroke.

»Družina prek svoje zapletene dinamike pomembno vpliva na osebni razvoj otrok in na vedenje vseh svojih članov. Res pa je tudi, da vsak posamezen član družinskega sistema po svoje oblikuje, usmerja in utrjuje družinske odnose in dogajanja, ki se zrcalijo tudi v vedenju, ki je za člane te družine značilno v širšem socialnem prostoru.« (Tomori 2000: 98). Tomori (2000) naprej navaja, katere so tiste naloge družine, ki lahko najbolj odločilno vplivajo na socializacijo otrok, in sicer *razvijanje občutka lastne vrednosti, razvoj odnosa do avtoritete, učenje sposobnosti za obvladovanje stresov in socialnih spretnosti ter oblikovanje vrednostnega sistema, ki usmerja motive, vedenje in ravnanje posameznika*. Dejstvo, da je bil otrok družini odvzet, oziroma se je družina sama odločila, da ga odda v rejniško družino, le potrjuje, da je družina odpovedala pri oni, tej ali kar več svojih funkcijah.

Raziskave tudi potrjujejo, da so starši najpomembnejše osebe v življenju odraščajočih mladih in da večina mladih ohranja občutek čustvene bližine s starši do odraslosti. Prav tako raziskave tudi kažejo velik pomen otrokove navezanosti na starše, kot zaščito proti odklonskemu in neodobravanemu vedenju pri adolescentih. Temeljni obrisi čustvene bližine

in navezanosti se razvijejo že v zgodnjem otroštvu in na odraščanje delujejo varovalno ali ogrožajoče.

V teoriji navezanosti, ki jo je prvi razvil John Bowlby (1975), se prve rudimentarne oblike navezanosti med otrokom in staršem razvijejo že v prvem letu otrokovega razvoja in se nadgrajujejo skozi celoten proces odraščanja. Otrok v obdobju med prvim in drugim letom razvoja oblikuje trajen čustven odnos s starši, ki mu omogoča, da mu starši pomenijo varen pristan, ne glede na njihovo dejansko navzočnost. To Bowlby imenuje notranji delovni model navezanosti. Ta je sestavljen iz niza pričakovanj o dostopnosti pomembnih oseb (staršev), o verjetnosti njihove podpore v kritičnih situacijah. Po tem notranjem modelu navezanosti se oblikujejo drugi čustveni odnosi v odraščanju. Odsotnost čustvene navezanosti med staršem in otrokom je tako najpomembnejši napovedovalec odklonskega vedenja v adolescenci.

Cernkovich in Giordano (1987) sta s svojo raziskavo potrdila, da je kakovost starševstva, in ne družinska struktura, odločilni kazalec prestopništva otrok.

Odnosi med adolescenti in starši običajno postajajo bolj zahtevni, razumski in manj čustveni, ker si mladostniki v družini želijo več svobode in samostojnosti kot otroci. Nekateri izmed zgodnjih psiholoških teoretikov (Stanley Hall in Anna Freud) trdijo, da je mladostniški upor staršem neizogiben in univerzalen. Anna Freud celo trdi, da mora zavoljo svojega razvoja mladostnik izživeti ta upor proti staršem. Vendar pa je veliko študij pokazalo, da to ni res in da ima danes večina mladostnikov dobre odnose s starši, da jih občudujejo in jim zaupajo. Spori se sicer pojavljajo, a o posamičnih rečeh, kot so hrana, oblačenje in podobno. Raziskave tudi kažejo, da se konflikti selijo v zgodnjo adolescenco, pozneje pa skoraj povsem prenehajo. Spremembe v odnosih nastajajo zaradi psihofizičnih sprememb v adolescenci in ne samo zaradi let. Te spremembe naj bi bile način prilagoditve mladih, da se v času spolnega dozorevanja odmaknejo od staršev in se tako zbližajo z ljudmi zunaj družine. Vendar to ne drži povsem, saj raziskave kažejo tudi, da je največ bližine in tudi največ konfliktov z adolescenti obeh spolov z materjo.

Družina za odraščajoče otroke ostaja ključni vir ljubezni, varnosti, podpore in udobja, kljub spremembam, novim pričakovanjem in napetostim. Po raziskavah sodeč, je mati najpomembnejša tolažnica, oseba, h kateri se obrnejo po pomoč, ko gre za hujše življenjske stiske ali ko je treba sprejeti pomembne življenjske odločitve. (Ule 2008)

1.2 SOCIALNO DELO Z DRUŽINO

Socialno delo z družinami je pomembno področje socialnega dela. Reševanje problemov, na katere naletimo v službah socialnega dela pogosto zahteva udeležnost družine uporabnikov. Sodelovanje družine včasih potrebujemo kot vir podpore in moči. Včasih je potrebno posredovati, da bi obvarovali člana, ki ga družina ogroža, ali družino, ker jo ogroža član. Včasih pa so družine same v vlogi uporabnika, ker potrebujejo spremembe, ki jih člani sami, brez pomoči, ne morejo oblikovati. Čačinovič Vogrinčič izpostavi Lüssijevo opredelitev družine, kot pomembno »naravno« socialno mrežo, ki jo je treba mobilizirati.

Čačinovič Vogrinčič (2008: 27) pravi, da je družina kontekst, v katerem se raziskujejo oblike pomoči, vendar to ne pomeni, da delo z družino prekrije posameznika v njej. V procesu pomoči pri socialnem delu z družinami gre ravno za raziskovanje dobrih izidov za vse udeležene v problemu. Delamo z družino in s posameznikom. Cilj nikoli ni varovanje družine za vsako ceno, temveč odkrivanje boljših pogojev za življenje posameznika v družini ali zunaj nje, oziroma za podporo družini, da se kot skupnost ohrani, preoblikuje ali razide.

Predmet socialnega dela z družino ni zgolj dajanje pomoči, temveč pomoč pri reševanju kompleksnih socialnih problemov skupaj z njo. Delovni odnos zagotavlja instrumentalno definicijo problema in soustvarjanje rešitev, kjer proces sodelovanja mobilizira moč same družine.

Socialno delo z družino opišemo kot izviren delovni projekt sodelovanja, ki ga soustvarimo na sporazumevanju, dogovarjanju in skupnem oblikovanju rešitev, da bi udeleženi v problemu postali udeleženi v rešitvi. Družino je potrebno oskrbeti; posredovati moramo, da dobi iz pravic, kar ji pripada.

V socialnem delu z družino poznamo dva socialnodelovna koncepta, ki zagotavljata strokovno kompetentno delo: *koncept delovnega odnosa* in *koncept izvirnega delovnega načrta pomoči*.

V delovnem odnosu z družino vzporedno vodimo dva procesa. Prvi je stabilizacija za instrumentalno definicijo problema in soustvarjanje dobrih izidov; tako vzpostavimo izviren delovni projekt pomoči. Drugi je proces raziskovanja, samoraziskovanja, soraziskovanja družine in z družino. Zelo pomembno je, da je v delovnem odnosu slišan posameznik, da hkrati raziskujemo sistem in posameznega člana ali podsistem.

Družino nagovarjamo na dveh ravneh. Prva je raven mobilizacije, raven dela, druga je raven družinske dinamike. Socialni delavec se mora odzvati na to, kako člani družine ravna drug z

drugim. V procesu sodelovanja poteka soustvarjanje sprememb. Spremembe, ki omogočijo rešitev, so potrebne za uspešno reševanje problemov.

Pri delu z družino je zelo pomembno, da ima socialni delavec znanje o družini, ki ga vnaša v dialog in sodelovanje. Sem sodi poznavanje pluralnosti družinskih oblik, zakonodaje, institucij in psihologije družine. Znanje o pluralnosti družinskih oblik in sprejemanje pluralnosti družinskih oblik je v izhodišču sodelovanja v delovnem odnosu.

Čačinovič Vogrinčič (2008: 30) predstavi tudi pomen druge ravni, ki ga zastavita Constable in Lee. Socialno delo z družino definirata kot angažiranje članov družine, da prestrukturirajo odnose skozi procese komunikacije in interakcije. Gre za sodelovanje v procesu pomoči družini, a poudarek je na odnosnem delu.

Socialni delavci pomagajo družinam pri reševanju odnosov, povezanosti in pripadnosti in pri reševanju zunanjih in notranjih problemov. Zunanji problemi zahtevajo soustvarjanje rešitev, notranji problemi, pa morajo biti rešeni toliko, da družina lahko sodeluje v procesu pomoči. Socialni delavci delajo tako zunaj kot znotraj družine. Znotraj družine delajo z družinskimi člani, ko se spopadajo s svojo pripadnostjo, ko premagujejo strese in naloge družine. Zunaj pa delajo na odnosih med družinami in socialnimi ustanovami. Delo z institucijami kot so šole, zdravstvo, sistem socialnega varstva ali delovno mesto, in družinskimi člani in na odnosu med njimi, kombinacija intervencije v družino in institucijo hkrati, je koncept intervencije.

Socialno delo z družino je kompleksno delo, ki zajame tako proces raziskovanja rešitev kot odnose v družini in spremembe v procesu soustvarjanja rešitev. (Čačinovič Vogrinčič 2008)

1.2.1 KAPITALI

Pomembno se mi zdi omeniti tudi pomen kapitalov, saj otroci, ki so nameščeni v rejniške družine ponavadi občutijo pomanjkanje vseh treh oblik kapitalov. Pogosto so to otroci, ki prihajajo iz revnejših družin, njihov ekonomski kapital je slabši, prav tako njihov socialni kapital, saj so te družine marginalizirane. Imajo pa tudi šibek kulturni kapital.

Bourdieu kapital razume kot trojstvo dejansko uporabnih virov in moči – *ekonomskega, kulturnega in socialnega kapitala*. Kulturni kapital se po njegovem uporablja v treh oblikah: kot objektiviran kulturni kapital (npr. materialni in virtualni izdelki, definirani kot umetniški), kot institucionaliziran kulturni kapital (npr. formalni certifikati o doseženi izobrazbi) in v obliki personificiranega kulturnega kapitala, ki je utelešen v glavah posameznikov (npr. privzgojene veščine za vrednotenje, razumevanje in ustvarjanje kulturnih dobrin). Ekonomski

kapital predstavlja dohodke in premoženje. Socialni kapital pa označuje interakcijske lastnosti mrež, ki posameznikom olajšujejo ali pa otežujejo dosegljivost in (iz)rabo različnih kapitalskih virov. (Dragoš, Leskošek 2003: 44)

Bourdieu definira socialni kapital tudi kot »agregat dejanskih in potencialnih resursov, ki so povezani s posedovanjem trajnih omrežij bolj ali manj institucionaliziranih odnosov vzajemnega poznanstva in prepoznavanja, ali, z drugimi besedami, s članstvom v skupini, ki vsakemu od članov nudi podporo kolektivno posedovanega kapitala, 'priporočilo', ki jim daje pravico do zaupanja v različnih pomenih besede.« (Makarovič po Bourdieu 2003: 8) Še pomembnejša pa je Colemanova definicija, ki pravi: »Tako kot druge oblike kapitalov je tudi socialni kapital produktiven tako, da omogoča doseganje določenih ciljev, ki ob njegovi odsotnosti ne bi bili doseženi.« (Makarovič po Coleman 2003: 8)

Dragoš navaja pomen in lastnosti naslednjih kapitalskih oblik:

- *naravni kapital* zajema vse naravno razpoložljive fizične potenciale, ki jih lahko uporabimo v produktivne namene. Npr. rodovitnost zemlje, vodne vire, rudninska bogastva, lego in izgled pokrajine;
- *denarni kapital* pomeni tisto količino denarja, ki je namenjena vlaganju v proizvodnjo z motivom, da se doseže večja vrednost od začetne naložbe;
- *proizvodni kapital* označuje vrednost proizvodnih sredstev (surovin, strojev), skupaj s tistimi človekovimi zmožnostmi, ki so aktivirane v procesu produkcije;
- *blagovni kapital* je tisti del kapitala v proizvodnem in trgovskem procesu, ki je v obliki zalog izdelkov namenjen prodaji;
- *človeški kapital* pomeni koncentracijo vseh lastnosti oz. zmožnosti v individualnih telesih in zlasti v glavah posameznikov, ki jih je mogoče produktivno uporabiti (npr. pridobljene izkušnje, obvladovanje tehničnih in socialnih veščin, stopnja izobrazbe, psihična kondicija, genske predispozicije in večkrat tudi atributi kot so starost, spol ali videz);
- posebej velja omeniti tudi *duševni kapital*, ki označuje (kot del človeškega kapitala) psihične potenciale posameznikov (talente), ki se lahko realizirajo le skozi ustrezno socializacijo in v naklonjenih socialnih razmerah, sicer pa ne pridejo do izraza in se manjšajo že, če jih ignoriramo. (Dragoš 2002: 74)

Še posebej pa poudarja pomen *socialnega kapitala* in pravi: »Socialni kapital je dragocena, premalo jasna in težko vidna dobrina. Dragocena zato, ker so s količino te dobrine povezane mnoge spremembe na najrazličnejših področjih in nivojih družbene strukture. Od socialnega kapitala so odvisni dogodki na socialnem, civilnodružbenem, političnem, ekonomskem

področju, pa tudi trendi na vseh ravneh, od mikro in mezo do makro družbene in internacionalne ravni.« (Dragoš 2002: 87)

Vsem kapitalskim oblikam pa so skupne štiri lastnosti: *odnosnost*, *učinkovitost*, *manifestnost* in *uspešnost*.

- Odnosnost pomeni, da je treba kapital razumeti kot družbeni odnos in ne kot stvar. Sestavine postanejo kapitalske šele s pogojem, da jih aktiviramo in uporabimo, kar je mogoče le v relacijah z drugimi skupinami in posamezniki. Brez odnosov ni kapitala.
- Učinkovitost označuje bilanco med vložki in učinki, torej primerjavo razmerij med ključnimi sestavinami ob začetku in koncu aktivacije kapitala.
- Manifestnost pomeni sposobnost, da kapital obnavlja samega sebe in to najbolj takrat, ko je navzven viden in očiten. Pojavno bistvo vsake oblike kapitala je ravno v tem, da bolj ko je viden, večji je, in ko je večji, je tudi bolj viden.
- Uspešnost se nanaša na tisto, kar z njim dosežemo. Tu velja, da je z njeno uporabo mogoče realizirati določene cilje, ki jih brez določene oblike kapitala ne bi mogli uresničiti. (Dragoš 2002: 74–75)

1.3. KONCEPT REJNIŠTVA, POSVOJITVE, SKRBNISHTVA

1.3.1 REJNIŠTVO

Obširnejša predstavitev rejništva sledi v nadaljevanju.

1.3.2 POSVOJITEV

Posvojitev je ena najstarejših in najbolj znanih oblik socialnega starševstva. Vsaj eden ali oba straša z otrokom nista biološko povezana, ampak sta njegova socialna starša.

Posvojitev je posebna oblika varstva in skrbi otrok, urejena v Zakonu o zakonski zvezi in družinskih razmerjih. Zakon ureja samo popolno posvojitev, s katero se posvojenec popolno izloči iz družine naravnih staršev ter preide v družino posvojitelja. Pri posvojitvi prenehajo pravice in dolžnosti posvojenca do njegovih staršev in do drugih sorodnikov ter pravice in dolžnosti staršev in sorodnikov do njega. Med posvojencem in njegovimi potomci ter posvojiteljem in njegovimi sorodniki nastanejo enaka razmerja kot med sorodniki. Posvojitev se ne more razvezati, posvojitelji pa se v matični register vpišejo kot posvojenčevi starši.

Posvojiti se sme samo mladoletno osebo, posvojitelji pa morajo izpolnjevati določene pogoje. Namen posvojitve je v prvi vrsti varstvo in preskrba mladoletnikov, zlasti tistih, ki nimajo staršev; s posvojitvijo pa se tudi omogoča ljudem, ki nimajo naravnih otrok, da uresničijo svojo željo po otrocih (Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih, 134.–145. člen).

1.3.3 SKRBNISTVO

Skrbnništvo je institut, ki ima znaten vpliv na najbolj občutljivo področje družbenega varstva človekovih pravic, saj pomembno posega v osebno integriteto posameznika. S postavitvijo skrbnika, ne glede na to, če gre za skrbnika nad mladoletnimi osebami, nad osebami, ki jim je odvzeta poslovna sposobnost ali za poseben primer, druga oseba stopi v položaj, ko odloča o pravicah, obveznostih in koristih druge osebe. Ta institut pri nas ureja Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih od 178. do 223. člena. Poleg skrbništva nad mladoletnimi osebami ureja tudi skrbništvo nad osebami, ki jim je bila odvzeta poslovna sposobnost in skrbništvo za posebne primere.

Osebi, za katero se ugotovi, da potrebuje skrbnika, postavi skrbnika pristojni CSD. Skrbnik mora imeti za opravljanje skrbništva določene osebne lastnosti in sposobnosti, predvsem pa mora privoliti, da bo skrbnik. V kolikor je mogoče in če to ni v nasprotju s koristmi osebe, ki se ji postavlja skrbnika, se za skrbnika določi njen sorodnik. Pristojni CSD, ki je pristojen za postavitev skrbnika, pa lahko odloči, da osebi ne bo postavil skrbnika, ampak bo sam opravljal to dolžnost.

Dolžnost skrbnika je prostovoljna in častna. Skrbnik je dolžan vestno skrbeti za osebnost, pravice in koristi varovanca in skrbno upravljati njegovo premoženje, prav tako pa je dolžan s pomočjo CSD ukreniti vse potrebno, da se preskrbijo sredstva, ki so potrebna za izvajanje določenih skrbstvenih ukrepov. Zelo pomembno je, da skrbnik postane zastopnik osebe, kateri je skrbnik, saj s tem odloča o njegovih pravicah, obveznostih in koristih.

Nadzor nad izvajanjem skrbništva opravlja pristojni CSD, ki lahko v primeru, ko skrbnik opravlja skrbniške dolžnosti malomarno, ko zlorablja svoje pravice, ali ko s svojim delom ogroža varovančeve koristi, ali ko ugotovi, da bi bilo za varovanca koristneje, če bi imel drugega skrbnika, skrbnika njegove dolžnosti razreši.

Osnovni namen skrbništva nad mladoletnimi osebami je, da se s skrbjo, vzgojo in izobrazbo vsestransko razvije osebnost mladoletnih varovancev, ki se kasneje samostojno usposobijo za življenje in delo. Skrbnik se postavi mladoletni osebi, ki nima staršev, oziroma za katerega

starši ne skrbijo, bodisi po lastni volji ali zaradi tega, ker jim je bila odvzeta roditeljska pravica. Skrbnik mladoletne osebe je dolžan zanjo skrbeti enako, kakor starši za mladoletno osebo, vendar pa nikakor ni postavljen v enak položaj kot zakoniti zastopnik, torej starš mladoletne osebe. Skrbnik lahko le z odobritvijo CSD odloča o določenih ukrepih zoper mladoletno osebo, med njimi lahko odda mladoletno osebo v vzgojni zavod ali ga izroči komu drugemu v vzgajanje, nego in oskrbo, vzame mladoletnika iz šole ali spremeni vrsto izobraževanja ter odloča o izbiri poklica za mladoletno osebo. S skrbništvom pa skrbnik prevzame le del obveznosti, ki jih imajo zakoniti zastopniki – starši, saj preostali del obveznosti praviloma prevzame rejnik.

Namen skrbništva nad drugimi osebami pa je varstvo njihove osebnosti, ki se uresničuje predvsem z oskrbo, zdravljenjem in usposabljanjem za samostojno življenje. Vsem skrbništvom pa je skupno, da se določeni osebi postavi skrbnika, ki zanjo (če je le mogoče, skupaj z njo) ureja vse, kar je potrebno, oziroma vse, kar je bilo dogovorjeno (Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih, 178.–215. člen).

1.4. REJNIŠTVO

1.4.1 POJEM REJNIŠTVA

»Rejništvo je oblika družinskopravnega varstva mladoletnikov, ki se izvaja z nego, vzgojo in oskrbovanjem v tuji družini, tj. pri osebah, ki niso mladoletnikovi starši (oziroma posvojitelji) niti skrbniki, pač pa so lahko njegovi sorodniki. Mladoletnika v rejništvo odda center za socialno delo na podlagi odločbe, zakon pa dovoljuje, da starši tudi sami oddajo otroka v rejništvo. Rejništvo je odplačno razmerje: rejnik dobi za svoje delo rejnino.« (Zupančič 1999: 165)

1.4.2 PRAVNI VIDIK REJNIŠTVA

Rejništvo je institut družinskega prava, urejen v Zakonu o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (Uradni list RS, št. 69/04- UPB1, ZZZDR). Samo izvajanje rejniške dejavnosti pa je predmet posebnega zakonskega urejanja v Zakonu o izvajanju rejniške dejavnosti (Uradni list RS, št. 110/02, 56/06-odločba Ustavnega sodišča RS, 114/06-ZUTPG, 71/08-ZUTPG-A,

ZIRD). Ta zakon ureja pogoje, ki jih mora izpolnjevati oseba, ki želi izvajati rejniško dejavnost, postopek pridobitve dovoljenja za izvajanje te dejavnosti, način izvajanja rejniške dejavnosti, način in njeno financiranje ter nekatera druga vprašanja, povezana z izvajanjem rejniške dejavnosti. Na podlagi 75. člena ZIRD je bil sprejet tudi Pravilnik o pogojih in postopkih za izvajanje zakona o izvajanju rejniške dejavnosti (Uradni list RS, št. 54/03, 78/08).<

1.4.2.1 Pogoji, ki jih mora izpolnjevati oseba, ki želi izvajati rejniško dejavnost

Te pogoje opredeljuje Zakon o izvajanju rejniške dejavnosti (v nadaljevanju ZIRD). Prvi pogoj je stalno prebivališče v Republiki Sloveniji, sledijo mu zaključena poklicna ali strokovna izobrazba in dopolnjena polnoletnost.

V izjemnih primerih, če je to v rejenčevo korist, lahko izvaja rejniško dejavnost tudi oseba, ki ima nižjo izobrazbo (5. člen ZIRD).

Rejnik ne more biti oseba, kateri je bila odvzeta roditeljska pravica ali oseba, ki živi skupaj z osebo, kateri je odvzeta roditeljska pravica. Prav tako ne more biti rejnik oseba, ki ji je bila odvzeta poslovna sposobnost (6. člen ZIRD).

Otrokov sorodnik lahko izvaja rejniško dejavnost, če je to v otrokovo korist. Po tem zakonu se za otrokove sorodnike štejejo: stara mati, stari oče, stric, teta, brat in sestra. Center presodi okoliščine posameznega primera (7. člen ZIRD).

1.4.2.2 Normativi za izvajanje rejniške dejavnosti

Rejnik ima lahko istočasno nameščene največ tri rejence. Zakon pa dovoljuje tudi izjemo in sicer ima lahko rejnik hkrati nameščenih tudi več rejencev, če so med seboj brati in sestre ali če je namestitev otroka k določenemu rejniku v otrokovo posebno korist (23. člen ZIRD).

Rejnik, ki izvaja rejništvo kot poklic, mora imeti istočasno nameščene tri rejence. Zakon pa dovoljuje tudi znižanje tega normativa. Razlogi za znižanje normativa so specifične otrokove potrebe, kot je rejništvo za hudo bolnega otroka, otroka z motnjami v telesnem in duševnem razvoju, zlorabljenega, trpinčenega, vedenjsko ali osebnostno motenega otroka. Znižani normativ in trajanje znižanega normativa določi komisija za določitev znižanega normativa in zvišanja plačila dela na podlagi skupnega pisnega predloga centra otroka in centra rejnika (24. člen ZIRD).

1.4.2.3 Dolžnosti rejnika

Opredeljuje jih 25. člen ZIRD. Osnovne dolžnosti rejnika so:

- pripraviti sebe in družino na prihod rejenca,
- truditi se za čim hitrejšo prilagoditev rejenca v rejnikovem domu in za ustrezno ravnanje vseh članov rejnikove družine z rejencem,
- nuditi pomoč rejencu ob prilagajanju na novo okolje,
- rejenca pravilno negovati, vzgajati in mu nuditi primerno nastanitev, prehrano, obutev ter šolske in osnovne potrebščine,
- nuditi rejencu primerne igrače, osnovne športne pripomočke in druge pripomočke manjše vrednosti za različne aktivnosti,
- skrbeti za krepitev in ohranjanje zdravja rejenca ter mu, če je to potrebno, preskrbeti ustrezno zdravstveno oskrbo preko izbranega osebnega zdravnika,
- skrbeti za rejenčev pravilen odnos do učenja in dela in za privzgojitev delovnih navad,
- skrbeti za vključitev rejenca v poklicno usposabljanje ali ustrezno zaposlitev,
- skrbeti za izoblikovanje lastne identitete rejenca,
- pripraviti rejenca na odhod iz rejniške družine.

Dolžnost rejnika je tudi omogočiti in spodbujati stike med rejencem in starši, razen v primeru, ko so staršem stiki omejeni ali prepovedani na podlagi odločbe pristojnega organa (26. člen ZIRD).

Prav tako mora rejnik vsa pomembnejša vprašanja glede rejenčeve oskrbe in vzgoje urejati sporazumno z rejenčevimi starši, oziroma skrbnikom in s centrom otroka. V ta namen mora sodelovati v individualni projektni skupini, ki jo center otroka imenuje za obravnavo posameznega rejenca. Rejnik je v ta namen dolžan upoštevati navodila centra otroka, centra rejnika in dogovore individualne projektne skupine. Rejnik se je dolžan vključevati tudi v dejavnosti, ki jih v zvezi z izvajanjem rejniške dejavnosti organizira center rejnika (27. člen ZIRD). Udeleževati se mora tudi usposabljanj in sicer najmanj enkrat v petih letih in to velja tudi za sorodnika otroka, ki izvaja rejniško dejavnost (28. člen ZIRD).

1.4.2.4 Naloge centrov za socialno delo pri izvajanju rejništva

Center za socialno delo odda v rejništvo otroka, ki nima svoje družine, otroka, ki iz različnih vzrokov ne more živeti pri starših ali otroka, katerega telesni in duševni razvoj je ogrožen v okolju, v katerem živi (157. člen ZZZDR).

Center za socialno delo odda otroka v rejništvo s privoljenjem staršev oziroma roditelja, pri katerem otrok živi. Privoljenje staršev pa ni potrebno v primeru, da je bil otrok staršem odvzet (158. člen ZZZDR).

Če je treba oddati v rejništvo več otrok, ki so bratje in sestre, se praviloma oddajo vsi v isto rejniško družino (159. člen ZZZDR). O oddaji otroka v rejništvo izda center za socialno delo odločbo (160. člen ZZZDR). Po oddaji v rejništvo si mora center za socialno delo prizadevati, da se odpravijo vzroki, zaradi katerih je bil otrok oddan v rejništvo (161. člen ZZZDR).

Naloge Centrov za socialno delo pri izvajanju rejniške dejavnosti so razdeljene na tri področja, in sicer *naloge pri izboru kandidatov za izvajanje rejniške dejavnosti, naloge pri izvajanju rejništva in druge naloge pri izvajanju rejniške dejavnosti*.

Po 29. členu ZIRD so se centri za socialno delo pri pridobivanju novih rejniških družin dolžni aktivno vključiti na območju, za katerega so krajevno pristojni. Vsem zainteresiranim so dolžni predstaviti namen rejništva, pogoje, ki jih morajo izpolnjevati rejniki, postopke pridobitve dovoljenja za izvajanje rejniške dejavnosti, način dela v rejništvu ter pravice in dolžnosti rejnikov.

Po odločitvi, da se določenega otroka namesti v rejniško družino, je naloga centra, da med rejniki, ki imajo dovoljenje, izbere rejniško družino, ki ustreza potrebam otroka (32. člen ZIRD). Za namestitev otroka v rejniško družino je potrebno pripraviti tako otroka in njegove starše, kot tudi rejnika in rejniško družino (33. člen ZIRD). Center otroka je dolžan spremljati razvoj otroka v rejništvu ter izpolnjevanje obveznosti, dogovorjenih z rejniško pogodbo, prav tako center otroka po potrebi ukrepa tako, da se v vseh primerih in na najboljši način uresničuje namen rejništva (34. člen ZIRD).

Center otroka mora po namestitvi otroka v rejniško družino sestaviti individualno projektno skupino, v kateri sodeluje socialni delavec centra otroka, socialni delavec centra rejnika, rejnik, biološka družina in rejenec. Delo individualne projektne skupine koordinira socialni delavec centra otroka. Po potrebi pa se individualna projektna skupina lahko razširi (35. člen ZIRD).

Individualna projektna skupina načrtuje in predlaga ustrezno ravnanje in strokovno obravnavo rejenca ter neposredno spremlja rejenca v rejniški družini. V ta namen pripravi za vsakega rejenca individualni načrt, ki mora biti prilagojen starosti oziroma stopnji razvoja otroka, otrokovim potrebam in mora biti zastavljen tako, da zagotavlja celostno obravnavo in spremljanje otroka. Načrt je potrebno dopolnjevati in po potrebi tudi spreminjati (36. člen ZIRD). Individualna projektna skupina se sestaja v skladu z načrtom in konkretnimi dogovori.

Najmanj enkrat na leto mora centru otroka predložiti pisno poročilo, v katerem predlaga nadaljnje ukrepe v zvezi z otrokom (37. člen ZIRD).

Poleg dejavnosti v okviru individualne projektne skupine spremlja center otroka rejenca z obiski na domu, pogovori na centru, obiski v šoli in sodelovanjem z drugimi institucijami (38. člen ZIRD). Po 39. členu ZIRD pa je izvajanje rejniške dejavnosti dolžan spremljati tudi center rejnika.

Če rejenec po dopolnjenem 18. letu starosti še ostane v rejniški družini zaradi nadaljevanja šolanja, je dolžnost centra otroka in centra rejnika, da pred podaljšanjem rejniške pogodbe v skladu s tem zakonom, skupaj z rejncem in rejnikom ugotovijo, da je nadaljnje bivanje rejenca v rejniški družini v korist rejenca (40. člen ZIRD).

Po odločitvi, da se za določenega rejenca rejništvo zaključi, je naloga centra otroka, da na odhod pripravi rejenca, rejniško družino in biološko družino (41. člen ZIRD).

Centri za socialno delo so dolžni na območju, za katerega so krajevno pristojni, za vse rejnike najmanj enkrat letno organizirati krajše usposabljanje, vzpodbujati in organizirati skupinsko delo z udeleženiimi v rejništvu in nuditi podporo s skupnostnimi oblikami dela (42. člen ZIRD).

1.4.3 SOCIALNI VIDIK REJNIŠTVA

Vodičar Ana pravi, da pri rejništvu ne gre le zato, da otroku, ki iz različnih razlogov ne more živeti pri svoji biološki družini najdemo nadomestno družino. Pač pa moramo otroku poiskati takšno družino, kjer bo pridobil pozitivno družinsko izkušnjo. Gre za namestitev v družino, kjer veljajo določena družinska pravila, kjer so vloge porazdeljene med družinske člane, kjer se razrešujejo konflikti in so prisotna čustva (Vodičar 2012: 11).

1.4.3.1 Socialno starševstvo

»Socialno starševstvo je razmerje med odraslim in otrokom, ki temelji na dolgotrajnem, socialnem, ekonomskem in čustvenem odnosu skrbi in navezanosti, znotraj katerega odrasli opravlja starševske funkcije ter ima starševske dolžnosti in pravice.« (Zaviršek 2012: 31)

Socialno starševstvo je oblika sorodstvenega razmerja, v primeru združenih družin, posvojenih otrok in mavričnih družin, ki ne temelji na biološki povezanosti, temveč na družbenem odnosu, ki je enkrat legaliziran in drugič ne.

Socialni starši so za otroka "pomembni drugi", ne glede na to, ali jih tako definira zakonodaja ali ne. Socialni starši pa so lahko tudi drugi odrasli, ki daljši čas skrbijo za otroka in ki so iz vidika otrok samih dojeti kot starši.

Socialno starševstvo lahko nastane na tri načine:

- kot pravno-formalni odnos, ki ga regulira država (poroka, posvojitev)
- kot razmerje do otrok, ki izhaja iz intimnega razmerja med odraslimi in je brez pravo-formalne povezave (ponekod starševstvo v mavričnih družinah, ponekod zunajzakonska skupnost)
- kot samodefiniranje doživetega odnosa iz perspektive otroka, ki odraslega občuti in izkusi kot starša (babice, služkinje, varuške, druge osebe v skupnosti).

Starševstvo je kot oblika socialnega razmerja vedno temeljilo tako na bioloških kot na socialnih povezavah in bilo tako krvno kot družbeno, torej določeno z biološkimi, socialnimi in obrednimi odnosi. V preteklosti so bile ekonomske migracije in smrt staršev pogosto vzrok preoblikovanja družinskih odnosov od krvnih k skrbstvenim. Danes pa vse manje število norm in sankcij v zvezi s poroko, večja enakost med spoloma in izjemni razvoj tehnologije na področju človeke reprodukcije vplivajo na razširjanje socialnega starševstva. Med socialne starše lahko uvrstimo tudi rejnike. (Zaviršek 2012: 31–33)

1.4.3.2 Individualna projektna skupina

»Socialnemu delu s celotnim sistemom vseh udeleženih v rejništvu pravimo projektna skupina.« (Bole Finžgar 2008: 132)

»Individualna projektna skupina je sestavljena iz otroka, njegovih rejniških in matičnih staršev (in drugih članov obeh družin) in rejniškega ter matičnega socialnega delavca, delavke. Po potrebi vključujemo še druge ljudi, ki so v določeni fazi otrokovega življenja (zdravje, šolanje idr.) pomembni in koristni za njegov razvoj.« (Repotočnik 2001: 5)

Zakon o rejništvu in pravilnik sta že vključila projektne skupine kot zahteven način dela, vendar pa sta glede pogostosti srečanja precej ohlapna, kar lahko povzroči slabo delo. Saj Gabi Čacinovič Vogrinčič (2006: 101) pravi, da projektna skupina ne more biti enkratno

dogodek v letu, apmak da v projektni skupini soustvarjamo izvirne projekte pomoči, ki zahtevajo pogovor, nove dogovore v procesu, ki tečejo iz meseca v mesec.

Individualno projektno skupino vodi socialna delavka zaposlena na centru za socialno delo otroka. Njena naloga je, da omogoči sodelovanje med matično družino, rejniško družino in otrokom v rejništvu in zavaruje koristi vseh udeležениh.

Kot pravi Čačinovič Vogrinčič (2006: 101–104), smo »*Projektna skupina* poimenovali sistem, ki vzpostavlja in vzdržuje sodelovanje med matično družino, rejniško družino, CSD in otrokom v reji.«

Projektna skupina je oblikovana za vsakega otroka posebej, zato jo lahko imenujemo tudi individualna projektna skupina. Naloga socialne delavke je tudi, da vzpostavi delovni odnos, v dogovoru o sodelovanju predstavi instrumentalno definicijo problema, ki že oblikuje delež posameznika v skupnem projektu. Delo iz perspektive moči omogoči, da s skupnim sodelovanjem vseh udeležениh zberemo vire, pripravljenost in znanje vsakega, da bi ustvarili otrokovo nosilno socialno mrežo.

Čačinovič Vogrinčič (2006) pravi da, otrok v reji živi z dvema družinama in od socialne službe potrebuje podporo in pomoč, da bi bil dobro opremljen za življenje med njima in z njima.

Projektna skupina načrtuje in v delovnem odnosu zagotovi pripravo otroka in obeh družin na prehod iz matične družine v rejniško, z izjemo zlorab in nasilja, ko moramo odvzeti otroka brez sodelovanja družine. To je filigranski proces, ki predvideva dogovor o uresničljivih korakih približevanja. (Čačinovič Vogrinčič 2006)

»Rejenec v bistvu ves čas ostaja otrok dveh družin – biološke (matične) in rejniške. Iz prve izhaja, v njej ima korenine, kakršnekoli že so. Pravico ima, da jih spozna, razpozna, poimenuje, razloči stvarnost obeh družin, s katerima je povezan. Otrok družino, iz katere izhaja, nosi s seboj kot del svoje identitete, zato se na centru za socialno delo trudijo ohranjati stik z matično družino, če je le mogoče.« (Lešnik, Kokol 2001: 4)

»Projektna skupina je dober okvir za pomoč in podporo matični družini.« (Čačinovič Vogrinčič 2006: 102). Center za socialno delo si mora ves čas prizadevati za pomoč in odpravljanje vzrokov, zaradi katerih je bil otrok nameščen v rejniško družino. Prav tako je potrebno otroka pripraviti na vrnitev nazaj v matično družino, če so se razmere v matični družini med tem časom uredile. Socialna delavka mora vsem udeležениm v procesu pomoči zagotoviti odprt prostor za pogovor, pomembno je slišati vsakega posameznika, predvsem je treba prisluhniti otroku, kaj si on želi, kaj on čuti.

V projektno skupino se vključijo tudi drugi sodelavci, ki jih potrebujemo v izvirnem delovnem projektu pomoči (učitelji, psihologinja s šole, sošolci, prijatelji...). Pri tem je pomembno, da socialna delavka zmore vzpostaviti in varovati delovni odnos, saj družina in otrok potrebujeta delež povabljenega sodelavca, njegov prispevek v procesu pomoči.

Borislava Repotočnik (2001) pravi, da se v individualni projektni skupini postopoma, korak za korakom načrtuje otrokov osebnostni, čustveni in vedenjski razvoj, pomoč pri učenju, šolanje, poklicna pot, stiki z matično družino. Vzpostavlja se dialog in sodelovanje med matično in rejniško družino, ki sta za otrokov razvoj in občutek sprejetosti in ljubljenosti obe, ena morda bolj kot druga, pa vendar obe, pomembni. (Repotočnik 2001)

1.4.3.3 Otrok z dvema družinama

Otrok v rejništvu, je otrok z dvema družinama, svojo biološko družino in rejniško družino. V zvezi s tem je pri delu nujno treba upoštevati vsaj 3 načela:

- Če hočemo sprejeti in razumeti otroka, ki prihaja v rejništvo, moramo skupaj z njim sprejeti in razumeti tudi njegovo biološko družino in njegove pretekle izkušnje.
- Niti družine, ki izvajajo rejniško dejavnost, niti institucije ne morejo otroku v celoti zagotoviti občutka varnosti in topline, ki ju potrebuje. Zavedati se moramo, da so za otroka te namestitve vedno le začasna kakovost.
- Občutljivi dolgoročni načrti so bistvenega pomena, če želimo otroku olajšati trpljenje. Namestitve brez vnaprejšnjega načrta ustvarjajo v otroku dodaten občutek negotovosti. (Križnik Novšak 2012: 84)

Pomembno je, da se otrok zaveda, kako poteka način dela v projektni skupini, kaj so načrtovane spremembe, kako bomo pomagali njemu in staršem. Otroku moramo načrtovane spremembe približati v časovni perspektivi, da bo lahko razumel, kaj je tisto, kar se more spremeniti, tako lahko tudi sam postane dejaven ustvarjalec in opazovalec sprememb. To zmanjšuje občutke negotovosti in pozitivno vpliva na otrokov občutek varnosti in lastne kompetence. Pri otroku moramo ves čas ohranjati občutek, da sodeluje.

Razpetost otroka med roditeljsko in rejniško družino, večkratna selitev iz ene družine v drugo, vrtenje v krogu upanj, obljub, pričakovanj in razočaranj ter prelomljenih obljub za otroka prav gotovo ni dobro. To slabo vpliva na otrokovo samozavest in občutek varnosti. Otrok ima velikokrat občutek, da je on kriv temu, kar pa nikoli ni res. (Perpar 2008: 75)

1.4.3.4 Življenje v dveh družinah

Strokovnjaki, ki delajo na področju rejništva se srečujejo z mnogimi dilemami pri odločitvi za namestitev otroka v drugo družino, za takšno rešitev je namreč potrebno veliko znanja in izkušenj. Pri teh odločitvah morajo strokovnjaki tehtati "tveganje" in "potrebnost, nujnost" izločitve otroka iz domačega okolja. Pri tem gre za ozaveščanje tega, kaj otrok izgublja in zaradi česa je resnično nujno, da gre v oskrbo drugam, s čimer bo doživel tudi izgubo prejšnjih odnosov in okolja.

Med dejavniki, ki vplivajo na tehtanje pri odločitvi za izločitev otroka iz starega okolja sta še posebno odločila dva: kakovost nadomestne, dopolnilne oskrbe in možnost sodelovanja bioloških staršev. To sta dejavnika, ki zelo zmanjšata negativne, za otroka hude posledice ločitve. Otroci se namreč ob izgubah odzivajo z različnimi čustvi, pri tem pa je pomemben način, kako je spremljana in obravnavana njihova izguba. Prav tu lahko ta dva dejavnika prispevata odločilne razbremenilne učinke.

Rejenci prihajajo v rejniško družino s svojo preteklostjo, in svoji prvi družinski izkušnji dodajajo novo, rejniško. Zelo pomembno je, da skušajo strokovnjaki vzpostaviti medsebojno podporo obeh družin, kar pa je včasih zelo težko. Le na ta način je otrok razbremenjen in ima možnost koristno izrabiti nove izkušnje. Otrok je po eni strani pomirjen, saj kljub temu, da je "odtrgan" od svoje matične družine, še vedno ohranja stik z njimi.

Tudi raziskave so pokazale, da ni mogoče kar tako izbrisati preteklih rejenčevih izkušenj. Te izkušnje pomembno vplivajo na vedenje v novih okoliščinah. Namreč tisti, ki so ohranili stik s svojimi praviimi starši, so bili veliko bolj gotovi in trdni in manj težavni, kot tisti, ki teh stikov niso imeli. Četudi je bil odnos med rejencem in njegovimi starši še tako slab in moten, se otrok tega odnosa ne more preprosto znebiti s fizično ločitvijo. Prav zaradi kompleksnosti položaja z namestitvijo otroka v rejniško družino, je potrebno sodelovanje med matično in rejniško družino, ki ga omogoči strokovni delavec. (Križnik Novšak 2008)

1.4.3.5 Matična družina

Čačinovič Vogrinčič (2008: 108) matično družino opredeli kot družino, v kateri se je otrok rodil in v njej živel, dokler družina sama ali strokovnjaki niso ugotovili, da otroku ne more dati tistega, kar je razumno pričakovati, da bo mogla zagotoviti za otrokovo rast in razvoj.

Matična družina mora razumeti, da je rejništvo začasen ukrep in traja samo toliko časa, dokler se razmere v matični družini ne uredijo, in dokler matična družina ne zmore sprememb, ki jih otrok potrebuje, da bo lahko varno živel doma. Na začetku je sodelovanje z matično družino težko, saj matična družina doživlja socialne delavce kot nasprotnike, ki jim hočejo odvzeti otroka. Matični družini je treba približati, da se vse odvija v otrokovo korist in da bo tudi otrok prišel nazaj v matično družino, če bo le ta pokazala interes za spremembo na bolje.

Sodelovanje z matično družino je za stroko socialnega dela izrednega pomena, saj je ena izmed nalog projektne skupine prav soustvarjanje pomoči za matično družino, da se uči živeti z otrokom, ki je v rejniški družini. Za otroka, ki živi v rejniški družini je stik s svojo matično družino zelo pomemben, saj je konec koncev to družina, v kateri se je rodil, ki ga je do zdaj vzgajala in skrbela zanj in težko bi ga bilo kar odrezati od svoje prave družine. (Čačinovič Vogrinčič 2008)

Starši otroka, ki je nameščen v rejniško družino, so imeli največkrat že pred tem ukrepom čustvene in tudi druge težave, ki so pripeljali do namestitve otroka drugam. S tem ukrepom pa se zanje začenjajo še nove težave. V večini primerov se straši čutijo krive, ker so nekako "pustili na cedilu" svoje otroke. Te občutke pa socialno okolje velikokrat še okrepi. Starši se v novem položaju pogosto ne znajdejo, ne znajo biti več starši otroku, ki je odšel v rejništvo. V praksi se velikokrat dogaja, da starši opustijo vso odgovornost do otroka, se umaknejo. Drugi pa se v rejniški odnos vmešavajo grobo in nepredvidljivo.

Starši se pogosto z rejništvom sprijaznijo le razumsko, čustveno pa ga ne sprejmejo, kar otroku onemogoči, da bi se ustalil v rejniški družini. Otroci tako ob starših čutijo to njihovo neodobravanje in ne-sprejemanje tega, da so v rejništvu. To opazimo kot nekakšno razpetost otrok med starši in rejniško družino, zato tudi takim otrokom pravimo "otrok z dvema družinama". Posledično otroci ne želijo izdati svojih staršev in se tako tudi ne morejo v celoti prilagoditi novemu položaju.

Prav zaradi tega je nujno, da stroka dela z matično družino otroka in ji skuša pomagati. Tu gre za spretnost dela z ljudmi, ki so polni nasprotij, redki so pripravljeni sodelovati, socialne delavce in rejnike pa doživljajo kot nasprotnike. Pa vendar ne smemo obupati, saj se gre tu za otrokovo korist in njegov nemoteni razvoj. Stroka meni, da bi tu morali sodelovati najbolj izurjeni strokovnjaki, tudi iz psihiatričnih strok, kot meni Bowlby. (Križnik Novšak 2008)

1.4.3.6 Doživljanje rejništva skozi različna razvojna obdobja rejenca

Andreja Križnik Novšak (2008: 26) v svojem članku izpostavlja pomembne značilnosti rejniškega položaja v zgodnjem otroštvu, raziskovalke Vere Fahlberg (1993):

- otroci, ki so bili oddani v rejništvo tako po rojstvu, navadno razvijejo s svojimi nadomestnimi starši običajen odnos med staršem in otrokom;
- nekako pri devetih mesecih je odnos otrok – starš že precej dobro izoblikovan;
- travmatični dogodki v zgodnjem otroštvu imajo dolgoročne posledice;
- majhni otroci, ki živijo v rejniški družini, še ne zmorejo razumeti povezave z biološko družino, s katero ne živijo;
- fizična in psihološka varnost in zanesljivost, predstavljata največji potrebi pri majhnih otrocih;
- za predšolske otroke je značilno magično mišljenje, ki pomeni, da verjamejo, da že njihove želje lahko povzročijo uresničitev posameznih dogodkov;
- majhni otroci ne morejo vzdrževati pozitivnih čustvenih vezi z različnimi osebami, ki med sabo nimajo odnosov ali so med sabo celo sovražne.

Do nekako sedmega leta starosti imajo otroci za svojo družino tisto, s katero živijo. Od tega leta naprej pa spoznajo, da je družina navadno opredeljena s krvnim sorodstvom. Od devetega leta dalje, pa tja do adolescence se pojavljajo značilnosti, kot so:

- otrok želi biti običajen, kot vsi ostali;
- dejstvo, da ne živijo s svojimi biološkimi starši, pomeni, da so drugačni, kar ima zanje negativen, oteževalen pomen;
- v tem času se razvije občutek izgube, ko se tudi v emocionalnem pomenu zavejo, da so "izgubili" svoje biološke starše, preden so bili nameščeni v rejniško družino;
- začnejo prepoznavati pomen staršev in začutijo gensko povezanost s člani rojstne družine;
- žalost se lahko pokaže občasno z zmedenostjo, z občasno potrlostjo, socialnim umikom, z občasnimi izbruhi frustracij in jeze;
- dejstvo, da ne živijo z biološko družino, je pogosto spremljano z občutkom zavrnitve;
- tisti otroci, ki sebe doživljajo kot zavrnjene ali zapuščene, so navadno jezni na starše, tisti, ki mislijo, da so bili nekako ukradeni, odvzeti staršem, se jezijo na nadomestne starše. Tisti pa, ki mislijo, da je nekaj narobe z njimi samimi, da jih starši ne marajo, bodo jezo obrnili vase. (Križnik Novšak 2008: 27)

Mladi so šele v adolescenci sposobni abstraktnega in hipotetičnega mišljenja, in šele takrat lahko razumejo zakonsko podlago in ureditev posvojitve in dolgotrajnega rejništva in ju razlikujejo. V adolescenci je ločitev od družine pomembna razvojna naloga.

Fahlbergova (1993) je ugotavljala tudi da, učinki izgube staršev pogosto znova pridejo na dan prav v času, ko se bliža rejenčeva osamosvojitve. Posebej težko so se osamosvajali otroci, ki so rojstni dom zapustili v stresnih okoliščinah, nenadoma in so imeli minimalne stike s svojimi biološkimi starši v času bivanja v rejniški družini.

1.4.3.7 Rejništvo kot začasen ukrep

Viktorija Bevc (2008: 31–35) pravi, da je država rejništvo opredelila za začasen ukrep kot kratkotrajno obliko pomoči družini z namenom, da se razmere, ki so pripeljale družino do ukrepa rejništva, s pomočjo strokovnih služb centra za socialno delo čim prej uredijo in se otrok v čim krajšem času lahko vrne domov. Danes pa se zdi, da je rejništvo postalo dolgotrajna oblika pomoči, ki pa je za večino rejencev škodljivo in je v nasprotju z dolgoročnimi koristmi otroka, ki jim ukrep mora slediti.

Tudi Perpar (2008) pravi, da naj bi bil rejništvo kratkotrajni ukrep, vendar v veliko primerih ni tako. Bilo bi lepo, če bi se razmere v matični družini uredile in bi se otrok, obogaten z dobrimi izkušnjami iz rejniške družine, brez skrbi in bojazni lahko vrnil domov. Žal pa je takih primerov premalo.

Rezultati raziskav so prav tako povsem ovrgli hipotezo o rejništvu pri nas kot kratkotrajnem ukrepu pomoči otroku in družini. V praksi se rejništvo izvaja kot dolgotrajni ukrep, saj noben zakon in predpis v svojih določilih ni omejil trajanja rejništva. K ukrepanjem v korist otroka namreč stroko in državo zavezujejo tudi načela o izvajanju rejništva in posvojitve na državni in meddržavni ravni, ki so bila sprejeta na Konferenci o rejništvu in posvojitvah v Hong Kongu julija 1996 in jasno kažejo kdaj je rejništvo v rejenčevo korist in to za daljše obdobje njegovega življenja. Ta načela so:

- *»Rejništvo kot praksa blaginje pride v poštev samo, če otrok potrebuje začasno alternativno oskrbo. Priložnosti za nadaljevanje stika z matično družino morajo biti načrtovane z možnostjo, da bo otrok morda vrnjen v matično družino.«*

- *»Rejništvo lahko iz začasnega preraste v naravno in se nadaljuje do polnoletnosti, če je potrebno. To naj temelji na občasnih pregledih namestitve in iskanju kakšne druge možne trajne rešitve.«*
- *»Stanovitnost in stalnost odnosov zagotavlja otrokovo odraščanje in njegov razvoj. Obdobje otroštva in mladostništva je skrajno pomembno za razvoj otrokove osebnosti, zato morajo biti procesi končani in odločitve sprejete brez nepotrebnega odlašanja, ker otrok potrebuje možnost za vzpostavitev in izgraditev življenjsko-trajajočih odnosov z modelom skrbnega odraslega.«*

Trajne rešitve imajo prednost pred začasnimi ukrepi. To je zapisano tudi v načelih Konvencije Organizacije združenih narodov o otrokovih pravicah iz leta 1989. Otroku se mora zagotoviti stalnost in stabilnost odnosov z odraslimi, ki so z njim kakorkoli povezani, kar je predpogoj za občutek varnosti in za otrokovo zdravo odraščanje in kasnejše osamosvajanje. Morajo pa biti varovane tudi otrokove temeljne pravice in pravne koristi. (Bevc 2008)

1.4.3.8 Dolgotrajno rejništvo in otrokove psihološke potrebe

Prevladuje mnenje, da je dolgotrajno rejništvo tisto, ki traja več let, pogosto pa rejništvo traja od namestitve do otrokove poklicne usposobljenosti. V primeru dolgotrajnega rejništva otroka odmaknemo in neprimernih razmer in ni jasno, kdaj, če sploh, se bo otrok lahko vrnil v svojo družino. Prav zaradi tega morajo strokovnjaki posvetiti največ skrbi in zanimanja dolgotrajnemu rejništvu. V kratkotrajnem rejništvu je položaj namreč že od samega začetka jasnejši, jasn je razlog, srečanja s starši so redna. Z dejstvo, da je potrebno nameniti dolgotrajnemu rejništvu največ skrbi in zanimanja, se strinjajo tudi drugi strokovnjaki na tem področju, med njimi Bowlby in Collete Mc Auley (1993). Ugotovitve slednje navaja tudi Andreja Križnik Novšak (2008: 28). Po njenih ugotovitvah naj bi bilo *rejništvo problematično z vidika otrokovih stikov z biološkimi starši*. Več študij je namreč pokazalo, da naj bi bilo redni stiki s svojimi biološkimi starši za rejence koristni. Na drugi strani pa obstaja tudi študija, ki navaja drugačne ugotovitve. To je študija Rowa, ki je ugotavljal, da so bili najbolj prilagojeni otroci, ki so imeli stik s starši, pa je ta z leti izzvenel. Zato je zelo pomembno, da čim bolj razjasnimo, kakšno je rejenčevo doživljanje srečanj s svojimi biološkimi starši, da ugotovimo, ali so zanj koristna oziroma kaj bi bilo potrebno storiti, da bi bila.

Naslednja izmed ugotovitev, ki jih je opredelila Mc Auley je *občutek varnosti, ki se kaže kot pomembno v doživljanju otrok v dolgotrajnem rejništvu*. Tu se spet sklicuje na ugotovitve Rowa (1984), ki je ugotavljal, da so bili otroci v dolgotrajnem rejništvu, ki so videli rejniško družino kot svojo, niso pa se čutili varne, gotove. Negotovost rejniškega položaja je velik problem. Občutek negotovosti se je pri rejencu še stopnjeval, če so v družino prihajali rejenci s kratkotrajnimi namestitvami.

Ne glede na vse študije, ki so bile izvedene, pa je dolgotrajno rejništvo še vedno ena od možnosti za nadomestno oskrbo otroka in so okoliščine, v katerih je dolgotrajno rejništvo najboljša izbira za otroka. Mc Auley je tudi menila, da *bi morale biti rejniške družine, ki imajo otroka v dolgotrajnem rejništvu sposobne polne starševske vloge, ne glede na negotovost položaja*. Otroci kažejo pomembna izboljšanja tudi po zelo težkih in stresnih izkušnjah, če se izboljšajo razmere za njihovo rast in razvoj. Mc Auleyeva je ugotavljala, da *tudi dogajanje pozneje v otroštvu in v adolescenci pomembno vpliva na otrokov razvoj*. Zato si je zelo smiselno prizadevati, da bi otrokom zagotavljali ugodnejše možnosti za razvoj v rejniški družini, pri tem pa je pomembno, da otrok ohrani odnose, ki jih že ima, s svojimi biološkimi starši. (Križnik Novšak 2008)

1.4.3.9 Posvojitev otroka iz rejniške družine in posvojitev, ki izhaja iz predhodnega rejništva

Otrok ima v tem primeru več družinskih kontekstov: biološko družino, rejniško družino in socialne starše (posvojitelje). Otroci, ki so morali živeti v različnih kontekstih, nimajo izkušnje kontinuitete in so verjetno preživeli več travmatičnih ločitev in nimajo izkušnje varne navezanosti.

Imamo pa tudi primere, ko otroka posvoji ista družina, ki ga je sprejela v rejništvo. Možnost, da se otroka, ki živi v rejniški družini posvoji v kontekstu odprte posvojitve, postaja po svetu vse bolj zaželjena. Posvojitev namreč pomeni večjo varnost, stalnost in kontinuiteto kot rejništvo, ker si lahko ljudje, ki opravljajo rejniško dejavnost premislijo in otroka ne želijo več imeti doma, tako da mora iti v drugo rejniško družino ali institucijo.

Rejništvo je vse do zdaj veljalo kot "najboljša rešitev" za otroka, ko so na dan prišle številne zlorabe, ki niso bile prepoznane. Tudi v Sloveniji je objektivnejši in manj idealiziran pogled na rejništvo nov pojav.

Leta 2011 (Marijan) je bila izvedena raziskava o pomanjkanju kontinuitete v procesu rejništva. Podatki so pokazali, da je bilo približno 10 odstotkov vse otrok premeščenih v drugo socialnovarstveno namestitev, v polovici primerov pa je bil razlog za premestitev otroka iz rejniške družine odpoved oseb, ki so opravljali rejniško dejavnost.

Primerov posvojitve iz sistema rejništev je v Sloveniji malo. Razlog za to pa je, da so se socialne delavke v kontekstu zaprte posvojitve in v tradicionalni kulturi težko odločile za odvzem roditeljske pravice staršu, za katerega se jim je zdelo, da bi v prihodnosti še lahko skrbel za otroka. Ljudje, ki so se odločili za rejništvo, da bi pozneje otroka posvojili, so bili označeni kot "špekulanti", ki rejništva ne opravljajo na pošten način.

To pa je tudi eden od razlogov slovenskih dolgotrajnih ali "večnih rejništev", kjer so otroci ostajali v rejništvu do polnoletnosti. Otroci ostajajo v rejništvu predolgo. To so predvsem izrazili nekateri odrasli, ki so ga preživeli in imeli občutek, da jih je socialnovarstveni sistem oškodoval za socialne starše. Namreč samo v približno tretjini primerov se zgodi, da se otroci vrnejo v matično družino. To pa je lahko izraz dvojega in sicer nerealnih ocen, da bo otrok "nekoč" lahko odšel domov in premajhne podpore biološkemu staršu za dobro starševstvo.

Posvojitve iz sistema rejništva zahtevajo sistem idprtih posvojitvev. V njih bo posvojeni otrok lahko ohranil kontinuirani stik z biološkimi starši, če niso nasilni in otroka ne zlorablja. (Zaviršek 2012: 98, 99)

1.5 REJNIŠKA DRUŽINA

Darja Zaviršek (2012: 17) rejniško družino opredeljuje kot družino, ki ima dvojno nalogo: je otrokova družina kot fizična in čustvena bližina skupine ljudi (socialna družina), v kateri odrasli v ekonomskem, socialnem in čustvenem pomenu skrbijo za otroka in mu dajejo čustveno in socialno oporo in spoštovanje, ter obenem skupina, ki kompenzira otrokove izkušnje izgub in poškodovanosti – v ta namen pa bi morala biti bolj usposobljena kot tradicionalne družine.

Čačinovič Vogrinčič (2006: 110) pravi: »Rejniki so dragoceni strokovni sodelavci centrov za socialno delo. V projektu rejništva imajo posebno vlogo soustvarjalcev opore otroku, ki jim je zaupan v vzgojo in varstvo. Kot sodelavci morajo imeti znanje, da omogočijo otroku dobre izkušnje, da ga znajo socialno okrepiti, da ga zmorejo sprejeti in mu dati izkušnjo spoštovanja, skrbi in zavzetega zanimanja. So šolani sodelavci, ki si upajo videti otrokove

rane in znajo zaprositi za pomoč, kadar sami ne morejo dovolj dobro pomagati. So sodelavci v projektu socialnega dela, ki zahteva soustvarjanje v projekti skupini in sodelovanje z matično družino.«

Strinjam se z opredelitvijo rejniške družine obeh avtoric. Rejniki morajo biti usposobljeni in izobraženi, da lahko v svoj dom sprejmejo rejence. Potrebno je znanje, ki ga sproti pridobivajo na seminarjih, ki so organizirani prek centra za socialno delo, prav tako štejejo izkušnje na tem področju. Rejniki morajo otroku zagotoviti varnost, toplino, zavetje, čustveno oporo, vse to, česar mu njegova matična družina ne zagotavlja več.

1.5.1 REJNIŠKA DRUŽINA KOT NADOMESTNA DRUŽINA

Ena od osnovnih značilnosti družine je, da se vanjo ne sme posegati, razen če so ogroženi otroci. V rejništvu pa ima vlogo o odločanju vedno več oseb, to so starši, skrbniki, rejniki, center za socialno delo, zakon, IPS, Ministrstvo. Tu se pojavlja vprašanje, ali ima »rejniška družina« torej pravico »začasno« vzgajati in varovati tujega otroka po svoje, kakršnikoli pač že so njeni družinski vzorci, stili, nazori. Kako bo v rejniški družini, je dokaj nepredvidljivo. Zaradi varnosti otrok je država v življenje rejenca in njegovih staršev že posegla, ker se je v Ustavi zavezala za »posebno skrb«. Za to skrb je najela in plačala izvajalce – rejnike (Berglez 2008).

Rejniška družina mora biti že zavoljo svojega poslanstva zdrava in funkcionalna družina. Značilnosti zdrave družine so (Crnkovič 2008: 12):

- omogoča zaščito pred nevarnostmi in gmotni obstoj družine;
- pripada skupnosti in je vanjo integrirana;
- je navznoter enotna in sposobna, da se sama stabilizira in raste;
- se prilagaja spremembam;
- ima cilje in uresničljive vrednote;
- omogoča zadovoljevanje temeljnih potreb članov družine;
- sposobna reševati konflikte;
- sposobna poiskati rešitev;
- pri vzgoji mora upoštevati otrokove telesne in duševne potrebe;
- sprejema posameznikovo identiteto.

Vendar pa se lahko kljub temu zgodi, da družina v nekem trenutku potrebuje strokovno pomoč, saj se ni več sposobna soočati s problemi. Primer je lahko tudi prihod novega rejenca

v rejniško družino, kar lahko povzroči izgubo ravnovesja v družini. Družina se mora v takih primerih obrniti na pristojni center za socialno delo, ki lahko poseže in družino spet okrepi z novimi viri moči.

1.5.2 REJNIŠKA DRUŽINA – DRUŽINA S POSEBNIMI SPOSOBNOSTMI

Že zakon sam opredeljuje rejniško družino kot posebno, specifično družino, saj ima še dodatne in posebno zahtevne naloge in se od nje pričakuje več kot od navadnih družin. Rejniška družina je družina s posebnimi sposobnostmi in za svoje delovanje potrebuje več energije in moči. Sodoben koncept rejništva namreč temelji na rejnikih kot sodelavcih v projektu rejništva. Ta vloga pomeni dejavno in strokovno sodelovanje rejnikov v sistemu pomoči otrok v rejništvu, kar jih postavlja v enakovredni položaj vsem drugim strokovnjakom, ki sodelujejo v projektu pomoči otroku.

Rejniška družina mora biti zmožna razumeti potrebe otroka in mu znati ponuditi ustrezno pomoč. Pripravljena mora biti tudi sprejeti otrokove starše in biti zmožna razumeti njihovo stisko. Rejništvo vedno pomeni tudi srečevanje z otrokovimi starši, zato rejniška družina potrebuje zmožnosti za sprejemanje otrokovih staršev takšnih, kot so, in zmožnosti za razumevanje njihovega življenjskega sveta.

Bistvena naloga rejniške družine pa je, da zna povezati in uskladiti svoje delovanje tako, da dela v korist otroku, ki ga je sprejela v svojo družino, in pri tem ne izloči, prizadene ali obremeni nobenega od članov svoje razširjene družine:

- da ne trpi partnerski odnos moža in žene rejniške družine;
- da niso zapostavljeni otroci rejnikov in rejnic, če jih imajo;
- da vključijo v svoj sistem rejenca tako, da se počuti sprejetega in varnega pri vseh članih družine, ter mu ustrezno strokovno pomagajo;
- da oblikujejo do staršev otroka takšen odnos, ki je koristen za rejenca, da staršev ne obsojajo in etiketirajo, pač pa jim s pozitivnimi pobudami in korektnim odnosom do njih ponudijo z lastnim delovanjem model za njihovo učenje in rehabilitacijo;
- da kot strokovni sodelavci sodelujejo pri pomoči otroku rejencu.

Za vse te naloge pa rejniki potrebujejo veliko moči, energije, zavedanja o svojih odzivih in odločitvah in navsezadnje tudi znanje in sposobnost nenehnega izobraževanja. Prav to sposobnost se od rejniške družine pričakuje že s pridobitvijo statusa strokovnega sodelavca. Vloga strokovnega sodelavca jim daje možnost in od njih tudi zahteva, da sodelujejo v

individualnih projektnih skupinah z drugimi strokovnimi delavci, ki sodelujejo v skrbi za otroka. Rejnik je tisti član tima, ki otroka najboljše pozna, pozna njegov čustveni svet, njegove želje, potrebe, skrbi, zato je zelo pomembno, da v okviru individualne projektne skupine dejavno sodeluje, predlaga rešitve in samozavestno zastopa svoje predloge, ki so rejencu v korist. Tako kot vsi drugi sodelavci v projektni skupini imajo tudi rejniki možnost, da zastopajo svoje mnenje, in da sprejmejo tiste določitve drugih strokovnih delavcev, za katere vejo, da jih bodo lahko tudi uresničili. Rejniška družina se mora znati tudi zaščititi pred prevelikimi pričakovanji strokovnih institucij (npr. šole, centra za socialno delo). Znati mora oceniti svoje lastne sposobnosti, zmogljivosti, moč in jih predstaviti ter v timu suvereno zastopati, seveda v takšnem obsegu, da je še vedno primerna rejniška družina in da deluje v korist otroka, kar pa je najpomembnejše. (Mali 2008)

1.5.3 OPREDELITEV POJMA REJNIK/REJNICA

»Rejniki na svoj dom in v svojo družino sprejmejo otroke, ki nimajo svoje lastne družine, ki iz različnih vzrokov ne morejo živeti pri starših, in otroke, katerih telesni in duševni razvoj je v okolju, v katerem živijo, ogrožen. Sprejemajo tudi otroke, ki so bili trpinčeni ali potrebujejo usposabljanje v skladu s posebnimi predpisi. Rejniki otroke rejence sprejmejo kot družinske člane, jih negujejo, vzgajajo, jim dajejo primerno nastanitev, prehrano, obleko, obutev ter šolske in osebne potrebščine. Skrbijo za njihovo čustveno prilagoditev v novem domu in za ustrezno ravnanje vseh članov rejniške družine. Skrbijo za njihovo zdravje, za izpolnjevanje šolskih obveznosti in za vključitev v poklicno usposabljanje oz. ustrezno zaposlitev. Rejniki delujejo pri svojem delu s centri za socialno delo, s šolo in zdravstveno službo ter z nevladnimi združenji, zlasti z društvi s področja rejništva.« (Berglez 2005: 1)

1.5.4 MOTIVI, KI VPLIVAJO NA ODLOČITEV, DA DOLOČENA OSEBA POSTANE REJNIK/REJNICA

Zelo pogosto osebe, ki si želijo postati rejniki poudarjajo, da imajo radi otroke in bi radi pomagali otroku, ki ne more živeti pri svojih starših. Lahko pa se med pozitivnimi motivi skrivajo tudi negativni motivi, ki ne zagotavljajo kakovostnega rejništva za otroka. Zelo pomembno je namreč, da ima vsak kandidat primerno motivacijo za izvajanje rejniške dejavnosti in jo je potrebno pri vsakem kandidatu tudi posebej skrbno raziskati. Crknovič

(2008: 15) navaja motive, ki so primerni oziroma sprejemljivi za izvajanje rejniške dejavnosti.

Ti motivi so:

- Skrbeti za otroka iz druge družine zaradi ljubezni in sočutja do otrok; živeti z njim, mu ponuditi nego, varnost in spoštovanje; udeležati humanistične vrednote.
- Razširiti lastno družino, živeti intenzivnejše družinsko življenje, lastnim otrokom omogočiti družbo drugih otrok, s katerimi skupaj odraščajo.
- Izvajati poklic rejnika ali kompenzirati neizpolnjene poklicne želje po poklicu, ki se ukvarja z otroki (npr. poklic negovalke, vzgojiteljice, pedagoški poklici).

Primerna motivacija izhaja iz pozitivnih motivov in psihosocialnih potreb kandidata, temelji na humanističnih vrednotah družine in je prilagojena psihosocialnim potrebam otroka rejenca v različnih razvojnih obdobjih. Zelo pomembno je tudi, da se rejniška družina zaveda nalog svojega poslanstva, da ima realne cilje in da je pripravljena veliko narediti za otroka, torej da ima visoko storilnostno motivacijo.

Žal pa so pri nekaterih kandidatih za izvajanje rejniške dejavnosti prisotni tudi nekateri negativni motivi, ki pa se jih sami kandidati za rejnike morda tudi ne zavedajo. Crnkovič (2008: 16) izpostavlja nekaj mogočih negativnih motivov, ki so lahko bolj ali manj zavestno prisotni pri kandidatih za izvajanje rejniške dejavnosti:

- Motiv po zaslužku: želja po dodatnem denarju, ki ga omogoča rejnina, vendar pa ga rejniki ne namenijo otroku. Tak motiv imajo nekateri kandidati, ki doživljajo gmotno pomanjkanje, pa tudi taki, ki so materialno pohlepni;
- Motiv po pridobitvi dodatne delovne sile;
- Motiv posvojitve ali prisvojitve otroka. Pari brez otrok, ki ne uspejo s pravno posvojitvijo otroka, sprejmejo možnost rejništva, vendar z namenom in željo, da bi pozneje posvojili otroka ali pa ga vsaj čustveno prisvojijo ter tako odtegnejo matičnim staršem. Otroka se oklepajo kot svoje lastnine ter ovirajo njegove stike z matično družino;
- Motiv po vlogi "odrešenika" ali "nadčloveka", in s tem po posebnem ugledu v družbi. Gre za lažni humanizem in narcistično motivacijo, s katero želi kandidat uveljaviti svoje sebične psihološke potrebe in pri tem zanemari otrokove potrebe;
- Motiv po pridobitvi "objekta" za zlorabo (čustveno, fizično, spolno). Tak motiv je verjetno povečini podzavesten in značilen za disocialne osebnosti in tiste, ki so zasvojene;

- Motiv po "vlogi žrtve", ki ga ima lahko odrasla oseba z depresivno osebnostno strukturo, ki mazohistično "živi in dela le za druge" tudi v okoliščinah, ko bi morala otroku dopuščati samostojnost;
- Motiv pregnati osamljenost ali "pobegniti" pred partnerjem, ko se domači otroci osamosvojijo in nastane "prazno gnezdo". Otrok je tudi v tem primeru samo sredstvo za zadovoljitev rejnikovih lastnih potreb, zaradi česar ne more uveljaviti svojih razvojnih in psiholoških potreb;
- Motiv po "imeti študijski projekt oz. primer", ki se lahko pojavi pri kandidatih s pedagoško ali sorodno izobrazbo, ki želijo prek nekega rejenca doseči svoj profesionalni uspeh, pri čemer lahko svoj "primer" tudi nekritično predstavljajo v javnosti in s tem razkrivajo otrokovo identiteto.

Negativni motivi so lahko pri nekem kandidatu šibki in če prevladujejo pozitivni motivi, potem ne povzročijo posebne škode. Najslabše je, če pri kandidatu prevladuje negativni motiv, pozitivnih pa skoraj nima, ali pa so "le na besedni ravni".

1.5.5 ZAKAJ OTROK POTREBUJE REJNIŠKO DRUŽINO

Bolj kot otrok sam, vidijo potrebo po namestitvi otroka v rejniško družino, predvsem ljudje v okolju otroka in strokovne službe. Otrok je namreč od rojstva vraščen v svojo matično družino in je relativno prilagojen celo na njeno nefunkcionalnost. Verjetno ne bomo nikoli vedeli zagotovo, ali in koliko si otrok želi izločitve iz svojega domačega okolja. V primerjavi z majhnim otrokom pa si mladostnik že sam izbira poti, čeprav so te poti lahko marsikdaj tudi nevarne. Majhnega otroka, včasih tudi starejšega, za katerega socialna služba presodi, da zanj ni več varno ali koristno, da biva v svoji matični družini, ali pa te možnosti niti nima, socialna služba namesti v rejniško družino. Rejniška družina naj bi otroku zagotavljala vse potrebno za njegov nadaljnji razvoj. V rejniško družino se ga namesti iz prepričanja, da je za otroka dobro in koristno, da živi v družini, zaradi vsega tega, kar lahko družina daje otroku. Otroci naj bi bili nameščeni v družine, ki bi zmogle opraviti temeljne funkcije družine, to naj bi bile dobre oziroma zdrave družine, vsaj po mnenju strokovnih služb in okolja. Rejniška družina bi morala otroku zagotoviti vse tisto, česar mu njegova matična družina ne zmore ali noče več zagotavljati. Veljalo naj bi, da vsak otrok potrebuje družino in družinsko življenje in če matična družina otroku onemogoča zdrav razvoj, potem je prav, da otroku poiščemo

nadomestno, rejniško družino, kjer bo lahko nadaljeval šolanje in kakovostno preživel svoje otroštvo.

Večkrat se med strokovnjaki pojavlja tudi dilema, ali nekega otroka namestiti v rejniško družino ali raje v zavod. Pa ne zato, ker bi primanjkovalo rejniških družin, ampak zato, ker imajo nekateri otroci posebne potrebe, ki jih ne more zadovoljiti niti matična niti rejniška družina. Taki otroci so "obsojeni" na zavodsko življenje. To pa ne pomeni nujno, da je zavodsko življenje slabo. Ali je rejenec bolj ali manj srečen od "zavodskega otroka" bi morali ugotavljati od primera do primera. V raziskavi, ki je bila objavljena v Rejniškem glasniku (Zakšek 2006/2007) piše, da ima približno polovica odraslih z izkušnjo rejništva lepe spomine na obdobje rejništva.

Merila za ugotavljanje ogroženosti otrok so podlaga za presojanje o tem, ali bo posamezni otrok ostal v svoji družini ali pa ga bo treba izločiti in namestiti v drugo okolje (rejniško ali posvojiteljsko družino ali zavodsko oskrbo). Na izdelavo teh meril in odločanje pa vplivajo tudi splošna družbena merila in standardi kakovosti. V družbi z razmeroma visokimi standardi so tudi strokovne službe občutljivejše in se hitreje nagibajo k zagotavljanju kakovostnega življenja otrokom, kot v družbah, kjer je vrednota že samo preživetje.

Pri obravnavi posameznih primerov se strokovnjaki pogosto soočajo z vprašanjem, kaj je otroku v večjo korist in kdaj otroka izločiti iz njegovega okolja. Ta vprašanja sprožajo tudi mnoge dileme med strokovnimi delavci. Sama menim, da se morajo strokovni delavci v prvi vrsti truditi najprej pomagati matični družini otroka, da bo dobro delovala, odvzem otroka matični družini pa bi morala biti skrajna, ne prenapeljena in ne preveč idealizirana rešitev. Otrok v matični družini živi od svojega rojstva in ta, stke vezi, s katerimi zadovoljuje pomembno potrebo po pripadnosti, povezanosti in navezanosti. So tudi primeri, kjer otrok doživlja sprejetost in ljubezen staršev, pa ti sicer iz drugih razlogov (npr. zaradi duševne bolezni) ne morejo skrbeti zanj in je otrok nameščen v rejniško družino, je v takih okoliščinah potrebno poskrbeti za redne stike otroka s starši in sorodniki. V primeru, ko družina ogroža otroka v svojih temeljnih potrebah in ga zlorablja, ponižuje ali celo odklanja, pa je potrebno otroka popolnoma izločiti iz okolja. (Crnkovič 2008)

1.5.6 DELO Z REJNIŠKO DRUŽINO

Delo z rejniškimi starši je zelo pomembno pri celotnem procesu namestitve otroka v rejniško družino. Po tem, ko strokovnjaki najdejo ustrezno družino za določenega otroka, je potrebno

rejnike najprej opremiti z informacijami o otroku, ki prihaja v njihovo družino in jih pripraviti na morebitno otrokovo vedenje v novem položaju. Če je le mogoče, naj bi o tem z rejniki spregovorili že pred prihodom rejenca v družino. Posebej pomembno je, da rejniki vejo, iz kakšnih okoliščin prihaja otrok, kakšni so njegovi odnosi z biološkimi starši, le tako se lahko ustrezno pripravijo na prihod novega otroka v družino. Strokovni delavci bi morali rejnikom predstaviti otrokove odnose z obema staršema, njegove potrebe, želje in pravice, da s svojimi pravimi starši vzdržuje stik.

Rejniki bi morali biti kot sodelavci centrov za socialno delo, sprejemljivi za otrokova srečanja z biološkimi starši. V primeru kakršnihkoli težav, ki se lahko pojavijo, pa morajo skupaj s socialno službo sproti reševati težave, tako so tudi izidi rejništva boljši in so tudi rejenci bolj sproščeni in uspešnejši. (Križnik Novšak, 2008)

2. PROBLEM

Država je rejništvo opredelila za začasen ukrep kot kratkotrajno obliko pomoči družini z namenom, da se razmere, ki so pripeljale družino do ukrepa rejništva, s pomočjo strokovnih služb centra za socialno delo čim prej uredijo in se otrok v čim krajšem času vrne domov.

Vendar pa se v večini primerov ta začasen ukrep obrne v dolgotrajno rejništvo. Tako je bilo tudi v primeru obravnave rejniške družine, kjer je večina otrok rejencev ostala v dolgotrajnem rejništvu. Temu so predvsem botrovale neurejene razmere v matični družini, ki se tudi po več letih otrokovega bivanja v rejniški družini niso uredile. Otroci tako niso imeli možnosti vrnitve v matično družino.

Z odhodom iz matične družine ter prihodom v rejniško družino in nato še z odhodom iz rejniške družine, se otrok sooči z zelo stresnimi spremembami. Te situacije so zelo stresne, težke, včasih nerazumljive. Zato je zelo pomembno, da se otroka na te spremembe pripravi, se mu obrazloži obstoječe stanje in se mu nudi podpora in razumevanje.

Rejniki sodelujejo v projektu pomoči za otroka kot sodelavci centrov za socialno delo. Njihova naloga je, da otroku omogočijo bližino, varnost in podporo, znati pa mu morajo pomagati soočiti se tudi s stresnimi spremembami odhoda iz matične družine in prihoda v rejniško družino. Rejniki morajo za to biti usposobljeni. Otrokova matična družina je kljub vsemu družina, ki jo ima rad, je edina družina, ki jo je do tedaj poznal in imel. Tam je njegov dom, njegova družina. Od vsega tega se mora otrok posloviti in oditi v neznano, morda za nekaj mesecev, morda za več let oziroma vse do njegove osamosvojitve.

Moj namen je bil raziskati doživljanje rejništva s strani rejnikov, prav tako pa tudi s strani otrok rejencev, ki bivajo ali so bivali v tej rejniški družini.

Predvsem me je zanimalo, kateri so bili glavni motivi, zaradi katerih so se rejniki odločili za opravljanje rejniške dejavnosti. Zanimalo me je tudi, ali je zakonodaja na področju rejništva iz leta 2006 izboljšala ali poslabšala kvaliteto bivanja otrok v rejniški družini. Želela pa sem tudi izvedeti, kako rejniki sodelujejo s Centrom za socialno delo in drugimi strokovnimi službami in ali menijo, da bi morale druge institucije bolje poznati rejništvo in se tudi vključiti v individualno projektno skupino za posameznega otroka.

Zastavila sem si naslednja raziskovalna vprašanja:

1. Ali je izvajanje rejniške dejavnosti za rejnike način življenja?
2. Ali je rejništvo odvisno od ljudi, ki sodelujejo?
3. Ali je zakonodaja iz leta 2006 izboljšala kvaliteto bivanja otrok v rejništvu?
4. Kakšno mnenje imajo o rejništvu bivši rejenci?

2.1 PREDSTAVITEV INTERVJUVANCEV

Opravila sem intervju z osmimi osebami, rejnikom in rejnico, babico (bivšo rejnico), dvema rejenkama, ki živita v rejniški družini, dvema rejencema, ki sta v rejništvu živela do poroke in rejencem, ki je živel v tej rejniški družini in so mu rejništvo prekinili rejniki.

Babica, bivša rejnica je stara 78 let in je bila rejnica od svojega triindvajsetega leta starosti, ko se je preselila k možu. Pokojnino si je prislužila z opravljanjem rejniškega poklica. Po njeni upokojitvi je rejništvo prevzel njen sin in njegova žena. Rejnik je bil takrat star osemindvajset let, rejnica pa štiriindvajset. Družina ima dolgoletno rejniško tradicijo. Babica je bila rejnica približno petinpetdeset let, njen sin in njegova žena pa sta rejnika že več kot dvajset let. Pri babici je v rejništvu bivalo okrog petdeset otrok, pri njenem sinu in njegovi ženi pa že več kot dvajset.

Trenutno v družini biva pet otrok. Najmlajši trije, ki so prišli pred dvema letoma in pol, so stari pet, šest in sedem let. Rejenki, s katereima sem opravila razgovor pa sta stari deset in dvanajst let. Rejenka K. je prišla v rejniško družino, stara le tri dni. V rejništvu živi že deset let. V rejniško družino je bila nameščena zaradi mladoletnosti mamice, oče pa je bil takrat in je še vedno na prestajanju zaporne kazni. Trenutno ima stike samo s svojo mamico. Stike z očetom so na njeno željo nedolgo nazaj prekinili.

Rejenka An. je v rejniško družino prišla stara približno štiri leta in že deset let živi v rejniški družini. Rejenka A. je romkinja in je bila odvezeta staršem zaradi zlorab in zanemarjanja. Rejenka An. se ne zaveda pravega razloga za namestitev v rejniško družino. Rodila se je z okvaro in obiskuje program posebnega izobraževanja. Rejnica pravi, da za vseh pet otrok ni velike možnosti, da bi se vrnil k matični družini. Za rejenko An. je že odločeno, da bo do konca šolanja živela v rejniški družini, potem pa se bo upokojila.

Bivši rejenec A. je star dvaintrideset let in je v rejniški družini živel priližno petnajst let in še dve leti po prenehanju rejništva. V rejniško družino sta bila skupaj s sestro nameščena zaradi zaradi mamine duševne bolezni in ločitve staršev. pri njegovi poklicni poti in osamosvojitvi so mu veliko pomagali rejniki. Sprva je bival v rejništvu pri babici in nato pri njenem sinu. Na dneve v rejniški družini ima lepe spomine. Še vedno ohranja stik s svojimi rejniki.

Bivša rejenka T. je stara osemintrideset let in je živela v rejniški družini od šestnajstega meseca naprej do njenega triindvajsetega leta. Svoje prave družine ni nikoli poznala in ima rejniško družino za svojo. Ob dopolnitvi polnoletnosti je prevzela priimek rejnikov. Rejnikova žena je bila njena poročna priča in krstna botrica njeni hčerki, kar kaže na to, da so jo tudi rejniki imeli za svojo. Na dneve v rejniški družini ima zelo lepe spomine.

Bivši rejenec R. je star šestindvajset let in je živel v rejniški družini od osemnajstega meseca starosti pa do svojega desetega leta. Potem pa so mu rejništvo opovedali rejniki. Rejenec je pri njih kradel in niso več mogli živeti z njim. Bil je Rom. Trenutno je na prestajanju zaporne kazni. Na dneve v rejniški družini ima zelo lepe spomine. Zdaj mu je žal za vse, kar je povzročil rejnikom. Z njimi še vedno ohranja stik prek telefona in pisem. Tudi on jih ima za svojo edino pravo družino.

3. METODOLOGIJA

3.1 VRSTA RAZISKAVE

Raziskava je kvalitativna in eksplorativna oziroma poizvedovalna, saj sem z njo želela ugotoviti, ali je rejništvo za rejnike in rejence način življenja, ali je rejništvo odvisno od ljudi, ki sodelujejo, ali je zakonodaja iz leta 2006 izboljšala kvaliteto bivanja otrok v rejništvu in kakšno mnenje imajo o rejništvu bivši rejenci.

3.2 VIR PODATKOV IN MERSKI INSTRUMENTI

Podatke, ki so uporabljeni v diplomski nalogi sem zbrala s pomočjo intervjujev, zato so primarni, saj sem jih dobila direktno od intervjuvancev. Imela sem pripravljen opomnik, oziroma neka osnovna vprašanja, ki so mi služila kot vodila intervjuja, morebitna podvprašanja pa sem prilagajala situacijam. Vsem sem zastavila vsa vprašanja, čeprav od ene rejenke nisem dobila podatka, koliko časa že živi v rejniški družini in zaradi katerega razloga je bila nameščena v rejniško družino. Odgovor na ta dva vprašanja sem dobila od rejnice in matičnega centra za socialo delo rejenke. Najprej sem intervjuje opravila z babico, bivšo rejnico in rejnikoma, nato z rejenkama, ki živita v rejniški družini, potem z rejencema, ki sta živela v rejništvu do poroke in nazadnje z rejencem, kateremu so rejništvo odpovedali rejniki. Bolj obširne in s primeri podkrepljene odgovore sem dobila od starejših intervjuvancev, medtem, ko sta rejenki, ki živita v rejniški družini podali krajše odgovore na moja vprašanja. Moj merski instrument je bil tako nestandarizirani oziroma odprti intervju. Intervjuji so bili izvedeni v času od 23. 1. 2013–5. 2. 2013.

3.3 POPULACIJA

Družina mojega moža je rejniška družina. Živimo v isti hiši, tako sem imela možnost opraviti intervju z babico (bivša rejnica), rejnikoma in dvema rejenkama, ki trenutno živita v rejniški družini. Imela pa sem tudi možnost stika z dvema rejencema, ki sta v rejništvu pri babici, in nato pri njenem sinu, živela do poroke. Opravila pa sem tudi intervju z bivšim rejencem, kateremu rejništvo je bilo zaradi nevzdržnih razmer odpovedano s strani rejnikov. Rejenec je trenutno na prestajanju zaporne kazni, vendar še vedno ohranja stike s svojimi rejniki.

3.4 ZBIRANJE PODATKOV

Podatke sem zbrala doma in na terenu. Z babico, rejnikoma in dvema rejenkama sem intervjuje opravila na domu, ker živimo v isti hiši. Z vsakim od njih sem se prej dogovorila za čas intervjuja. Z dvema rejencema, ki sta v tej rejniški družini živela do poroke, sem se individualno preko telefona dogovorila za čas intervjuja in potem intervju opravila na njunem domu. Rejenca, ki prestaja zaporno kazen pa sem obiskala v zaporu, kjer sva opravila intervju. Z njim v kontakt je najprej stopila rejnica in se v mojem imenu dogovorila za čas intervjuja.

Vsem sem razložila namen pogovora in jim zagotovila popolno anonimnost, povprašala pa sem jih tudi po dovoljenju za uporabo diktafona pri pogovorih. Z njegovo uporabo sem ne le preprečila izgubo dragocenih podatkov, temveč sem lahko tudi poslušala bolj zbrano in fokusirano.

Potem sem njihove dobesedne pripovedi prelila na papir. Pogovori so potekali sproščeno, mogoče je k temu pripomoglo tudi dejstvo, da se poznamo že nekaj let. Sama sem že približno vedela njihove zgodbe, toda bila sem presenečena, koliko novih pomembnih informacij sem pridobila. Najobsežnejše odgovore sem dobila od babice, rejnice in rejenke, ki je živela v rejništvu do svoje poroke. Pri mlajši deklici, ki živi v rejniški družini je bilo opaziti nekaj nervoze. Dekle je napol sedelo in nekoliko živčno odgovarjalo na moja vprašanja, kljub temu, da sem ji večkrat zatrdila, da njeno ime ne bo razkrito. Pri pogovoru s starejšo deklico, ki živi v rejniški družini nisem dobila dveh podatkov, in sicer, koliko časa že živi v rejniški družini in zaradi katerega razloga je bila nameščena v rejniško družino. Ta dva podatka pa sem jaz pridobila že prej od rejnice, pa tudi od strokovne delavke, zaposlene na centru za socialno delo, kateri je deklico odvezel.

Kljub temu, da te zgodbe niso enostavne za pripovedovanje, nisem občutila, da bi mi pripovedovalci kaj zamolčali, ali da mi ne bi želeli kaj povedati ali da bi imeli pomisleke. Celo zdelo se mi je, da so mi mogoče povedali več, kot bi na primer povedali neznani osebi. Mislim, da je tu pomembno vplivalo zaupanje, ki smo ga ustvarili med seboj v vseh teh letih poznanstva. Tudi snemanje pogovora ni povzročalo nelagodja, razen v primeru rejenke, ki je živela v rejništvu do poroke. Želela je, da bi si jaz raje zapisovala odgovore. Mislim, da jo je nekoliko skrbelo, če bom uporabila točno njene besede. Po tem, ko sem ji razložila, da s snemanjem preprečim izgubo dragocenih podatkov, je pristala na snemanje z diktafonom.

3.5 ANALIZA PODATKOV

Gradivo je obdelano in analizirano po metodi kvalitativne analize. Ravnala sem se po navodilih Blaža Meseca (1998).

Posebej sem opravila analizo za rejnike ter posebej za rejence. Nato sem iz opravljenih intervjujev izbrala relevantne dele besedila in jih podčrtala. Te dele besedila sem nato še izpisala, tako da sem v naslednjih postopkih obdelave bila osredotočena le na relevantne izjave intervjuvancev. V naslednjem koraku sem jih kodirala in jih razdelila glede na pojem, na katerega se nanašajo. Pri rejnikih sem uporabila trinajst pojmov, pri rejencih pa deset, katere sem potem lahko primerjala med sabo.

Uredila sem jih v tabele, ki nazorno prikazujejo izjave in ustrezne kode. Intervjuji, izvedeni z rejniki in rejenci ter ostala kvalitativna analiza so priloženi v prilogi.

4. REZULTATI

4.1 POVZETKI INTERVJUJEV

4.1.1 INTERVJU Z REJNICO

Rejnica skupaj z možem poklic rejnika opravljata že dvajset let. Ko sta začela, je bila ona stara štiriindvajset let, mož pa osemindvajset. Glavni motiv odločitve za rejništvo je bil nadaljevanje družinske tradicije, saj sta rejništvo prevzela naprej od moževe mame. Sta pa ves čas živela z otroci. Mož z rejniškimi otroci že od rojstva, ona pa z otroki, ki so bili v dnevne varstvu pri njeni mami. Poleg tega motiva pa je bil najbolj izstopajoča tudi ljubezen do otrok. Za to rejnica meni, da to skoraj mora biti, da se brez tega ne da.

Z možem sta do zdaj v družini imela dvajset otrok rejencev. Do konca, oziroma še po končanem šolanju so pri njih ostali trije rejenci, prav te sta tudi prevzela naprej od babice. A. je bil star 12 let, ko sta ga dobila, pa je bil pri njih še štiri leta po prenehanju rejništva, do svoje poroke, petindvajsetega leta. Njegova sestra T. je šla od njih že prej, pri svojih sedemnajstih letih, ko se je preselila k fantu in se kmalu zatem tudi poročila. T. pa je ostala pri njih do sedemnajstega leta, pa je bila potem še štiri ali pet let pri njih, ko je bila že zaposlena, tudi ona se je poročila, ko je odšla od njih. A. in T. sta šla od njih na lep način, T. pa ne. Rejnika sta hotela, da bi ji bili priznani dve šoli, morala bi samo še opraviti en izpit, ki bi ji ga sicer plačali, pa ji fant ni dovolil.

Imeli so tudi nekaj primerov otrok rejencev, ki so se vrnili nazaj k svojim staršem. Rejnica omenja S., ki je bil pri njih v rejništvu osem let, potem pa se je vrnil k svojemu očetu, kjer pa je skrenil s poti. Sam si je želel nazaj iti k očetu, saj mu je obljubljal, da bo lahko spet lepše živel, brez obveznosti, pa tudi oče si je prizadeval, da bi se sin vrnil k njemu. Sedaj pa ima tudi sam svoje otroke v rejništvu. Je celo zaprosil na Centru za socialno delo, če bi jih lahko dali v njihovo rejniško družino, češ da mu je bilo dobro pri njih. Tudi D. se je vrnil nazaj k mamici, pa je kar nekaj let preživel v njihovi družini, skupaj z starejšim bratom. Rejnica meni, da je tu prevladoval denarni motiv, saj je imel D. kar nekaj denarja prihranjenega, mamica je to vedela in je zato hotela, da se vrne k njej, da bi mu lahko "pobrala" denar. Vsa ta leta, dokler še ni imel denarja, ga je pa zelo redkokdaj pogledala in poklicala. Zdaj pa je star že dvaindvajset let in nima niti izpita za avto, niti šole dokončane, kar bi si pri njih vse lahko

privoščil s svojim denarjem, v bistvu je zdaj sam socialni problem. Rejnica pravi, da tisti otroci, ki so se prehitro vrnil nazaj k staršem, niso uspeli.

So pa imeli tudi primer majhnega fantka, ki je še majhen šel nazaj k očetu. Je pa oče zelo sodeloval, tudi trikrat tedensko je obiskoval otroka, čeprav je živel daleč. Dve deklici sta se tudi vrnil k mamici, pa ne po svoji lastni želji, ampak zaradi vpliva mamice, saj sta ji predstavljali mesečni dohodek, v obliki otroškega dodatka. Tudi J. se je vrnila k očetu, ampak z očetom nista mogla sodelovati. Nazaj k Rromski družini sta se vrnila tudi dve S. punčki, vendar se je najmlajša vrnila nazaj k njim za določeno obdobje, potem so jo pa spet vzeli Rromi.

Trenutno v njihovi družini biva pet otrok. Najmlajši trije, ki so bratci in sestrice, so stari pet, šest in sedem let in so v družini približno dve leti in pol. Najstarejša je Rromkinja in je stara dvanajst let, v družini pa že skoraj od svojega rojstva živi desetletna deklica. Za nobenega od teh petih otrok meni, da nimajo kakšne prihodnosti, da bi se vrnil nazaj k svojim staršem, da bi kaj kazalo, da imajo kakšne pogoje z matično družino.

Rejnica in njen mož sta si ves čas prizadevala, da nista delala razlik med svojimi tremi otroki in otroki rejenci. Mogoče se je to zgodilo nevede in ne namenoma.

Rejnica meni, da ima bolj malo pravic, da bi lahko za otroke karkoli urejala, kar se tiče vsakdanjih stvari, na primer če otrok prinese iz šole kakšno stvar za podpisati, pa jo mora drug dan prinesiti nazaj. Čeprav se bo to z novo zakonodajo menda uredilo, saj jim je vzelo kar precej časa, da so se dobili s starši in so oni podpisali za otroka.

Glede izobraževanja meni, da ga prej ni bilo nikoli toliko, kot ga je zdaj. Rejnika se morata enkrat mesečno udeleževati seminarjev, na katerih pa so velikokrat, po mnenju rejnice, teme popolnoma zgrešene. Za otroke rejence, ki zdaj prihajajo k njim meni, da so bolj zahtevni kot prej, imajo več čustvenih in duševnih stisk. Seznanjeni so s svojimi pavicami, manj pa z dolžnostmi.

Glede stikov s starši, rejnica meni, da je to odvisno od posameznega primera. Nekateri starši v rejnikih vidijo svoje nasprotnike, saj mislijo, da jim boš otroka prevzel. S takimi starši nikoli niso mogli sodelovati. V povprečju meni, da se kar da lepo sodelovati s starši otrok, so pa tudi izjeme.

Rejnica meni, da je bolje, da je otrok v dolgotrajnem rejništvu, to še posebej velja za tiste otroke, za katere vejo, da se razmere doma tudi v desetih letih niso uredile, da bi se otrok lahko vrnil k svojim staršem. So imeli tudi primer dečka, ki se je po njihovem mnenju prekmalu vrnil k svoji mamici. Če bi ostal bi pri njih še dve leti, bi zdaj imel izpit za avto,

končano šolo, tudi zaposlitev bi mu pomagali poiskati, tako pa nima ne izpita za avta, ne končane službe in je v bistvu sam socialni problem.

Razliko med posvojitvijo in rejništvom rejnica vidi predvsem v tem, da po navadi starši posvojijo samo enega otroka, ki mu omogočijo vse in je potem tak otrok bolj razvijen, ne zna deliti. Po njenem mnenju bi morali posvojiti vsaj dva otroka, da bi se otrok naučil deliti stvari med sabo. To sklepa na podlagi tega, da imajo stike z dvema posvojenima otrokoma v različnih družinah. Zaradi tega po eni strani daje prednost rejništvu.

Pohvalila je njihovo sodelovanje s centrom za socialno delo. Z vsemi matičnimi centri otrok, ki jih imajo v rejništvu, dobro sodelujejo. Prav tako se lahko kadarkoli obrnejo po pomoč na svoj matični center, ki jim je vedno pripravljen pomagati, če se znajdejo v kakšni stiski, dilemi. Žal pa so imeli izkušnje s centrom otroka, ki jim ni prisluhnil, ki je dal možnost spregovoriti samo otroku rejencu. Zdi se ji, da bi morali biti tudi oni slišani, kot sodelavci v projektu pomoči za otroka.

Meni, da so obiski socialnih delavk na domu dovolj pogosti, glede na to, da se enkrat mesečno udeležujejo seminarjev na centru in so ves čas v stiku s strokovnimi delavci. Tudi v službenem času strokovnih delavk, so otroci po navadi v vrtcih, šolah.

Največ stisk in težav se pojavlja ravno pri tistem otroku, ki ima največ stikov s starši. Meni, da to na otroke ne vpliva ravno dobro, saj se otroci po navadi od staršev nazaj vrnejo zbegani. Največkrat imajo taki otroci vedenjske težave, razdvojeni so med staršema, ki sta narazen. Imajo primer deklice, v katero preveč posega tudi njena babica in na ta način bega otroka. Za najstarejšo dekle, ki živi pri njih, pravi da imajo z njo najmanj težav, saj tudi nima stikov s starši. Najmlajši trije pa se zavedajo, kdo so njihovi starši, vendar jim je dovolj da jih od časa do časa obišejo, vedno jih najbolj zanima, kaj jim bosta prinesla.

Večinoma so imeli primere dobre prakse sodelovanja z matično družino rejenca. Z mamico dveh otrok, ki sta bila brat in sestra se je najbolj dalo sodelovati. Rada sta šla k njej na obisk, rada pa sta tudi prišla nazaj, ker je mamica vedela, da ne more skrbeti za njiju, ju ni hotela ščuvati proti rejnikom. So pa imeli primer dečka, katerega mamica je otroka izkoriščala, da bi prišla do njegovega denarja. Njegove najboljše obleke mu je vzela, kadar je prišel k njej na obisk in jih dala svojima dvema mlajšima sinovoma. Deček se je od nje vedno vrnil zbegan, zaradi tega tudi ni tako rad hodil k njej.

Rejnica meni, da če stiki s starši ne vplivajo slabo na otroka, oziroma so mu v korist, potem naj jih kar ima. Meni, da bi morali starši bolj upoštevati otrokove želje, pa jih ne, saj verjetno vsak starš težko razume, da otrok v določenem obdobju ne želi imeti stikov z njim.

Glede zakonskega določila, ki določa, da naj bi bilo rejništvo omejeno na tri leta, v tem času naj bi se razmere doma uredile, ali pa bi otrok šel v posvojitev, meni, da tega pač ne morejo uzakoniti, ker je to tako različno od primera do primera. Pri nekaterih se razmere uredijo že v treh letih, ali pa še prej, pri nekaterih pa nikoli. Meni, da skoraj noben starš ne bo hotel dati svojega otroka v posvojitev. Rejnica je tudi mnenja, da bi bilo potrebno več delati s starši otrok, na kar pa nekateri starši niso pripravljeni. So imeli primer očeta, ki je zaradi svojega sodelovanja in zanimanja za otroka, dečka nazaj dobil že po pol leta. Če pa starši ne pokažejo nobenega interesa, se pa otrok ne bo kar tako vrnil k njim nazaj.

V okviru rejništva se rejnika enkrat mesečno udeležujeta seminarjev in predavanj, ki potekajo na centru za socialno delo. Za podaljšanje rejniške licence, pa so ta predavanja organizirana enkrat na pet let. Seminarji potekajo v obliki pogovorov, izpostavljene so najbolj aktualne teme, pereča vprašanja. Vsako leto med počitnicami pa je organiziran izlet ali piknik, ki se ga udeležijo rejniške družine skupaj z otroci.

Na koncu je rejnica povedala, da imajo s približno petimi rejenci še vedno kar pogoste stike, še vsaj s petimi pa občasne, se jim oglašajo in povejo, kako živijo.

4.1.2 INTERVJU Z REJNIKOM

Rejnik skupaj z ženo poklic rejnika opravlja že približno dvajset let. Glavni motiv, zaradi katerega sta se odločila postati rejnika je bil predvsem ta, da sta bila navajena takega življenja, nista si predstavljala življenja brez otrok. Do sedaj so imeli v svoji družini okrog dvajset otrok rejencev. Štirje izmed njih so ostali pri njih do poroke oziroma do zaposlitve. Trenutno pa jih v njihovi družini biva pet otrok. Rejnik pravi, da nikoli niso delali razlik med rejenci in svojimi otroki. Pravi, da razlike bolj delajo obiski, ki so včasih darila prinesli samo njihovim otrokom, včasih pa samo rejencem. Sprememb, ki so se zgodile v celotnem obdobju, odkar je rejnik, ne čuti. Pravi, da moraš mogoče zdaj bolj paziti, kaj rečeš in da so vzgojne metode danes kar malo premile.

Po njegovem mnenju, je za otroka najboljše, če ima možnost, da se vrne k svojim staršem. Če pa te možnosti nima, pa meni, da je zanj najboljša rešitev, rejništvo. Razliko med posvojitvijo in rejništvom vidi v tem, da imaš pri posvojitvi dedne in druge obveznosti, ki jih pri rejništvu ni. Otroka pa imaš v obeh primerih rad. Meni, da v primeru rejništva lahko pomagaš večim otrokom, medtem, ko posvojiš po navadi le enega in dva otroka, ki ju imaš celo življenje.

S centri za socialno delo dobro sodelujejo. Če je le v njihovi moči, dobijo od centra vedno konkretno pomoč. Ko pa je potrebna vključitev in pomoč drugih strokovnjakov, pa se zapete. Z njihovim sodelovanjem niso zadovoljni. S strokovnimi delavkami, ki delajo na področju rejništva, dobro sodelujejo, in prihajajo na dom po potrebi, kar jim je dovolj pogosto.

Težave pri otrocih se pojavljajo, kot v vseh drugih družinah. Po navadi so to učne in vedenjske težave, je pa odvisno od posameznega primera. Glede sodelovanja s starši so že imeli primere dobre in slabe prakse, ko so jim na primer starši otrok grozili tudi s smrtjo. Skušajo se postaviti v vlogo staršev in jih razumeti, vendar vedno to ne gre.

Na moje vprašanje, kaj meni o zakonskem določilu, da naj bi bilo rejništvo omejeno na tri leta, potem pa naj bi se otrok vrnil k staršem ali šel v posvojitev, je rejnik odgovoril, da se mu zdi to bedarija, ker je čisto vsak primer individualen in to težko uzakonijo.

Glede predavanj in seminarjev, ki potekajo enkrat mesečno, rejnik meni, da biti morajo, vendar pa so včasih teme čisto vsakdanje, ne tako zelo povezane z rejništvom, on pa mora zaradi tega iti tudi do trideset kilometrov daleč in doma pustiti celo družino.

4.1.3 INTERVJU Z BABICO, BIVŠO REJNICO

Babica je stara 78 let in je začela opravljati poklic rejnice pri svojih triindvajsetih letih, ko se je poročila in se preselila k možu. Odraščala je z otroki rejenci, saj sta bili obe njeni teti rejnici. Ljubezen do otrok in nadaljevanje družinske tradicije sta bila glavna dva motiva, zaradi katerih se je odločila postati rejnica. Ta poklic je opravljala do starosti približno petinpetdeset let, potem pa je rejništvo prevzel njen sin in njegova žena. V vsem tem obdobju so doma imeli okrog petdeset rejencev, povprečno pa je bilo pri hiši od pet do sedem rejencev, imela pa je še štiri svoje otroke. Z nekaterimi od njih so ohranili dobre stike še danes, saj se radi vračajo na obisk k njej.

V tistih časih rejništvo ni bilo omejeno z leti. Eno dekle je še do svojega tridesetega leta živelo pri njih, še dolgo potem, ko je uradno rejništvo prenehalo. Imeli pa so tudi primere kratkotrajnega rejništva, ko so določenega otroka imeli v rejništvu le toliko časa, da so se razmere doma uredile, tudi samo en teden. Večina otrok pa je ostala v rejništvu dlje časa. Razlogov, zaradi katerih so bili otroci nameščeni v njihovo rejniško družino je bilo več. Večinoma so prihajali zaradi neurejenih razmer doma, stanovanjskega problema, ali je eden izmed staršev umrl, pa drugi ni mogel skrbeti zanj.

Kot je povedala babica, ni nikoli delala razlik med otroci rejenci in svojimi otroci. Kadar je bilo delo pri hiši, so delali vsi. Nobene razlike ni bilo tudi pri hrani, obleki, vedno je lepo skrbela za vse otroke, da jim nikoli ni nič manjkalo. Tudi njeni otroci so se dobro razumeli z otroci, ki so bili v rejništvu. So bili časi, ko je imela tudi po sedem otrok v rejništvu hkrati. To so bile izjemne razmere, ko so prosili, če lahko pod svojo streho za en teden vzamejo dva otroka, ki sta bila Roma. Babica je privolila, da lahko pridejo za en teden k njim, potem pa sta kar pri njih v rejništvu ostala. V tem obdobju sta bila premeščena še v drugo rejniško družino in v zavod, iz katerega pa sta večkrat pobegnila k svoji pravi družini, Romom.

V tistih časih tudi ni bilo omejitve, koliko otrok si lahko imel v rejništvu. Povedala je tudi za primer bratca in sestrice, ki sta k njim prišla stara enajst mesecev in štiri leta. Po začetnih dveh letih življenja v njihovi družini sta se potem vrnila k mamici, pa ni minilo niti eno leto, ko so jih že pripeljali nazaj. Tisto leto, ko sta živela pri mamici, je na njiju pustilo negativne posledice. Fant je zaradi mamine duševne bolezni (poskušala je storiti samomor, puščala ju je same) še do šestnajstega leta močil posteljo.

Na moje vprašanje, kako vidi spremembo v rejništvu od takrat, ko je še bila ona rejnica in zdaj, ko je rejnik njen sin, je babica povedala, da vidi bistveno razliko v tem, da so bili prej bolj povezani, tudi otroci so bili bolj pridni. Včasih so se pogosto družili ob večerih, ko še ni bilo televizije, interneta in radia in so se pogovarjali. Zdaj pa je vsak na svojem koncu, za računalnikom ali televizijo, noben nima več časa za pogovor. V tem vidi glavno razliko.

Po večini otroci, ki so bili pri njej v rejništvu niso imeli toliko stika s svojimi starši. Zdi se ji, da je zdaj to bolj poudarjeno, da mora imeti otrok stik s starši. Meni, da je to težko za otroka, saj pride otrok razdvojen, ne ve od koga je. Povedala je tudi, da ni bilo nobenega problema glede staršev, z vsemi so po večini lepo sodelovali in so se dobro razumeli. Meni, da imajo zdaj otroci večjo zaščito in si mislijo, da lahko delajo po svoje, sploh starejši otroci.

V tistih časih je prihajala socialna delavka, ki so ji rekli kar "banovinska", vsak mesec na dom, pogledati, kako se imajo otroci, kako poteka njihov vsakdan. Takrat je bilo v njihovi vasi veliko rejniških družin, to je bilo ravno po vojni. Tudi izobraževanja takrat ni bilo, jim ni bilo treba nikamor hoditi na kakšne seminarje, tako kot je zdaj to predvideno enkrat mesečno.

V tistih časih tudi ni bilo potrebno izpolnjevati kakšnih pogojev, da si lahko postal rejnik. Rejnik je bil lahko, kdor koli je hotel. Večinoma so bile družine, ki so imele kmetije, rejniške družine. Čeprav pri njih doma niso imeli kmetije in so imeli več časa za otroke. Kolikor se spomni, so bili tudi v drugih rejniških družinah otroci v rejništvu zadovoljni in so ostali kar dolgo časa.

Z možem sta otroke lepo vzgajala in učila in sta bila vedno ponosna, da so se kaj naučili, da bodo znali naprej lepo živeti. Otroci so doma pomagali, tako kot vsi družinski člani. Trije otroci so ostali pri njih do poroke, vendar so potem bili že v rejništvu pri njenem sinu.

Na vprašanje, kako vidi razliko med dolgotrajnim in kratkotrajnim rejništvom, je babica odgovorila, da se ji zdi, da je bilo za te otroke, ki so ostali pri njih do poroke, bolje, da so bili pri njih, saj doma niso imeli urejenega družinskega življenja. Ponosni so na njih, da so si ustvarili družine, in se še danes radi vračajo na obisk. V posebno čast pa si štejejo tudi to, da je ena izmed rejenk tudi prevzela njihov priimek. S približno štirimi otroci rejenci imajo še vedno stike. Za tiste, ki so bili pri njih malo časa, pa nima dosti informacij, kaj se je potem zgodilo z njimi. Če so vedeli, da gre otrok v dobre roke, jim ni bilo težko. Če pa so vedeli, da bo šel v iste razmere, kot je bil, ali da bo še slabše, pa jim je bilo zelo hudo.

Včasih je minilo tudi več mesecev, da so za določenega otroka dobili otroški dodatek. Se pravi, da denar nikakor ni bil motiv, zaradi katerega se je odločila postati rejnica. Manjkalo jim ni nič, bili so isto oblečeni in čisti, kot njeni lastni otroci. Ob prihodu v rejniško družino, pa je takrat vsak otrok dobil nekaj denarja, da so mu lahko kupili obleke in osnovne potrebščine.

Imeli so tudi tri primere, ko so otroci, ki so bili pri njih v rejništvu, šli v posvojitev. To je bil tudi velik dogodek pri njih. Bili so stari eno, tri in šest let. Še najbolj so pogrešali najmlajšega. Babica na koncu poudari, da bi, če bi bila še enkrat mlada, se še enkrat odločila za poklic rejnice. Želela je pomagati otrokom, saj je bila tudi sama stara osem let, ko ji je umrl oče, in je vedela, kako je odraščati brez očeta, zato je tudi sama bila dobra do otrok.

4.1.4 INTERVJU Z REJENKO K.

Rejenka je stara deset let in je v rejniško družino prišla, ko je bila stara le tri dni. To sta ji povedala rejnika, saj je bila premajhna, da bi se zavedala. Mamico vidi trikrat na mesec, z očetom pa zdaj nima stikov. Mamico je prvič videla, ko je bila stara dve ali tri leta, vendar se je je bala. Očeta pa je videla, ko je bila stara približno, tri ali štiri leta. Trenutno z očetom nima stikov, po njenem pričevanju, zaradi babice, ki "nagaja". Trenutno si tudi ne želi stikov z njim, mogoče kasneje, ko bo odrasla. Z mamico se slišita tudi prek telefona enkrat tedensko. Po navadi jo mami pokliče ob četrtek ali petek, z njo se lahko pogovarja tudi bolj osebne stvari, pravi da jo mami razume.

Zaveda se, zakaj je bila nameščena v rejniško družino. Mamica ji je pri njenih devetih letih povedala, da jo je rodila pri svojih šestnajstih letih, takrat se tudi z njenim očetom nista najbolje razumela. Prav tako je povedala, da je oče mamico, ko je bila še noseča z njo, boksal v trebuh. Mamica se ji prej ni upala to povedati, potem ko je rejenka vztrajala in vztrajala, pa se ji je zaupala. Dejstvo, da ne živi s svojimi starši je v redu sprejela. Zaveda se, da če bi živela pri mamici, ona zanjo ne bi imela toliko časa, saj je bila še premlada, ko jo je rodila. Zdaj, ko pa jo pride obiskat, pa je takrat ves čas z njo.

Tudi z drugimi otroki, ki prav tako živijo v rejništvu, se rejenka kar dobro razume, še najbolj z najstarejšo rejenko, s katero že devet let živita skupaj. Z najmlajšimi tremi otroki, pa se včasih "stepejo", včasih se jih pa narazen ne da spraviti. Pravi, da se je v času njenega bivanja v družini spremenilo to, da jih je zdaj več v družini in se bolje razumejo. Pravi tudi, da časa preživetega v rejniški družini ne bi zamenjala. Za rejnika pravi, da sta zelo prijazna in razumljiva, zmeraj se razumeta in se ne jezita, če kaj narobe naredi. Za mamico pravi, da jo ima zelo rada, očeta pa manj, verjetno tudi zaradi tega, ker ni imela veliko stikov z njim. K mamici si želi iti živeti šele, ko bo že odrasla.

Zdaj obiskuje peti razred osnovne šole v domačem kraju. V šoli ji gre v redu. Poleg šole, pa se udeležuje tudi pevskih in plesnih vaj, verouka, hodi na PIL. Meni, da ji je toliko dejavnosti čisto dovolj. Pravi, da se ima v rejniški družini dobro, da ne goji nobenih zamer. Dobro se razume tudi z vsemi tremi sinovi rejnikov, vidi jih kot brate, še najraje pa ima najstarejšega.

4.1.5 INTERVJU Z REJENKO An.

V intervjuju z rejenko, ki tudi živi v tej rejniški družini od nje nisem dobila podatka, koliko časa že živi v rejniški družini, in koliko je bila stara, ko je prišla, saj se tega ne spomni. Po podatkih, ki sem jih dobila od rejnice, je deklica prišla v rejniško družino pri štirih letih in zdaj že devet let živi v tej družini. Obiskuje tretji in četrti razred OVI programa. Rejenka nima stikov s svojo matično družino. Do zdaj jih je videla, po njenem pričevanju, samo dvakrat. Enkrat, ko so jo prišli obiskat, enkrat pa so se srečali na grobu njenega brata.

Na svojo matično družino nima veliko spominov. Spomni se to, da so jo topli, ko je bila pri njih, pa da je ves čas govorila "nakopani", kar po slovensko pomeni "daj mi vodo". Spomni se tudi, da so se kopali v reki in se igrali. Od svojih bratov in sester pozna le tri. Prav tako se ne spomni, zaradi katerega razloga je bila nameščena v rejniško družino. Po navedbah rejnice in

centra za socialno delo, je bila rejenka, ki se je že rodila z duševno okvaro, v to družino nameščena zaradi trpinčenja in zlorabljanja s strani staršev.

Najbolje se razume z najmlajšimi tremi otroki, ki so tudi v rejništvu. Z najstarejšo deklico, s katero tudi najdlje časa živi skupaj, se ne razume tako dobro, čeprav je med njima le dve leti starostne razlike. Dobro se razume tudi z drugimi družinskimi člani.

V času, kar živi v tej družini, pravi, da se je spremenilo to, da več ne govori besede "nakopani". Za rejnika ve, da nista njena starša, vendar ju vseeno kliče oči in mami. Nima želje, da bi se vrnila k svojim staršem, želi pa si, da bi šla kdaj na počitnice k njim, ali pa da bi oni prišli k njej na obisk. Pravi, da si želi imeti več stikov z njimi, kot jih ima sedaj.

4.1.6 INTERVJU Z REJENCEM A., KI JE ŽIVEL V REJNIŠTVU DO POROKE

Rejenec je v rejništvu živel približno petnajst let. V družino je prišel, ko je bil star dve leti, potem je do svojega šestega leta živel v rejniški družini, nato se je še za manj kot eno leto vrnil domov k mamici. Potem je še trinajst let živel v rejništvu in še nadaljnji dve leti, ko je rejništvo že prenehalo. V rejniško družino je bil nameščen zaradi mamine duševne in telesne bolezni. Tudi sama se je zavedala, da ni sposobna skrbeti zanj in za njegovo sestro. Oče se je od njegove mame ločil, ko mu je bilo tri ali štiri leta. Z njim potem naprej ni ohranjal stikov. Oče ga je enkrat potem, ko je bil v petem razredu osnovne šole prišel obiskat. Verjetno ga je zanimalo, kako zgleda, če mu je kaj podoben. Obljubljal mu je, da se bosta še videla, da mu bo kupil ribiško palico, pa svojih obljub ni nikoli izpolnil. Sedaj ima samo občasne stike s svojo materjo. Včasih ji posodi tudi kakšen denar, ki ga po navadi ne dobi nazaj. Na starše zdaj gleda srednje, čuti jezo.

Za obdobje, ki ga je preživel v rejniški družini, pove, da je bilo super, da so delali na kmetiji, bili zaposleni ves čas, tako je bilo manj časa, da so mislili na neumnosti. Hrane in obleke jim ni manjkalo. Ko sta rejništvo prevzela babičin sin in njegova žena, pa mu je bilo celo še malo bolje, saj pravi, da sta bila rejnika bolj moderna in mlajša. Razumeli so se dobro, saj sta lepo skrbela zanj. Meni, da so zdaj z rejniki v dobrih odnosih, sicer se bolj malokrat vidijo.

V času bivanja v rejniški družini, ga je mamica prišla obiskat samo dvakrat ali trikrat v petih letih. Včasih sta s svojo sestro hodila k njej na počitnice za kakšen teden. Živel so na veliki kmetiji, kjer dela ni nikoli zmanjkalo. Zaradi veselja in ljubezni do živali mu to ni bilo nikoli težko.

Osnovno šolo je obiskoval v domačem kraju, ki jo je izdelal povprečno z dobrim uspehom. Šolanje je nadaljeval na avtoličarski srednji šoli v Ljubljani. Prvi letnik je izdelal s prav dobrim uspehom, drugi in tretji pa z odličnim. Naredil je še dve dodatni leti za strojnega tehnika. Želel si je postati tudi policist, pa mu ni uspelo. Pri dvaindvajsetih letih se je zaposlil in je že deset let na istem delovnem mestu. Je zadovoljen, s svojo plačo lahko preživlja svojo družino. V zadnji šestih letih je začel graditi hišo, v katero so se z lanskim letom vselili. Zdaj končno lahko reče, da se je osamosvojil. Pravi, da je kar težko, če si celo življenje pod neko tujo streho.

V času življenja v rejniški družini se je dobro razumel z vsemi člani družini, tudi drugimi rejenci, niso imeli dosti konfliktov. Meni da to predvsem zaradi tega, ker je bil vsak zaposlen po svoje. Igrali so se tudi s sosedovimi otroci, sploh on, ki v hiši ni imel vrstnika moškega spola. Spomni se, da so ga takrat najbolj zanimali stroji in da je veliko hodil okrog z rejnikom. Tudi pri oblikovanju njegove poklicne poti so mu veliko pomagali rejniki. Pozanimali so se, kje bi lahko opravljal prakso. Za to jim je zelo hvaležen, saj si je tako nabral veliko izkušenj, ki mu še danes v službi pridejo zelo prav. Pravi, da je vesel, da je bil lahko ves čas v isti rejniški družini. Meni da se tako navežeš na ljudi, s katerimi živiš, čutiš neko podporo in zaščito. Hvaležen je za to, da so ga rejniki naučili delati, da zdaj lahko ceni vsako delo. Tudi svoje otroke bi rad bolj zaposlil, pa ne ve, kako. Pravi, da bo doba računalništva uničila današnje otroke.

V spominu mu je ostalo tudi to, da mu je rejnik vedno pustil, da se je športno udeleževal. Imel je tudi dosti denarja. Nekaj ga je sam zaslužil, imel pa je tudi dobro štipendijo. Prav tako pa je dosti denarja tudi zapravil, tudi tu ni znal dosti paziti. Delal je dosti, ob sobotah, pa tudi kakšno nedeljo. Svoj avto je imel že pri petnajstih. Rejnika sta mu celo tako zaupala, da sta mu dovolila, da je sam vozil avto, čeprav brez izpita. Rejnikoma je hvaležen tudi za to, da sta tako vztrajal, da je ponavljal letnik, ki ga je padel, saj bi drugače moral vračati štipendijo.

4.1.7 INTERVJU Z REJENKO T., KI JE ŽIVELA V REJNIŠTVU DO POROKE

Rejenka je živela v rejniški družini od svojega šestnajstega meseca naprej, do svojega sedemnajstega leta, dokler se je šolala. Potem pa je še do svojega triindvajsetega leta živela pri rejnikih, dokler se ni poročila. Teh pet let tudi ni bila več uradno v rejništvu. V vseh teh letih, se rejenka ne spomni, da bi se kdaj vrnila nazaj k staršem. Tudi točnega razloga, zakaj je

bila nameščena v rejniško družino, ne ve. Pravi, da je že od nekdaj čutila, da je starši niso marali.

Dnevi v rejniški družini so minevali tako, da so se otroci med seboj igrali, tudi delali so dosti, saj je delo pomenilo preživetje. Osnovno in srednjo šolo je obiskovala v domačem kraju. Naredila je dveletni pletilski program, s sedemnajstimi leti pa se je zaposlila v tovarni Motvoz in platno, kjer je bila kot šivilja zaposlena šestnajst let. Pri iskanju zaposlitve je bila najbolj zaslužna rejnica, ki jo rejenka kliče mamica. Ona ji je v bistvu našla službo.

Na biološke starše rejenka zdaj ne gleda lepo. Ne podpira takih staršev, ki te zapustijo, ki nimajo svojega otroka pri sebi. Meni, da bi morali vsaj obdržati stik s svojimi otroki, pokazati interes, da jih skrbi za njih.

Rejenka na rejnika gleda kot na svoja starša. Pravi, da sta bila najboljša mami in ati in je hvaležna, da obstajajo taki ljudje. Zelo povezana je bila tudi z rejnikom, ki mu pravi ati. Veliko stvari sta počela skupaj, med drugim "kuhala šnopec". Stikov s svojimi starši zdaj nima, ima jih samo z rejniki. Zdaj, ko ima tudi ona svojo družino, se sicer manj vidijo, enkrat na dva meseca. Pravi, da bi si lahko vzeli več časa. Rejenka se tudi ne spomni, da bi imela kakšne stike s svojimi starši v času bivanja v rejniški družini.

Lepo se je razumela tudi z ostalimi rejenci. Vse skupaj se jih je zamenjalo okrog triinpetdeset, v času njenega bivanja v družini. Še najbolj pa se je verjetno razumela z rejničino najmlajšo hčerko, ki je bila le leto dni starejša od nje. Prav zaradi njune navezanosti ji je bilo zelo hudo ob njeni smrti. Meni, da jo je to zaznamovalo za celo življenje, saj ji je bila kot sestra. Rejnica nikoli ni delala razlik med njima. Če je imela njena hčerka novo obleko, jo je imela tudi rejenka.

Rejenka je zelo ponosna, da je lahko odrasla v tej rejniški družini. Mamica jo je naučila delati, spoštovati ljudi okrog sebe. Pravi, da jo je ona naučila, da je sedaj tak človek, kot je. Na podlagi njene pomoči si je lahko ustvarila družino. Zaradi vseh kmetijskih izkušenj, ki si jih je pridobila doma, je bila ponosna, ko je prišla k moževi družini, da je lahko ona naučila taščo kakšno stvar posaditi. Rejenka pravi, da so to njena družina, vzela si jih je za svoje, saj drugih ni poznala. Meni in ve, da so tudi oni njo vzeli za svojo, to dokazuje že to, da je lahko pri njih živela še pet let po končanem rejništvu. In še vedno se lahko vrača domov, pravi, da lahko reče, da je to njen dom.

V spominu so ji ostali zimski večeri, ko so vsi člani družine zvečer ob mizi prebirali fižol in gledali Kekca. Zdaj, ko ima svoje otroke, se šele zaveda, kako so bili prej povezani. Tudi ona poudari prevelik pomen televizije in računalnika pri svojih otrocih. Včasih pa so večino dneva

preživali zunaj, v naravi. Pozimi, ko je bil sneg, so se pa na snegu igrali, vmes pa malo kidali sneg. Na to ima zelo lepe spomine.

Včasih je prišlo tudi do konfliktov, ko je tako kot vsak drug otrok tudi sama skrivala negativno oceno iz šole pred mamico, kljub temu, da je vedela, da bo mamica vseeno izvedela na govorilnih urah. Vedno je pred učenje postavljala delo v naravi, to ji je več pomenilo. Mamica jo je velikokrat nagovarjala, naj se gre učiti, pa je ni kaj dosti poslušala. Če zdaj gleda za nazaj, si misli, da bi ji bilo mogoče lažje na delovnem mestu, če bi imela večjo izobrazbo, po drugi strani, pa bi se najverjetneje vpisala na kakšno poklicno cvetličarsko šolo, kjer bi tudi bilo prisotno fizično delo.

Hvaležna je rejnikom za to, da so jo naučili delati, da zdaj zna spoštovati in ceniti vsako delo in je ni strah reči, da česa ne bo delala. Meni, da zdaj tega ne podpirajo več, da bi otrok v rejništvu moral delati. V njenih časih, pa je sama socialna delavka rejnikom svetovala, naj otroke čim bolj zaposlijo, da ne bodo mislili na traparije.

Zaveda se, da je bilo treba delati, da je lahko mamica nahranila toliko lačnih ust. V nekem času, jih je bilo pri hiši tudi šestnajst in toliko ljudi ni bilo lahko preživeti. Zavedala se je tudi, da ni čisto njihova, zato jo je prizadelo, ko je nekega dne nek sorodnik na obisku za njo rekel, da ni hišna. Kljub temu si jih je vzela za svoje, saj se je počutila drugačno od ostalih otrok rejencev, verjetno zato, ker nikoli ni imela stikov s starši, pa tudi najdlje je živela v rejniški družini.

Zdaj jo pri sebi moti to, da čuti preveč sovraštva do svoje prave mame. Ve, da je tega rejniki niso učili, ampak ne more iz svoje kože. Svoji materi najbolj zameri, da je ni prišla nikoli obiskat, da ni obdržala stika z njo. Pove tudi, da ona svojih otrok ne bi nikoli zapustila. V času življenja v rejniški družini ji nikoli ni nič manjkalo, rejnika je doživljala kot svoja starša. Imela je družino, mamico, atija, brate in sestre.

Zelo dobro se je razumela tudi z obema starejšima rejničnima hčerkama, še posebej s srednjo, ki je živela v Ljubljani. K njej sta na počitnice hodili z najmlajšo rejničino hčerko. Pravi, da je bilo včasih v šoli občutiti večjo stigmatizacijo zaradi vzdevka rejenec, kot danes, nižje je padla tudi rejničina hčerka, zaradi vseh otrok, ki so jih imeli doma v rejništvu.

Zase pove, da je ni bilo nikoli sram povedati, da je v reji, da je živela v rejništvu, tudi danes ne. Meni, da je to zaradi tega, ker je živela v pravi rejniški družini, kjer je bila deležna ljubezni, varnosti in pripadnosti.

Nesrečna je bila tudi zaradi svojega imena in priimka, ki ji ga je dala njena mama. Rejniki so ji dovolili, da prevzame njihov priimek, kar pa je lahko storila šele pri osemnajstih letih. Pove, da je komaj čakala ta dan, da je lahko prevzela njihov priimek in si spremenila ime, ki jo je

morilo tako dolgo časa. Zelo je ponosna, da so ji dali svoj priimek, tako se je počutila še bolj njihovo. Pravi, da je z rejniško družino še danes zelo povezana. Žena rejničinega sina je bila tudi njena poročna priča in krstna botrica njeni hčerki.

Še dolgo potem, ko se je že odselila k možu, je rejenka hodila k svojemu rejniku, atku, kot mu je rekla in mu strigla nohte na nogah, ker je bil invalid, in mu navijala uro. Ti dve opravili sta bili že od nekdaj njuni.

4.1.8 INTERVJU Z REJENCEM R., KATEREMU REJNIŠTVO JE BILO ODPOVEDANO S STRANI REJNIKOV

Rejenec je v rejniški družini živel od svojega osemnajstega meseca starosti pa vse do desetega leta. Med bivanjem v rejniški družini ni nikoli imel želje, da bi živel s svojimi biološkimi starši, zanj so bili in so še vedno edina družina rejniška družina.

V rejniško družino je bil nameščen zaradi materialne krize njegovih staršev, niso ga mogli preživljati. Kaj kmalu pa je spoznal, da mama ni imela namena skrbeti zanj in ga preživljati.

Dneve v rejniški družini je preživljal doma na kmetiji, kjer so se igrali z drugimi otroki rejenci, vse do vstopa v šolo. Osnovno šolo je nato obiskoval v domačem kraju.

Stikov s svojimi biološkimi starši v času bivanja v rejniški družini ni imel, tudi ni čutil želje po stikih. Pri približno sedmem letu starosti pa je sam izrazil željo, da bi spoznal svojo mamo. Ob snidenju z njo ni občutil nobenih pozitivnih čustev, do mame je celo začutil sovraštvo. Vesel je bil, da je imel svoje rejnike.

S svojimi starši sedaj nima stikov, mamo mogoče vidi enkrat na leto, pa še to ne vedno. Ima pa željo, da bi se z rejniki videl večkrat, saj se namreč zdaj vidijo zelo poredko. Pravi, da je razlog njegova slaba vest in sramota ob sedanjem načinu življenja, trenutno prestaja zaporno kazen. V preteklosti je storil veliko slabega rejnikom, zaradi tega so mu tudi odpovedali rejništvo, saj niso mogli več "shajati" z njim. Delal je nasprotno od tega, kar so ga učili.

Tudi sedaj na svoje starše gleda enako kot pred dvajsetimi ali več leti, čustev do njih nima in se jih tudi nikoli ni trudil obuditi. Čuti globoko spoštovanje do svojih rejnikov, ima jih za svoje starše, saj so oni skrbeli zanj ko je bil otrok. Nudili so mu obleko, hrano, streho nad glavo in kar je najpomembnejše, s toplimi objemi, prijaznimi besedami, so mu dali so mu vedeti, da je njihov.

Pravi, da mu je življenje v rejniški družini zagotovo omogočilo pozitivno izkušnjo. Glede na to, da je Rom, so mu že kot majhnemu skušali pokazati, kako pošteno živeti in na pošten

način služiti denar, kar pa je v nasprotju z njihovo kulturo, kjer otroka že od majhnega učijo, kako na najhitrejši način priti do denarja, ne da bi se pri tem kaj dosti potrudil.

Pravi, da je tudi zaradi svojega romskega porekla pristal na napačni poti, kar danes plačuje z zaporno kaznijo, še huje pa je to, da ne more biti s svojimi najdražjimi. Pri tem, pa nima ničesar, s čimer bi se lahko pohvalil svojim rejnikom, da bi bili ponosni nanj.

Druge družinske člane je doživljal kot brate, sestre, mamo, očeta, imel jih je za svoje. Zato pravi, da je bila njegova vloga v družini vloga rejenca, v srcu pa vloga sina, nečaka, prijatelja. Z vsemi se je lepo razumel, z otroci so se včasih stopili, kar pa pravi, da je normalno za otroke. Poudari pa tudi, da nikoli ni čutil, da bi rejnika delala kakšne razlike med otroci rejenci in svojimi otroci.

4.2 POSTOPEK KVALITATIVNE ANALIZE

REJNIKI

Kodiranje znotraj posameznih enot

POJEM: **MOTIV**

ŠT.	IZJAVE	POJEM
01 RE	Ja, v bistvu sva prevzela to, od mame. Sva pa že ves čas živela oba s tem. Mož z rejniškimi otroki, jaz pa s tistimi, ki smo jih imeli v dnevnem varstvu doma.	NADALJEVANJE TRADICIJE
02	Ja, pa veselje do otrok, to skoraj mora biti, če ne, se ne da.	VESELJE DO OTROK
03 R	Ja v bistvu je bil to način življenja, ki sva ga poznala in sva s tem nadaljevala.	NAČIN ŽIVLJENJA
04	Rada sva imela otroke in tako sva bila navajena in si nisva znala predstavljati življenja brez otrok.	VESELJE DO OTROK, NAVAJENOST NA OTROKE
05	Ja otroke sem imela zmeraj rada, navajena sem bila že doma,	VESELJE DO

B	ko sem rasla z njimi, potem pa tudi tukaj gor.	OTROK, NAVAJENOST NA OTROKE
06	Ja bila sem navajena na otroke in bi mi bilo dolgčas, če jih ne bi bilo..saj sem doma iz rejniške družine. Pri nas doma smo zmeraj imeli otroke.	NAVAJENOST NA OTROKE
07	Tudi ni bil denarni razlog, da sem se odločila za rejništvo, ampak pomagati nekomu. Tudi sama sem bila stara 8 let, ko mi je umrl oče, in vem kako je to, če si brez enega od staršev, zaradi tega sem tudi dobra do otrok, na ta način...če bi bila še enkrat mlada, ne bi bila nikoli nič drugega po poklicu kot rejnica.	POMOČ OTROKOM

V svoji raziskavi me je najbolj zanimalo, zakaj so se rejniki odločili za rejništvo, kateri so bili motivi. V vseh treh primerih je razvidno, da so se rejniki za rejništvo odločili zaradi veselja in ljubezni do otrok. Eden izmed glavnih motivov je bil tudi nadaljevanje družinske tradicije. Babica, bivša rejnica se je za rejništvo odločila, ker je bila navajena na otroke, saj sta bili obe njeni teti rejnici. Po poroki se je preselila k možu in ji je bilo dolgčas po otrocih, in tako sta z možem postala rejnika. Povedala je, da je želela otrokom pomagati, saj je tudi sama ostala brez očeta pri svojih osmih letih.

Njen sin in njegova žena, sta rejništvo prevzela od nje, ko se je upokojila. Rejnik je bil že od malega navajen takega načina življenja, saj je rasel z rejniškimi otroci, njegova žena pa je doma rasla z otroci, ki so jih imeli v dnevnem varstvu. Nista si znala predstavljati življenja brez otrok.

POJEM: SPREMEMBE V REJNIŠTVU

ŠT.	IZJAVE	POJEM
08 RE	Pravic nimam kaj dosti, da bi kaj za otroke lahko urejali, če bo zdaj, to bo šele zdaj nekaj uvedeno, da bomo lahko kaj podpisali, glede vsakdanjih stvari, npr. ko iz šole prinese kaj za podpisat, pa mora drug dan nazaj nesti, pa za vse, in za osebno	REJNIKI URADNO

	izkaznico bo menda tudi zdaj na novo, da se bo dalo, ker zdaj ni bilo nobene stvari možno urejati za otroke. Ker včasih jim je tudi v škodo šlo, kakšna stvar.	POOBLAŠČENI
09	Glede izobraževanja...izobraževanja ni bilo nikoli toliko, kolikor ga je zdaj, tega je zdaj vse več, čeprav so včasih teme "čisto mem" in moraš nekako igrati na tistih predavanjih, če ne te pa potem tako za besedo držijo.	IZOBRAŽEVANJE
10	...ja tudi otroci so zahtevni, pa več...za pravice vse vejo, je tudi malo težje delati z otroki, kot je bilo včasih.	ZAHTEVNI OTROCI
11 R	V bistvu jaz ne čutim kakšnih velikih sprememb, samo da moraš zdaj bolj paziti, kaj kje rečeš, včasih si lahko malo bolj povedal, zdaj se pa službe ene druge bojijo, z nami rejniki vred, ne... da paziš kaj kje govoriš. Kar malo premile so te vzgojne metode. Otroku bi neka merila moral postaviti, ki se jih zdaj bojiš postaviti, da ne bo kdo kaj rekel, da je kaj narobe.	PREMILE VZGOJNE METODE
12 B	Ne vem, blizu smo bili nekako...kako bi rekla...bili povezani..prej se mi zdi, da so bili bolj pridni nekako.	BOLJ POVEZANI
13	Ja se mi zdi, da si bolj mislijo, da zdaj lahko pa naredijo kar hočejo...tudi otroci, ki so že malo večji si mislijo, da zdaj lahko pa kar hočejo naredijo, ker sem rejenec..se mi zdi, da imajo zdaj strašno veliko zaščito.	VEČJA ZAŠČITA REJENCEV
14	Ne, včasih je prišla...na vsake toliko časa je prišla banovinska, iz banovine smo rekli, malo pogledat, kako so.	PRIHOD SOCIALNE DELAVKE
15	Ne, nikoli nismo imeli nobenega izobraževanja. Nikamor ni bilo treba it.	IZOBRAŽEVANJE

16	Nobenih, kateri je hotel. Bolj so kmetje imeli rejništvo. Mi doma nismo imeli kmetije, smo imeli bolj čas, drugače pa delali so skupaj, tako da jim je bilo kar dobro.	POGOJI ZA REJNIKE
17	Ja, prej smo se pogosto ob večerih družili, ko so bili še stari starši živi, vsi otroci so imeli radi starega očeta..ob večerih smo sedeli, ni bilo ne televizije, ne radia..sedeli smo in pogovarjali se..to je bilo tudi dobro za otroke...zdaj je malo slabše, ko so računalniki in televizija..imam občutek da je bilo to prej dosti boljše..velika razlika je v tem, da smo se včasih, ko smo prišli vsi skupaj zvečer, se usedli in se pogovarjali, ali pa pri kosilu, zdaj pa je vsak na svojem koncu, za računalnikom ali televizijo, noben nima več časa, to je pa dosti drugače, kot takrat. Prej je vsak otrok vedel, kaj se bo delalo, koliko imamo denarja.	BOLJ POVEZANI

Rejnica je med glavnimi spremembami v rejništvu navedla, da bodo rejniki z sprejetim novim družinskim zakonikom pooblašteni pri uradnih dokumentih. Včasih so morali vse zadeve podpisati starši in je kar nekaj časa trajalo, da so dobili, kar pa je bilo v nekaterih primerih otroku v škodo, saj je kakšno stvar podpisano že drugi dan moral vrniti v šoli. Pove tudi, da je izobraževanja za rejnike čedalje več. Izobraževanja so obvezna, kljub temu, da so nekatere teme, ki jih obravnavajo na predavanjih, neaktualne, nezanimive, nepomembne ali se ponavljajo. Prav tako meni, da imajo današnji otroci več težav, tako vedenjskih kot učnih. Pravi, da so seznanjeni samo s pravicami, ne pa tudi z njihovimi dolžnostmi.

Rejnik pravi, da ne opaža tako velikih sprememb v rejništvu, le to, da so po njegovem mnenju vzgojne metode zdaj nekoliko premile.

Babica največ sprememb opaža v tem, da so bili včasih veliko bolj povezani, tudi otroci so bili bolj pridni. Prav tako ni bilo takega nadzora s strani centrov za socialno delo, izobraževanj ni bilo, rejnik pa je bil lahko, kdor je hotel. Zdaj so za to namreč potrebni določeni pogoji, ki morajo biti izpolnjeni, da oseba lahko postane rejnik. Glavno razliko pa vidi v tem, da so se včasih z otroci dosti več pogovarjali in družili, pri kosilu, ob večerih, zdaj

pa opaža, da tehnologija (računalnik, televizija) negativno vpliva na komunikacijo med otroci in odraslimi. Otroci temu posvečajo vse preveč časa.

POJEM: SODELOVANJE Z MATIČNO DRUŽINO REJENCA

ŠT.	IZJAVE	POJEM
18 RE	Ja, to je pa čisto odvisno od primera do primera. Eni mislijo, da mu otroka "jemlješ", se ne bo dalo nikoli lepo delati z njimi, smo tudi s kakšnimi morali na sodišče..od dveh rejencev mamica je "ful" nagajala, sem morala it pričat na sodišče...Več je bilo primerov, ko so starši sodelovali, povprečno se kar da sodelovati, so pa izjeme.	NESODELOVANJE MATIČNE DRUŽINE
19	Dobra praksa sta bila A. in T., z mamico se je dalo vse dogovoriti, rada sta šla k njej, še rajši sta prišla nazaj, nobenih problemov ni bilo, nikoli ni bilo zavajanja. Od nje nikoli nista prišla zbegana, da bi jih kaj težilo. Nikoli jih ni učila proti nam, tako kot je D. na primer. On je pa zmeraj bil "kontra", pa mu je mamica vse ta boljše obleke pobrala, ker je imela še dva otroka doma manjša in je lastnim otrokom stvari pobirala. Nista niti tako rada šla tja, zmeraj je bil problem, da so ta boljše stvari vedno pri njej ostale.	SODELOVANJE MATIČNE DRUŽINE
20 R	Pojavljajo se tudi grožnje s smrtjo do vse družine, v nekaterih primerih. V nekaterih primerih pa starši odlično sodelujejo. Skušamo se postaviti v vlogo staršev, skušamo jih razumeti, vendar vedno to ne gre.	NESODELOVANJE MATIČNE DRUŽINE
21 B	...drugače smo sodelovali zmeraj s staršem in z vsemi smo se dobro razumeli..so bili še kar dobri..ni bilo problema.	SODELOVANJE MATIČNE DRUŽINE
22	Ne, nismo imeli problemov, smo bili kar zadovoljni.	SODELOVANJE MATIČNE DRUŽINE

Rejnica pravi, da je več primerov, ko so lahko sodelovali z matično družino rejenca, so pa tudi izjeme. Pojavile so se tudi grožnje s smrtjo do vse družine, enega izmed staršev rejenca, večkrat so tudi že morali iti pričati na sodišče. Starši v takih primerih rejnike dojemajo kot nasprotnike, ki jim otroka "jemljejo".

Babica pa je povedala, da s starši otrok niso imeli problemov, so se dobro razumeli in dobro sodelovali. Tudi tu lahko omenim, da je šlo za obdobje po vojni, ko so bili starši večinoma revni in niso mogli skrbeti za otroka, zato je bilo rejništvo najboljša izbira, predvsem v ekonomskem smislu, tako za njih kot za otroka.

POJEM: SODELOVANJE S CSD

ŠT.	IZJAVE	POJEM
23 RE	Dobro sodelujemo z vsemi centri, na vse centre, kolikor imamo otroke, se lahko obrnemo. Najboljše sodelujemo z matičnim centrom od K., tudi z našim matičnim centrom dobro sodelujemo, morda še najslabše z matičnim centrom najmlajših treh otrok. Smo pa imeli tudi izkušnje s centrom, kjer se pa ni dalo nič dogovoriti, nič nismo bili slišani. Zmeraj, ko smo bili vabljeni, nismo bili slišani, nismo prišli do besede, ampak samo otroke so vedno spraševali. Otroci so bili pa pod pritiskom mamice in so morali tako govoriti, kakor je mami rekla.	SODELOVANJE S CSD
24 R	Od centrov, ja, kar je v njihovi moči. Vendar naprej do kakšnih specialistov (svetovalni center, zdravstveni delavci), je pa katastrofa. Centri se trudijo, vendar nimajo moči naprej, ko je potrebna pomoč drugih strokovnjakov.	POMOČ CSD
25 B	Ja je prišla na obisk pa kar vsak mesec enkrat.	PRIHOD SOCIALNE DELAVKE
26	Socialna delavka je samo prišla enkrat ne mesec pogledat, če je vse v redu.	PRIHOD SOCIALNE DELAVKE

Rejnika sta povedala, da dobro sodelujejo s centri za socialno delo. Od centra dobijo konkretno pomoč, če so v stiski. Nad pomočjo drugih strokovnjakov, kot na primer zdravstveni delavci, psihologi, delavci na svetovalnem centru, pa so razočarani, z njimi ne morejo dobro sodelovati.

V času, ko je bila rejnica babica, pa s centri za socialno delo niso toliko sodelovali. Socialna delavka je prišla samo enkrat na mesec, po navadi nenapovedano pogledati, če je z otroci vse v redu.

POJEM: TEŽAVE OTROK

ŠT.	IZJAVE	POJEM
27 RE	Največ stisk in težav se pojavlja ravno pri tistih otrocih, ki imajo največ stikov s starši, ker jih starši begajo. Večkrat, ko se slišijo, in kolikokrat je večkrat pri njih, bolj so zbegani.	TEŽAVE OTROK, KI IMAJO STIK S STARŠI
28	Vedenjske težave, razdvojeni so med staršema, ker so narazen, pa še stari starši pritiskajo na njih, potem pa res otrok ne ve, kaj bi. Za A., ki nima obiskov, je v bistvu še najbolj mirna punčka. Najmlajši trije so pa še toliko majhni, da radi vidijo, da pridejo in eno uro jih imajo dosti. Ker so še tako majhni, so še vedno na tej bazi, kaj jima bosta prinesla.	TEŽAVE OTROK
29 R	Težave se pojavljajo, kot v vsaki družini. Vedenjske, učne, vse živo. Če si jih imel dvajset, je bilo že, ni bilo stvari, da ne bi bilo težave. Je pa tudi vsak primer drugačen, težko je opisati, bi moral prav vsak posamezen primer opisati.	TEŽAVE OTROK
30 B	Težave so bile različne. Otroci, ki so prišli k nam, so bili sprva prestrašeni. Vem za eno deklico, ki se je tresla ves čas, pa spala ni ponoči, vendar so se kmalu privadili. Imeli pa so tudi učne in vedenjske težave.	TEŽAVE OTROK

Rejnica pravi, da se največ stisk in težav pojavlja pri tistih otrocih, ki imajo največ stikov s starši, ki jih begajo. Pri otrocih se pojavljajo predvsem učne in vedenjske težave, razdvojeni

so med staršem, ki so v večina primerih ločeni. Oba rejnika pa menita, da imajo ti otroci vedno težave, so oškodovani na enem ali večih področjih.

Tudi babica je opredelila učne in vedenjske težave otrok, ki so prihajali k njej v rejništvo. Otroci so bili sprva prestrašeni, vendar so se kmalu privadili.

POJEM: STIKI REJENCEV S STARŠI

ŠT.	IZJAVE	POJEM
31 Re	To je spet odvisno od primera do primera, če nič slabo ne vplivajo na otroka, naj jih kar ima. Mislim, da bi tudi starši morali malo upoštevati želje otroka, pa jih ne. To je težko prepričati odraslega, da pač otrok trenutno ne želi imeti stikov z njimi.	STIK S STARŠI DOBRO VPLIVA NA REJENCA
32 R	Pravila ni. Tukaj ni pravila. Odvisno je od sodelovanja, če so pripravljeni.	SODELOVANJE MATIČNE DRUŽINE
33 B	Ja različno, bolj ne kot ja, da je zdaj bolj to povezano, da mora imeti stik s starši.	NIMA STIKA S STARŠI

V času, ko je bila rejnica babica, otroci v rejništvu večinoma niso imeli stika s starši. Meni, da zdaj dosti bolj poudarjajo, da mora imeti otrok stike s starši.

Rejnika pa menita, da če so otroku stiki s starši v korist, potem naj jih ima. Vendar pa pride tudi do tega, da otrok ne želi imeti stika s starši, kar pa je staršem težko razumeti in še bolj pritiskajo na otroka.

POJEM: USPOSABLJANJA ZA REJNIKE

ŠT.	IZJAVE	POJEM
34 Re	Vsak mesec so usposabljanja, edino tista za licenco so pa na pet let. Predavanja potekajo v obliki pogovorov, najbolj aktualne teme, na primer zdaj nazadnje smo imeli od zakona ali pa najbolj pereča vprašanja, kaj je najbolj aktualno. Včasih moramo iti z otroci, kakšne delavnice. Med počitnicami imamo	IZOBRAŽEVANJE

	pa izlet ali piknik z otroci rejenci in vsemi rejniki, ki pokriva območje centra.	
35 R	Se strinjamo, da ta predavanja morajo biti, čeprav, za nas so že bedarija. Velikokrat pridemo na predavanja, se pogovarjamo, ne vem, o starih časih, o .. splošna debata, vzame ti pa celo popoldne in greš trideset kilometrov daleč, doma pa pustiš družino. To so bolj delavnice. Potekajo pa enkrat mesečno.	NESMISELNOST IZOBRAŽEVANJ
36 B	Ne, nikoli nismo imeli nobenega izobraževanja. Nikamor ni bilo treba it.	NI IZOBRAŽEVANJA

V času, ko je bila rejnica babica, izobraževanj za rejnike ni bilo. Zdaj, ko sta rejnika njen sin in njegova žena, pa potekajo usposabljanja za rejnike enkrat mesečno na centru za socialno delo. Za podaljšanje rejniške licence pa so usposabljanja enkrat na pet let. Enkrat na leto center organizira piknik ali izlet, ki se ga udeležijo rejniki in otroci.

POJEM: STIKI Z BIVŠIMI REJENCI

ŠT.	IZJAVE	POJEM
37 Re	...imamo s petimi rejenci, ki so bili pri nas kar pogoste stike, še z vsaj petimi pa vsaj občasne, se nam oglašajo, kako živijo.	STIK Z BIVŠIMI REJENCI
38 R	S tistimi rejenci, ki živijo v Sloveniji, imamo še vedno stike. Veliko pa jih je šlo ob osamosvojitvi v bivše republike Jugoslavije, s tistimi pa smo izgubili stik.	STIK Z BIVŠIMI REJENCI
39 B	..pri nas so bili pa v redu in vsi so bili zadovoljni, vsi nazaj pridejo še, kot da bi bili naši...ena izmed rejenk je tudi prevzela naš priimek. To smo si šteli za veliko čast.	REJENCI IMAJO REJNIŠKO DRUŽINO ZA SVOJO

Rejniki so povedali, da imajo še vedno stike s približno petimi rejenci. Trije izmed njih so bili najprej v rejništvu pri babici, in nato pri njenem sinu, potem pa so pri njih ostali vse do

poroke. Z njimi se vidijo približno enkrat na dva meseca, ob posebnih priložnostih. S tistimi, ki živijo v Sloveniji prav tako ohranjajo vsaj občasne stike. Slišijo se prek pisem in telefona.

POJEM: ODNOS DO REJENCEV IN ODNOS DO SVOJIH OTROK

ŠT.	IZJAVE	POJMI
40 Re	Mi smo tako mislili, da delamo z vsemi enako, da ne delamo razlike in nevede, če bi kdaj kakšnemu kakšno, ne..prizadevali smo si sicer, da ni bilo razlik.	NI RAZLIKE
41 R	Ja po našem vedenju nismo, razen če so sami kaj občutili kdaj, ne. Mi ne, razlike bolj delajo obiski, ki pridejo..našim je prinesel, rejniškim ni prinesel, ali pa obratno. Ali je pa rejniškim prinesel, pa našim ni prinesel. Tam so se čutile te razlike, drugače mislim, da ne toliko.	RAZLIKE SO DELABI OBISKI
42 B	Kar smo delali pri hiši, smo vsi delali. Nobene razlike ni bilo, ne pri hrani, ne pri nobeni stvari, ne pri obleki. Zmeraj sem lepo skrbela za njih, kolikor smo imeli tiste čase, so imeli vsega dovolj. Svoje otroke sem imela štiri in so se lepo razumeli z rejenci, plus rejence, včasih tudi še sedem rejencev.	NI RAZLIKE
43	So pa bili otroci tako oblečeni kot naši. Tudi ko je prišla socialna delavka pregledat, je rekla, kako so lepo urejeni in čisti.	NI RAZLIKE

Tako babica, kot rejnik in rejnica so povedali, da nikoli niso delali razlik med svojimi otroci in otroci rejenci. Rejnica je dejala, da so si prizadevali, da razlik ne bi bilo. Rejnik pa je povedal, da so razlike bolj delali obiski, ki so včasih darila prinesli samo njihovim otrokom ali pa samo rejniškim otrokom.

Babica je povedala, da ko je bilo delo pri hiši, so delali vsi, vsa družina. Vedno so imeli hrano, lepo so bili oblečeni, bili so čisti, tu ni bilo nobene razlike med njenimi otroki in otroki rejenci.

POJEM: RAZLIKA MED KRATKOTRAJNIM IN DOLGOTRAJNIM REJNIŠTVOM

ŠT.	IZJAVE	POJMI
44 Re	Bolje je, da ostane, še posebno, če veš, da se ni nič umirilo v desetih letih, da se ni nič spremenilo, da otrok ne bo speljal do konca. Bolje je, da bi bil pri nas, kot na primer D., še dve leti pri nas, pa bi imel in službo, šolo, izpit, potem pa čez "ta hudo" puberteto gre mimo.	REJNIŠTVO KOT NAJBOLJŠA IZBIRA ZA OTROKA
45 R	To je težko predpisati. Če imajo možnost, je absolutno boljše, da se vrnejo k staršem, vendar če te možnosti ni, je najboljša rešitev po našem mnenju rejništvo. To je težko predpisati. Otrokom ne moreš kar starše vzeti, če pač oni imajo neko bolezen ali kaj, pa da potem daš v posvojitev. Če so za posvojitev, je že v redu, drugače pa ne.	REJNIŠTVO KOT NAJBOLJŠA IZBIRA ZA OTROKA
46 B	Ja, kolikor je teh, ki so se poročili, je bolje, da so bili pri nas, ker niso imel urejenega družinskega življenja doma..	REJNIŠTVO KOT NAJBOLJŠA IZBIRA ZA OTROKA

Rejnika in babica so se strinjali, da je za otroka boljša rešitev dolgotrajno rejništvo, v primeru, da se razmere s starši tudi po večih letih ne uredijo. Če pa obstaja možnost, da se lahko vrne nazaj v svojo družino, seveda podpirajo, da se otrok vrne k svojim staršem.

POJEM: RAZLIKA MED PREDLAGANIM TRILETNIM ZAKONSKO PREDVIDENIM (Družinski zakonik) IN DEJANSKIM (dolgotrajnim) REJNIŠTVOM

ŠT.	IZJAVE	POJEM
47 Re	Mislim, da tega uzakoniti ne morejo, to je pa toliko od primera do primera odvisno, da..eni se "uštímajo" v treh letih, eni se nikoli, otroka pa starš ne bo dal v posvojitev. Tako, da to je težko opredeliti. To se bojo toliko časa tožili, da jih bo več stalo, kolikor dajo za rejništvo. Po navadi taki starši nimajo denarja. Mislim, da bi stroka morala več delati s starši, saj s starši ne delajo. Pa tudi starši, saj niso pripravljeni. Smo imeli	TEŽKO OMEJITI TRAJANJE REJNIŠTVA

	primer, ko je oče dečka vsako sredo hodil na predavanja na center, in se je otrok po tem lahko po pol leta vrnil k njemu. Če pa ne sodelujejo, potem pa se otrok ne bo kar tako vrnil nazaj.	
48 R	To je velika bedarija, ker je čisto vsak primer individualen.	TEŽKO OMEJITI TRAJANJE REJNIŠTVA
49 B	Ne, takrat so bili, dokler so bili. Joj, od doma še vem, da so bili eni, še potem ko so bili že stari več kot dvajset let in so se izučili pri nas, potem poročili in so še domov hodili..joj...prej je isto bilo tako.	DOLGOTRAJNO REJNIŠTVO

Rejnika sta bila mnenja, da država težko uzakoni omejitev trajanja rejništva, ker je vsak primer individualen. Rejnica je povedala, da bi morala stroka več delati s starši otrok. V prvi vrsti bi bilo treba pomagati njim, da bi se zadeve uredile in bi se otrok lahko čim prej vrnil domov. V času, ko je rejnica bila babica, pa še ni bilo take zakonodaje in so otroci bili večinoma v dolgotrajnem rejništvu.

POJEM: RAZLIKA MED REJNIŠTVOM IN POSVOJITVIJO

ŠT.	IZJAVE	POJMI
50 Re	Ja razlika med posvojitvijo, da imam tudi stike s posvojenimi otroki...razlika je v temu, da tisti starši imajo vsega zadosti in otrok je potem preveč razvjen, jaz mislim, da bi mogli posvojiti dva otroka, da si otrok zna deliti, da si deli, da ni vse eden in edini.	POSVOJITI VSAJ DVA OTROKA
51 R	Posvojitev je ukrep, kjer imaš te obveznosti, in dedne in druge, tu pa teh obveznosti ni, tu je razlika. Radi ga imajo pa vsi. Z rejništvom se ne obvežeš, da imaš še potem obveznosti, kot so dediči in tako naprej. Če jih imaš dvajset ali trideset v rejništvu, jih ne moreš trideset posvojiti. Posvojiš lahko enega, dva, pa ga imaš za celo življenje. Tega v rejništvu pa pač ga	REJNIŠTVO PRED POSVOJITVIJO

	hočeš spraviti na pravo pot in se lotiš drugega primera.	
52 B	Hm, kaj pa vem. Mislim, da tudi če posvojiš dojenčka, ko odraste hoče zvedeti za svoje prave starše, potem pa je hudo, ko se začne zavedati. V rejništvu pa otrok ves čas ve, kdo so njegovi starši.	REJNIŠTVO PRED POSVOJITVIJO

Rejnica je povedala, da meni, da bi morali starši posvojiti vsaj dva otroka, ki bi si znala deliti stvari med sabo. Rejnik je postavil rejništvo pred posvojitve, glede na to, da lahko v primeru rejništva pomagaš večim otrokom, pri posvojitvi pa le enemu ali dvema in ga imaš potem za celo življenje. Tudi babica je rejništvo postavila pred posvojitvijo, predvsem iz tega vidika, da vsak posvojeni otrok, ko odraste želi spoznati svoje prave starše, kar zna povzročiti mnogo težav, otrok v rejništvu pa ves čas ve, kdo so njegovi pravi starši.

POJEM: RAZLOG ZA NAMESTITEV V REJNIŠKO DRUŽINO

ŠT.	IZJAVE	POJMI
53 Re	Različno, od primera do primera. Predvsem zaradi zanemarjenosti s strani staršev, mladoletnosti staršev, ločitve, nasilja, spolne in psihične zlorabe.	TEŽAVE STARŠEV
54 R	To je pa zelo odvisno od primera do primera...od bolezni, smrti staršev, prestajanja zaporne kazni, nasilja, alkoholizma, ločitve.	TEŽAVE STARŠEV
55 B	Večina jih je prišlo zaradi neurejenih razmer doma, ženske niso imele stanovanja, same so bile.	TEŽAVE STARŠEV
56	Iz revnih družin, ali je eden izmed staršev umrl, starši niso mogli skrbeti za njih, imeli so stanovanjski problem.	TEŽAVE STARŠEV

Rejnika sta med razlogi, zaradi katerih so otroci nameščeni v njihovo družino, navedla predvsem zanemarjenost, nasilje, ločitve, mladoletnost staršev, psihična in spolna zloraba, alkoholizem, bolezni staršev. Babica pa je med razlogi navedla pomanjkanje materialnih dobrin, stanovanjski problem, smrt enega od staršev. Opazimo lahko, da so bili v starih časih otroci nameščeni v rejniške družine zaradi slabega ekonomskega položaja ali smrti enega

izmed staršev. Kot je povedala babica, je bilo to obdobje po vojni in vsak je bil z vsem zadovoljen. Danes pa so otroci večinoma staršem odvzeti in nameščeni v rejniško družino zaradi zanemarjenosti in zlorab s strani staršev.

REJENCI

Kodiranje znotraj posameznih enot

POJEM: STIKI S STARŠI (v času življenja v rejniški družini)

ŠT.	IZJAVE	POJEM
57 K	Mami vidim trikrat na mesec, očija pa zdaj več ne vidim.	POGOSTOST STIKOV
58	Ne vseh, zaradi tega, ker, ko sem bila majhna, sem očija prvič videla, ko sem bila tri, štiri leta stara, mami sem pa, ko sem bila dve, tri leta stara, ampak smo potem končale, ker sem se je bala. To mi je povedala mami.	PRVIČ VIDE LA MAMO IN OČETA
59	Ker je babi preveč..., babi je preveč nagajala..in smo potem zaključili stike.	PREKINITEV STIKOV
60	Če se bo babi spremenila, ja, drugače pa ne...ko bom bila velika.	MOŽNOST PONO VNIH STIKOV
61	Ja, po telefonu. Ob petkih ali pa ob četrtnih.	STIKI PREK TELEFONA
62	Z mami, z njo se lahko pogovarjam tudi bolj osebne stvari.	ZAUPANJE MAMI
63 An	Ne, nikoli.	NI STIKOV
64	Ja, so prišli k meni na obisk. Potem sem jih enkrat videla, ko sem šla k bratu na grob.	POGOSTOST STIKOV

65 A	K mamici sem se tudi potem vračal med poletnimi počitnicami za en teden.	POČITNICE PRI MAMI
66	Ne, on ni bil nič. Enkrat je prišel na obisk, devetdesetega leta, v petem razredu sem bil takrat, je prišel na obisk sicer, to se spomnim, ko me je rejnica prišla poklicat sredi učne ure.	STIK Z OČETOM
67	Obljubil mi je, da mi bo kupil ribiško palico, pa vse živo, pa ni bilo nič od tega. Verjetno je hotel pogledati, če sem mu kaj podoben, ali jaz ne vem kaj. 2005. leta mi je še pisal, da je slišal, da sem se poročil, pa to, kako se imam. Pa mu potem nisem nič odpisal, ker sem "smatral" da toliko let ga ni nič zanimalo, potem pa kar naenkrat.	PRAZNE OBLJUBE
68	Ja, v bistvu, mami me ni nič kaj dostikrat prišla obiskat. Mogoče dvakrat ali trikrat v petih letih.	OBISK MATERE
69 T	Jaz se tega ne spomnim, res.	SE NE SPOMINJA
70 R	Stikov s krvnimi starši med bivanjem v rejniški družini nisem imel, saj to niti ni bila moja želja. Ko pa sem porastel, morda pri sedmem letu starosti, sem pa le izrazil željo, da bi videl svojo mater, kar pa mi je bilo tudi omogočeno. Ob spoznanju svoje matere nisem čutil nobenih pozitivnih čustev, lahko bi rekel, da sem globoko v sebi začutil nekako sovraštvo do prave matere.	NEGATIVNA ČUSTVA DO MAME OB PRVEM SREČANJU

Ena izmed rejenk, ki zdaj živi v rejniški družini, ima stike s starši, ampak zdaj trenutno samo s svojo mamico. Vidita se približno trikrat na mesec, po telefonu pa se slišita enkrat tedensko. Rejenka je svojo mamico prvič videla pri svojih dveh, treh letih, vendar se potem nekaj časa nista videli, ker se jo je rejenka bala. Svojega očeta je rejenka prvič videla pri treh ali štirih letih. Pri svojih šestih letih pa ga je po sklepu sodišča enkrat mesečno obiskovala v zaporu. Ti stiki so se prekinili, ker je očetova mama pritiskala na rejenko, da ga mora še naprej

obiskovati v zaporu, kljub temu, da to ni bila dekličina želja. Na njeno željo so se stiki prekinili, dekle trenutno tudi nima želje po stikih z očetom.

Druga rejenka, ki živi v družini pa stikov s svojo matično družino nima. Pravi, da jih je videla vsega skupaj samo dvakrat.

Prav tako stikov s starši v času bivanja v rejniški družini ni imela rejenka, ki je v rejniški družini živela do poroke. Pravi, da se ne spomni, da bi imela stike s starši. Rejenec, ki je tudi živel v rejništvu do poroke, je imel v času bivanja v rejniški družini stike samo s svojo mamo. S sestro sta hodila k njej na eno tedenske počitnice. Ona pa ju je obiskala samo dvakrat ali trikrat v petih letih. Oče ga je enkrat prišel pogledat, pravi da verjetno zato, ker ga je zanimalo, če mu je kaj podoben. Obljubljal mu je veliko, a svojih obljub ni nikoli izpolnil. Zaradi tega tudi nista nikoli imela stikov. Rejenec, kateremu so rejništvo odpovedali rejniki, je izrazil željo, da bi videl svojo mamo pri približno sedmem letu starosti, kar mu je bilo tudi omogočeno. Pred tem stikov s starši ni imel. Ob srečanju z mamo ni občutil nobenih pozitivnih čustev, začutil je celo sovraštvo.

POJEM: RAZLOG NAMESTITVE V REJNIŠKO DRUŽINO

ŠT.	IZJAVE	POJEM
71 K	Ja, mami mi je povedala..., zaradi tega, ker je bila stara komaj šestnajst let, ko me je rodila, pa zaradi tega, ker pač nista imela mami pa oči ravno v redu stike in tako naprej..pa oči je moja mami, ko sem bila jaz še v maminem trebuhu, jo je boksal v trebuh. To mi je mami povedala, ko sem bila stara devet let. Mene je zelo zanimalo, a ne, pa se mi mami prej ni upala povedati, potem sem ji pa jaz preveč težila, da me 'ful' zanima a ne, zakaj z očijem nista skupaj, pa mi je mami povedala.	MLADOLETNOST MAMICE
72	... pač mami je bila še premlada in bi bila bolj malo časa z njo a ne..zdaj pa, ko pride k meni, je pa veliko časa z mano.	MLADOLETNOST MAMICE
73 An	Ne, ne vem.	NE VE RAZLOGA NAMESTITVE V REJNIŠKO

		DRUŽINO
74 A	Zaradi mamine bolezni, duševne in telesne. Bolehala je stalno.	MAMINA BOLEZEN
75 T	Ne, v bistvu ne. Nikoli nisem vedela. Jaz sem vedno mislila, pač da..jaz sem imela tak občutek, da me niso starši marali.	NE VE RAZLOGA NAMESTITVE V REJNIŠKO DRUŽINO
76 R	Razlog, da sem se znašel v rejniški družini je bila družinska kriza, materialna, navsezadnje pa sem imel ob rojstvu smolo, katera mi je pisala mojo usodo, saj me naj bi mater kmalu zapustila, ne da bi se ozirala nad menoj po morebitnem preživetju ali želji, da bi me poskušala preživeti in skrbeti zame.	DRUŽINSKA KRIZA

Ena izmed rejenk, ki živi v rejniški družini ne ve, zaradi katerega razloga je bila nameščena v rejniško družino. Druga rejenka pa je prišla v rejniško družino stara le tri dni. Mamica ji je pri njenih devetih letih povedala, da jo je rodila pri šestnajstih letih in takrat z očetom nista bila skupaj, takrat je on že bil na prestajanju zaporne kazni, zato je bila nameščena v rejniško družino. Razlog je bil torej mladoletnost in ločenost staršev ter prestajanje zaporne kazni.

Rejenka, ki je bila v rejništvu do poroke, nikoli ni vedela pravega razloga, zakaj je bila nameščena v rejniško družino. Vedno je čutila, da je starša nista imela rada. Rejenec, ki je bil v rejništvu do poroke, je bil nameščen v rejniško družino zaradi mamine duševne in telesne bolezni. Rejenec, kateremu rejništvo so odpovedali rejniki, pa je kot razlog za namestitev v rejniško družino navedel družinsko krizo, predvsem materialno. Prav tako ni nikoli čutil, da bi prave starše skrbelo zanj in bi skušali urediti svoj položaj tako, da bi lahko živel z njimi.

Med razlogi za namestitev v rejniško družino so bili torej mladoletnost, ločitev, prestajanje zaporne kazni, duševna in telesna bolezen, materialna stiska.

POJEM: ODNOS Z DRUGIMI REJENCI

ŠT.	IZJAVE	POJMI
77	Tako, tako...	SREDNJE RAZUMEVANJE

K		
78	Pa bolj tako, tako...včasih se malo stepemo, včasih se nas pa ne da spraviti narazen.	SREDNJE RAZUMEVANJE
79 An	Najrajši imam najmlajše tri. S K. se ne razumem tako dobro. Včasih smo se steple z igračami, potem smo se pa skupaj igrale.	
80 A	Da bi kakšne konflikte imeli, skoraj da ne. Skoraj še manj, kakor današnja mladina...zaradi tega, ker nekako smo kar vsak svoje delo imeli in zaposleni smo bili ves čas, tudi igrali smo se malo s sosedovimi otroki.	NI KONFLIKTOV
81 T	Ma super. Dosti nas je bilo, tiste moje čase, se jih je veliko zamenjalo. Okoli triinpetdeset nas je bilo vse skupaj.	DOBRO RAZUMEVANJE
82 R	Moram reči, da sem se imel zelo dobro pri njih in smo se vsi lepo razumeli. Včasih smo se posvojenci in njihovi otroci tudi skregali ali zlasali, vendar smo bili le otroci. Tudi z odraslimi smo se vsi razumeli.	DOBRO RAZUMEVANJE

Rejenki, ki živita v rejniški družini pravita, da se z drugimi rejenci razumeta srednje. Obe pa imata radi najmlajše tri rejence.

Bivši rejenci, ki so živeli v tej družini so povedali, da so se z drugimi rejenci vedno dobro razumeli. Skupaj so delali in se igrali.

POJEM: ODNOS Z DRUGIMI DRUŽINSKIMI ČLANI

ŠT.	IZJAVE	POJEM
83 K	Dobro se razumem tudi s K. in M., z J. pa kakor kdaj. K. imam pa najraje.	DOBRO RAZUMEVANJE
84 An	V redu. Vse imam rada.	DOBRO RAZUMEVANJE

85 T	Jaz sem se bolj z njihovo hčerko razumela. Dobro sem se razumela še z A., pa z A. Najbolj hudo mi je bilo, ko je S. umrla, mi je še vedno hudo. S. je bila leto dni starejša od mene.	DOBER ODNOS S HČERKO REJNICE
86	V najlepšem spominu mi je ostala tudi V., mamina hčerka. Tudi na počitnice smo hodile s S. Smo bile tudi pri I., ampak se mi zdi, da se z njo nisem toliko povezala.	DOBER ODNOS S HČERKO REJNICE
87 R	Moram reči, da sem se imel zelo dobro pri njih in smo se vsi lepo razumeli. Včasih smo se posvojenci in njihovi otroci tudi skregali ali zlasali, vendar smo bili le otroci. Tudi z odraslimi smo se vsi razumeli.	DOBRO RAZUMEVANJE

Rejenki, ki živita v rejniški družini se dobro razumeta tudi z vsemi drugimi družinskimi člani, predvsem s tremi sinovi rejnikov.

Rejenka, ki je živela v rejništvu do poroke je povedala, da se je najbolje razumela z najmlajšo hčerko rejnice, ki je bila le leto dni starejša od nje, bili sta kot sestri, zato jo je njena smrt tako prizadela. Dobro pa se je razumela tudi z obema starejšima rejničnima hčerkama.

Rejenec, ki je tudi živel v tej rejniški družini je povedal, da se je dobro razumel z vsemi družinskimi člani.

POJEM: SPREMEMBE

ŠT.	IZJAVE	POJEM
88 K	To, da nas je zdaj več v družini. Saj nas je bilo tudi prej veliko v družini, pa to, da sta N. pa N. prišla, pa da smo zdaj večja družina in da se malo bolje razumemo.	VEČJA DRUŽINA
89 An	Da več ne govorim "nakopani".	
90 A	Meni je bilo lepo tu gor, delali smo, saj hvala bogu, da smo, vsaj te navade delovne ima človek, da zna delo ceniti, ker zdaj današnja mladina je problem...dela nimajo in bo to čedalje večji problem. Takrat je bilo drugače, sploh drugače. Rad bi tudi svoja otroka zaposlil, pa ne vem, kako bi jih, res, ker tale doba računalništva, bo uničila otroke.	DELOVNE NAVADE

91 T	Jaz se tako spomnim pozimi, ko smo fižol prebirali, pa Kekca gledali vmes. Zdaj šele se toliko spominjaš, ko vidiš svoje otroke, ker so sami računalniki, televizor. Mi smo bili pa pozimi na sankah, delali smo tudi mogli vmes, smo sneg kidali, pa saj to je bilo lušno.	KOMUNIKACIJA
92 T	Ko sem bila jaz majhna, je prišla socialna, pa je rekla delat jim dajte, da ne bojo na lumparije mislili, ampak zdaj v bistvu pa socialna tega ne podpira, vsaj vmes enkrat je prišlo, da otrok naj ne bi, da bi mogel garati tam. Ampak meni je tako dobro, da znam delati, da mi ni, ni me strah reči, ne bom tega delala. Nikoli ne rečem tega ne bom delala.	DELOVNE NAVADE

Najmlajša rejenka, s katero sem opravila pogovor, je povedala, da se je v času odkar živi v rejniški družini spremenilo to, da jih je čedalje več v družini. Najstarejši rejnikov sin je dobil dva sinova in da se zdaj še bolje razumejo. Druga rejenka je kot edino spremembo navedla, da se je odvadila govoriti romske besede "nakopani".

Rejenca, ki sta živela v rejništvu do poroke, sta se strinjala, da je največja razlika v izrabljanju prostega časa s tehnologijo in manj v medsebojnih odnosih. Včasih so se več pogovarjali, so bili bolj povezani, skupaj so opravljali gospodinjska opravila. Zdaj pa se otroci preveč ukvarjajo z računalnikom, televizijo, mobitelom, manj je komunikacije.

POJEM: ODNOS DO REJNIKOV

ŠT.	IZJAVE	POJEM
93 K	Sta "ful" prijazna, "ful" razumljiva, zmeraj se razumeta, pa nič se ne jezita, če kaj narobe naredim.	LEP ODNOS DO REJNIKOV
94 An	Lepo. Vem, da nista moja mami in oči, čeprav ju tako kličem.	LEP ODNOS DO REJNIKOV
95 A	Najprej je bila še mama. Super je bilo, delali smo na kmetiji, zaposleni smo bili ves čas, manjkalo nam ni nobene stvari, za jesti smo imeli zadosti, oprani smo bili.	DOBRO POČUTJE V REJNIŠKI DRUŽINI

96	Ja, isto naprej, je mogoče še boljše bilo, ker sta bolj mlajša pa moderna..razumeli smo se v glavnem kar dobro. Oba sta lepo skrbela zame.	DOBRO POČUTJE V REJNIŠKI DRUŽINI
97	Rejnika sta mi tako zaupala, da sem lahko vozil tudi brez izpita. Ta čas tu gor pri nas še niso tako preverjali.	ZAUPANJE REJNIKOV
98 T	To je moja mami. Hvala Bogu, da obstajajo taki ljudje. Je najboljša mami, ati je bil tudi.	LEP ODNOS DO REJNIKOV
99	Jaz sem ponosna, da me je mamica "gor spravila", naučila me je delati, spoštovati ljudi okrog sebe. V bistvu me je ona naučila, da sem jaz tak človek kot sem, pa mislim, da sem čisto v redu človek. Ustvarila sem si lahko družino, tudi verjetno na podlagi njene pomoči.	PONOSNA NA REJNIKE
100	Ponosna sem, da sem zrasla gor v taki družini, kot sem, se mi zdi, ma ne da se to opisati.	PONOSNA NA REJNIKE
101	Mamica me je naučila spoštovati druge, ampak ne morem jaz iz svoje kože, da bi oprostila, ne morem, tega ne morem...pa mi ni nič manjkalo, jaz sem imela mamico, atka sem imela, oba sem imela, brate, sestre sem imela.	LEP ODNOS DO REJNIKOV
102	Jaz sem dostikrat razmišljala, jaz rečem "naši", pa sem razmišljala, a je prav, da tako rečem, ampak, jaz tako čutim, pa mislim, da me imajo oni tudi tako radi.	REJNIŠKO DRUŽINO IMA ZA SVOJO
103	V glavnem, mamica je zakon, ati je bil tudi zakon, res sta bila dobra.	LEP ODNOS DO REJNIKOV
104	Zelo sem bila nesrečna tudi, da sem imela tako ime in priimek. Ta prvega imena sploh ne bom omenjala, ker mi je ... potem sem pa toliko časa, toliko me je moril priimek, da so mi pa	REJNIKI DALI PRIIMEK

	potem dali celo svoj priimek. Sem komaj čakala dan, ko sem končno bila polnoletna, da si bom lahko spremenila priimek.	
105	A., rejnikova žena, je bila tudi moja poročna priča, mojemu otroku je bila krstna botrica. Mi smo še vedno zelo povezani, se mi zdi.	POVEZANOST Z REJNIKI
106 R	Med bivanjem v rejniški družini nikoli nisem imel željo, da bi kdaj živel s svojimi krvnimi starši, saj je bila zame ta družina vse, kar sem imel, ter so bili to moji starši in jih imam še vedno za svoje.	REJNIŠKO DRUŽINO IMA ZA SVOJO
107	Rejnike, pri katerih sem živel, spoštujem, jih imam za svoje in jih nikoli ne bi zamenjal s pravimi starši, saj so oni tisti, kateri so me previjali kot dojenčka, me hranili, oblačili ter nudili topel dom. Kar pa je najvažnejše, me objeli in si z menoj delili tople, prijazne besede in dolge objeme.	REJNIŠKO DRUŽINO IMA ZA SVOJO

Rejenki, ki živita v rejniški družini sta povedali, da se dobro razumeta z rejniki. Obe se zavedata, da niso njuni starši, a ju kljub temu kličeta "mami in oči".

Rejenca, ki sta živela v rejništvu do poroke, imata o rejnikih zelo lepo mnenje. Bivša rejenka je povedala, da je zelo vesela, da obstajajo taki ljudje, ki so jo vzeli k sebi in skrbeli za njo. Ima jih za svoje starše in tudi ona čuti, da je njihova. Rejniki so ji dali tudi svoj priimek, ko je dopolnila osemnajst let. Rejnikova žena je bila njena poročna priča in krstna botrica njeni hčerki, pravi da so še vedno zelo povezani in jih ima za svojo družino. Tudi rejenec, ki je bil v rejništvu tako pri babici kot pri njenem sinu, je povedal da se z njimi še vedno dobro razume in da so lepo skrbeli zanj.

Rejenec, ki so mu rejništvo odpovedali rejniki, tudi dojema rejnike kot svoje in jih ne bi zamenjal s svojimi pravimi starši, saj so oni skrbeli zanj in mu nikoli ni nič manjkalo.

V vseh primerih lahko vidimo, da rejenci, predvsem bivši rejenci gojijo veliko naklonjenost in hvaležnost do svojih rejnikov.

POJEM: ODNOS DO STARŠEV

ŠT.	IZJAVE	POJEM
108 K	Očija imam "tko-tko" rada, mami imam pa "ful" rada.	VEČJA LJUBEZEN DO MAMICE
109 A	Kako gledam na njih? Srednje...malo jeze, "mal hud".	JEZA
110 T	Na biološke starše jaz gledam grdo. Ne podpiram take starše, da te zapustijo. Ne podpiram takih staršev, ki nimajo svojega otroka pri sebi. V bistvu, če ga ne morejo imeti pri sebi, naj ga pa vsaj obiščejo, da imaš ti stike z otrokom.	GRD POGLED NA STARŠE
111	Edino ta plat mi ni všeč, ker še vedno do svojih staršev..eno tako sovraštvo malo preveč čutim, ker to me ni mamica naučila.	SOVRAŠTVO
112 R	Pogled na moje starše je isti, kot je bil pred dvajsetimi ali več leti. Čustev do njih nimam nobenih in se jih tudi nisem nikoli trudil obuditi.	NIMA ČUSTEV DO SVOJIH STARŠEV

Ena rejenka, ki živi v rejniški družini je povedala, da ima mamico zelo rada, očeta malo manj. Z mamico ima več stikov, kot z očetom. To je verjetno vplivalo na to, da ima raje svojo mamico.

Bivši rejenci, ki so živeli v tej rejniški družini, so vsi povedali, da na starše ne gledajo ravno lepo. Pravi starši jim niso nikoli predstavljali družine. Rejenka je povedala, da do svoje mame čuti sovraštvo, na ta čustva pa ni ponosna, saj je tega rejniki niso učili. Meni, da bi morali starši, če otroka že ne morejo imeti ob sebi, z njim vsaj ohraniti stik in otroku dati vedeti, da mislijo nanj.

POJEM: STIKI S STARŠI (bivši rejenci)

ŠT.	IZJAVE	POJEM
113 A	Stikov z očetom nimam, edino z materjo.	STIKI SAMO Z MAMO

114 T	Stikov s svojimi starši nimam.	NI STIKOV S STARŠI
115	Stike imam jaz še s svojo materjo, vsake toliko časa, če me kdaj rabi, ji celo posodim kakšen denar, ki ga ne dobim nikoli nazaj.	STIKI SAMO Z MAMO
116 R	Z svojimi starši lahko da rečem, da nimam stikov. Mater morda vidim enkrat na leto, pa še to se postavi pod vprašaj ... če.	NI STIKOV S STARŠI

To vprašanje sem lahko zastavila samo rejencem, ki so prej živeli v rejniški družini. Dva rejenca stikov s staršev zdaj nimata. En rejenec pa ima stike samo s svojo materjo, pa še to zelo redko, po navadi, ko ji mora posoditi kakšen denar.

POJEM: STIKI Z REJNIKI (bivši rejenci)

ŠT.	IZJAVE	POJEM
117 A	Z rejniki sem pa tudi v dobrih odnosih. Sicer se v bistvu bolj malo krat vidimo. Mi smo v dobrih odnosih, vsaj mislim, da smo.	DOBER ODNOS Z REJNIKI
118 T	Stike imam samo z rejniki. Prej smo se več videli, zdaj pa, ko imamo svojo družino, se pa vidimo bolj na dva meseca. Bi si lahko vzeli več časa.	LAHKO BI SE VEČKRAT VIDELI
119	To so moji, ampak so me tudi oni sprejeli, da sem njihova. Že to kaže, da sem bila lahko pri njih še po končanem rejništvu, pa še vedno se vračam domov. Jaz še vedno lahko rečem, da je to moj dom.	REJNIŠKO DRUŽINO IMA ZA SVOJO
120	Ne smem pozabiti pa tudi to, da sem še dolgo po tem, ko sem se že preselila k možu, domov hodila atku nohte striči in uro navijati, to sem že prej jaz vedno počela.	STIKI TUDI PO POROKI
121	Z rejniki imam željo večkrat se videti, za kar pa se srečamo zelo poredko. Razlog za to pa je moja slaba vest, sramota ob	IMA SLABO

R	sedanjem mojem življenju, ter preteklost, katero sem preživel pri njih, saj sem jim storil veliko slabega, kar ne bom sebi nikoli oprostil. Delal sem nasprotno temu, kar so me učili.	VEST PRED REJNIKI
----------	--	----------------------

Tudi to vprašanje sem lahko zastavila samo bivšim rejencem. Rejenca, ki sta v rejništvu živela do poroke, imata stike s svojimi rejniki. Vidi se približno enkrat na dva meseca. Rejenka pravi, da odkar ima tudi ona svojo družino, se manj vidijo in da bi si lahko vzeli več časa. Rejenec, ki so mu rejništvo odpovedali rejniki pa je trenutno na prestajanju zaporne kazni, zato se z rejniki sliši samo prek pisem. Pravi, da bi se želel večkrat videti z njimi, vendar ga je sram zaradi njegovega sedanjega življenja in preteklosti, ki jo je preživel pri njih, ker jim je storil veliko hudega in so mu zaradi tega prekinili rejništvo.

POJEM: POMOČ REJNIKOV PO ODHODU IZ REJNIŠKE DRUŽINE

ŠT.	IZJAVE	POJEM
122 A	Ja. Rejnik se je kar dosti zanimal, je spraševal drugje, če bi bilo kaj za delati in moram priznati, da mi je to zelo pomagalo. Ker sem si izkušnje take nabral, da sem v bistvu za nekatere starejše od mene v službi, v bistvu sem jaz za njih "majster", profesor. Zato ker sem si že prej toliko izkušenj nabral.	REJNIK OMOGOČIL PRAKSO
123 T	Seveda. To se pa tako spomnim, ko je mamica šla, ravno tu, v Motvoz, do ene in v bistvu sem takoj dobila službo. Mi je mamica "zrihtala".	REJNICA NAŠLA ZAPOSLITEV

Tu sem lahko primerjala samo odgovore bivših rejencev, ki sta ostala v rejništvu do poroke. Oba sta povedala, da so jima rejniki pomagali pri njihovi poklicni poti. Rejencu je rejnik našel prakso, kjer si je pridobil veliko pomembnih izkušenj. Rejenki pa je rejnica poiskala službo, v kateri je bila potem zaposlena šestnajst let.

5. RAZPRAVA

Glavni motiv odločitve za rejništvo je bil pri rejniku, rejnici in babici (bivši rejnici) nadaljevanje družinske tradicije. Z rejništvom je najprej začela babica pri svojih triindvajsetih letih, ko se je poročila in preselila k možu. Z rejniškimi otroci je bila v stiku že od svojega otroštva, saj sta dve njeni teti bili rejnici. Pri starosti približno osemindvajset let se je upokojila, nato pa je rejništvo prevzel njen sin in njegova žena. Skupaj sta že imela tri svoje otroke. Mislim, da je način življenja, navajenost na otroke in s tem nadaljevanje tradicije pomembno vplivalo na odločitev za rejništvo pri rejnikih. Vsekakor je lažje začeti z rejniško dejavnostjo, če že poznaš pogoje in sistem delovanja. Vsi trije so poudarili pomen ljubezni in veselja do otrok, saj se brez tega po njihovem mnenju ne da opravljati rejniškega poklica. Menim, da so se v časih, ko je bila rejnica babica, za rejništvo večkrat odločale tiste družine, ki so imele kmetijo in so potrebovali delovno silo. Vendar pa so v tistih časih, v družini, ko je bilo delo, delali vsi, tako njihovi kot tudi rejniški otroci.

Največ sprememb v rejništvu je navedla rejnica. Med njimi je navedla povečanje obsega izobraževanja za rejnike, otroci so postali zahtevnejši in so seznanjeni samo s pravicami. Povedala je tudi, da bodo z novim sprejetim družinskim zakonikom zdaj rejniki tudi uradno pooblaščen za otroka, za kar so si prizadevali dolgo časa. Rejnik je povedal, da velikih sprememb v rejništvu ni občutil. Zdi se mu le, da so vzgojne metode danes nekoliko premile. Babica (bivša rejnica) pa je kot spremembo navedla, da so bili včasih odrasli in otroci veliko bolj povezani. Več je bilo besedne komunikacije, danes pa otroci preveč časa preživijo pred računalnikom in televizijo. Razliko vidi tudi v izobraževanju, saj v časih, ko je bila rejnica ona, nikoli niso imeli nobenih izobraževanj za rejnike, prav tako ni bilo nobenih pogojev, ki bi določali, da oseba lahko postane rejnik. Rejnik je bil lahko kdor koli je hotel. Takrat so bile večinoma kmetije in je bilo dosti rejniških družin.

Glede sodelovanja z matično družino rejenca, sta rejnika povedala, da so v večini primerov dobro sodelovali s starši, v nekaterih pa ne. V časih, ko je bila rejnica babica, so s starši otrok večinoma dobro sodelovali. Takrat je bilo rejništvo tako za otroka, kot za starše, predvsem v ekonomskem smislu, najboljša izbira. Bilo je obdobje po vojni, straši niso imeli denarja za preživljanje otroka, zato so ga dali v rejništvo. To je bil tudi eden izmed glavnih razlogov za namestitvev otroka v rejniško družino.

Glede sodelovanja s centri za socialno delo, sta rejnika povedala, da dobro sodelujejo in dobijo ustrezno pomoč, ko in če so v stiski. Z vključitvijo in pomočjo drugih strokovnjakov v projektu pomoči za otroka, pa niso zadovoljni. V času, ko je bila rejnica babica s centri za

socialno delo niso toliko sodelovali. Socialna delavka jih je približno enkrat mesečno obiskala na domu.

Rejnica je povedala, da imajo največ težav tisti otroci, ki imajo največ stikov s starši. Težave otrok pa so različne, od vedenjskih, učnih, so pa vsi otroci v večini primerov oškodovani na enem ali večih področjih.

Rejnika sta se strinjala, da podpirata stike otroka s starši, če so ti stiki otroku v korist. V času, ko je bila rejnica babica, stik s starši pri otrocih ni bil tako pogost. Tudi tu vidi spremembo v rejništvu, da je zdaj dosti bolj poudarjeno, da naj bi otrok imel stik s starši.

Kot sem že prej omenila, je bilo s sprejetjem zakona o izvajanju rejniške dejavnosti, uvedeno tudi izobraževanje za rejnike, ki ga prej ni bilo. Izobraževanje je zagotovo ena izmed sprememb v zgodovini rejništva v Sloveniji.

Rejnika in babica imajo še vedno redne stike s približno petimi rejenci, ki so bivali v rejništvu najprej pri babici in nato pri njenem sinu in njegovi ženi. Z dvema bivšima rejencema, s katerima sem tudi opravila pogovor, so še posebej povezani, na to kaže tudi dejstvo, da rejenca rejniško družino dojemata za svojo, prav tako pa se tudi sama čutita sprejeta s strani rejnikov.

Glede odnosa med svojimi otroci in otroci rejenci, sta rejnika in babica povedali, da so se vedno trudili, da razlik med njimi ne bi bilo. To sem lahko potrdila tudi iz pogovorov z bivšimi rejenci, ki so še posebej poudarili, da rejniki nikoli niso delali razlike med njimi in njihovimi otroci.

Tako rejnika, kot babica so bili mnenja, da je dolgotrajno rejništvo, v primeru, ko otrok nima možnosti, da bi se vrnil domov, najboljša rešitev za otroka.

Omejitev trajanja rejništva na tri leta, ki je bila sprejeta v družinskem zakoniku, se po mnenju rejnikov, v praksi ne izvaja. Menita, da če se razmere s starši v treh letih ali prej uredijo, je najbolje za otroka, da se vrne v matično družino. V primeru, ko pa se razmere v matični družini tudi po več letih ne uredijo, pa je po njihovem mnenju najbolje, da otrok ostane v isti rejniški družini. Tudi socialne delavke zaposlene na centrih za socialno delo se težko odločijo za odvzem roditeljskih pravic, da bi otrok lahko šel v posvojitev. V tem primeru je za otroka najbolje, da vsaj ostane v isti rejniški družini, kot pa da se ga premešča iz ene rejniške družine v drugo ali v drugo institucijo. To sta mi potrdila tudi dva bivša rejenca, ki sta v rejniški družini živela do poroke. Povedala sta, da sta vesela, da sta lahko ves čas bivala v isti rejniški družini, ki sta jo tudi sprejela za svojo.

Rejniki bolj zagovarjajo rejništvo kot posvojitev, in sicer iz vidika, da lahko v primeru rejništva pomagaš večim otrokom, v primeru posvojitve pa lahko posvojiš le enega ali dva

otroka in jih imaš potem vse življenje. Kot razliko je rejnik izpostavil tudi dedne obveznosti v primeru posvojitve, ki jih pri rejništvu ni.

Ena od deklet, ki trenutno živi v rejniški družini ima trenutno stike samo s svojo mamo, stiki z očetom pa so se začasno prekinili na dekličino željo. Druga rejenka stikov s svojimi starši nima. V primeru bivših rejencev, s katerimi sem opravila pogovor, je imel stike z mamo samo rejenec, ki je živel v rejništvu do poroke, rejenka stikov s starši ni nikoli imela. Rejenec, ki so mu rejništvo odpovedali rejniki, pa se je srečal samo s svojo mamo v času bivanja v rejniški družini in potem stikov nista več vzdrževala. Rejenca, ki sta ostala v rejništvu do poroke, že v začetku nista imela realne možnosti vrnitve v matične družine. Rejenec A. je bil v rejniško družino nameščen, ker njegova mama zaradi svoje duševne bolezni ni bila zmožna skrbeti zanj, z njo pa je ves čas bivanja vzdrževal občasne stike. Tudi rejnica je potrdila dobro sodelovanje z njegovo mamo. Rejenka T., ki je živela v rejništvu do poroke, ni nikoli imela stikov s svojimi starši. Še danes goji zamero do svojih pravih staršev, predvsem to, da niso nikoli vzpostavili stika z njo. Rejenec R, ki je tudi živel v rejniški družini tudi ni imel posebne želje po stikih s starši, to željo je izrazil šele pri sedmem letu starosti, vendar pa ob prvem srečanju s starši ni občutil nobenih pozitivnih čustev. V primerih bivših rejencev, ki so živeli v isti rejniški družini, so ne glede na to, ali so poznali svoje prave starše ali ne, ali so imeli stik z njimi ali ne, rejniško družino doživljali kot svojo in jo še danes imajo za svojo. Pravi starši jim niso nikoli predstavljali družine, verjetno zaradi odsotnosti in njihovega nezanimanja.

Razlogi, zaradi katerih so bili rejenci nameščeni v rejniško družino so različni. Težave se pojavljajo pri starših, ki ne morejo več skrbeti za otroka. Razlogi so mladost, ločitev, duševne in telesne bolezni, prestajanje zaporne kazni enega izmed staršev, zanemarjenost s strani staršev in materialne stiske staršev.

Odnos z drugimi rejenci je bil v primerih bivših rejencev, ki so živeli v tej rejniški družini, dober. Rejenki, ki trenutno bivata v rejniški družini, sta trenutno tudi najdlje v družini, najboljše se razumeta z najmlajšimi tremi rejenci.

Dva bivša rejenca, ki sta živela v rejniški družini do poroke sta povedala, da vidita veliko spremembo v povezanosti in delu, ki so ga otroci opravljali skupaj z odraslimi. Hvaležna sta rejnikom, da so ju naučili delati in spoštovati in ceniti vsako delo. Tudi onadva menita, da je danes tehnologija že preveč zaslepila otroke.

Vsi rejenci, s katerimi sem opravila intervju imajo lepo mnenje o svojih rejnikih. Bivši rejenci, ki so živeli v tej rejniški družini rejnike dojemajo kot svoje in z njimi še vedno ohranjajo stike. Menim, da je k temu pripomogel lep odnos rejnikov do rejencev, izkazovali

so jim ljubezen, naklonjenost, podporo, vse tisto, kar mora družina zagotavljati otroku, da se lahko normalno razvija.

Odnos do staršev je v primeru bivših rejencev zelo podoben. Vsi gojijo zamero do svojih pravih staršev, predvsem zato, ker se niso potrdili, da bi z njimi vsaj ohranjali stik. Rejenki, ki trenutno bivata v rejniški družini po mojem mnenju pravih staršev ne doživljata za svoje. Rejenka An. nima stikov s svojimi straši, rejenka K. pa je v rejniško družino prišla stara le tri dni in ima občasne stike le s svojo mamico. Za nobeno od njiju ni velike možnosti, da bi se kmalu lahko vrnila k svoji matični družini.

Samo eden od treh bivših rejencev, s katerimi sem opravila intervju, ima zdaj stike s starš in sicer z mamo. Vendar ti stiki niso zasnovani na podlagi naklonjenosti, temveč se slišita po navadi takrat, ko mama od njega kaj potrebuje.

Bivša rejenca, ki sta živela v rejništvu do poroke še vedno vzdržujeta stike s svojimi rejniki. Rejenka, ki je v rejništvu živela do poroke, je s polnoletnostjo prevzela priimek rejnikov, rejenica je bila njena poročna priča in krstna botra njeni hčerki, kar kaže na veliko povezanost med rejenko in rejniki. Rejenec, ki so mu rejništvo odpovedali rejniki pa je povedal, da si želi več stikov s svojimi rejniki, saj jih ima za svojo edino pravo družino. Vendar je trenutno na prestajanju zaporne kazni, zato se z njimi sliši samo prek pisem in telefona. Sram ga je pred rejniki, ker so mu zaradi njegovega vedenja v času bivanja v rejniški družini odpovedali rejništvo. Rejniki pa so bivšima rejencema pomagali tudi pri njihovi poti do osamosvojitve, pri iskanju zaposlitve.

Iz razgovorov sem ugotovila, da lahko socialna, v tem primeru rejniška družina, zapolni primanjkljaj matične družine, ne more pa je nadomestiti. Ugotovila sem, da rejenci, ki niso imeli stikov s svojimi straši, in se razmere v matični družini niso uredile, da bi se lahko vrnila domov, gojijo zamere do svojih staršev. To se je potrdilo v vseh primerih bivših rejencev, ki so živeli v rejniški družini. Vsi trije rejenci zdaj ne vzdržujejo stikov s svojimi starši, ampak samo s svojimi rejniki. Na starše gledajo z zamero in v primeru rejenke celo s sovraštvom. Vsi rejenci, ki so živeli v tej rejniški družini so povedali, da imajo rejniško družino za svojo. To potrjuje tudi dejstvo, da tudi po večih letih po odhodu iz rejniške družine še vedno ohranjajo dokaj redne stike.

6. SKLEPI

Na začetku raziskovalne naloge sem si zastavila nekaj raziskovalnih vprašanj, ki sem jih želela z raziskavo preveriti:

1. Ali je izvajanje rejniške dejavnosti za rejnike način življenja?

To zastavljeno vprašanje se je v moji raziskavi nedvomno potrdilo. Tako babica (bivša rejnica), kot njen sin in njegova žena so povedali, da je bil eden izmed motivov odločitve za izvajanje rejniške dejavnosti način življenja, ki so ga poznali. Ta je vključeval otroke. Babica je bila že od svojega otroštva dalje obkrožena z rejniškimi otroci, ker sta bili njeni dve teti rejnici. Ko se je poročila in preselila k možu je tudi sama začela opravljati poklic rejnice. Ob njeni upokojitvi, sta rejništvo prevzela njen sin in njegova žena in tako nadaljevala družinsko tradicijo. Tudi njen sin je odraščal z rejniškimi otroci, njegova žena pa z otroci, ki so jih doma imeli v dnevnem varstvu. Življenja brez otrok si nista znala predstavljati. Babica je tudi povedala, da zagotovo denar ni bil razlog, da se je odločila za rejništvo, ampak pomoč otrokom, ki niso mogli živeti v svoji matični družini. Vsi trije pa gojijo tudi veliko ljubezen do otrok, kar je po mnenju rejnice nujno, če oseba želi postati rejnik.

2. Ali je rejništvo odvisno od ljudi, ki sodelujejo?

Rejništvo je po mnenju rejnikov odvisno od vseh ljudi, ki so na tak ali drugačen način povezani z otrokom in ki pomembno vplivajo na otrokov zdrav razvoj. Po njihovem mnenju bi morale biti v individualno projektno skupino poleg staršev vključene tudi druge institucije. Rejnik je izpostavil slabo sodelovanje s strokovnjaki z drugih področij, npr. psihologi, delavci na svetovalnem centru, zdravniki. Tudi socialna delavka zaposlena na centru za socialno delo je navedla slabo sodelovanje zdravstvene institucije v individualni projektni skupini za otroka. Meni, da bi morale rejništvo druge institucije bolje poznati. V primeru sodelovanja matične in rejniške družine in drugih institucij, bi se za otroka lahko oblikovale ugodne rešitve. Tudi to zastavljeno vprašanje se je v moji raziskavi potrdilo. Mislim, da je rejništvo zelo odvisno od ljudi, ki sodelujejo, rejništvo je timsko delo.

3. Ali je zakonodaja iz leta 2006 izboljšala kvaliteto bivanja otrok v rejništvu?

Mislim, da se je to zastavljeno vprašanje v moji raziskavi potrdilo. Z novo zakonodajo imajo rejniki več obveznih izobraževavanj in usposabljanj, kar pripomore k temu, da so bolj usposobljeni za soočanje s težavami otrok, v primeru, ko sami ne morejo rešiti težav, pa lahko računajo tudi na večjo podporo s strani centra za socialno delo. Rejnika sta povedala, da s centri dobro sodelujejo in dobijo ustrezno pomoč, kadar so v stiski. V primerjavi s časom, ko je bila rejnica babica, s centri za socialno delo niso veliko sodelovali, s težavami so se večinoma soočali sami. Na podlagi tega lahko slepamo, da se je izboljšala tudi kvaliteta bivanja otrok v rejništvu.

4. Kakšno mnenje imajo o rejništvu bivši rejenci?

Bivši rejenci, s katerimi sem opravila intervju so del svojega življenja preživeli v isti rejniški družini. Vsi so povedali, da imajo lepe spomine na dneve v rejniški družini. Bili so zelo povezani. Vsi imajo rejniško družino še danes za svojo in z njimi ohranjajo stike. Njihovi pravi starši jim nikoli niso predstavljali družine, zato tukaj velja poudariti pomen socialnega starševstva. Kljub temu, da je stike s svojo mamo imel samo eden od rejencev, druga dva pa stikov s starši nista imela, je rejniška družina zapolnila praznino. Vsi trije še danes gojijo zamero do svojih staršev, pa čeprav jim v rejniški družini ni nič manjkalo. Čutili so se ljubljene in sprejete s strani rejnikov. Vendar pa je vsem ostal negativni priokus, da bi lahko, če bi starši pokazali več zanimanja za njih, živeli in odraščali pri njih.

7. PREDLOGI

- V individualno projektno skupino za otroka bi se morali vključiti tudi strokovnjaki iz drugih področij, ki zdaj ne sodelujejo, npr. zdravniki, psihologi, delavci na svetovalnem centru.
- V novem družinskem zakoniku bi se morale upoštevati potrebe rejnikov, da bi otroka lahko tudi uradno zastopali.

8. LITERATURA

Berglez, V. (2005), *V rejništvu ali kako se kaže spoštovanje do rejencev in rejenk, rejnikov in rejnic in koliko se ceni delo slednjih*. Vida Berglez. – Maribor: Družina Berglez.

Berglez, V. (2008), *Ali more biti rejniška družina nadomestna družina*. V: Berglez, V. (ured.), *Otrokova varnost v sistemu skrbi, ki ne morejo živeti pri starših*. Hoče: Združenje Moč za zaščito otrok, ki ne morejo živeti pri starših.

Bevc, V. (2008), *Rejništvo kot začasen ukrep*. V: Berglez, V. (ured.), *Otrokova varnost v sistemu skrbi, ki ne morejo živeti pri starših*. Hoče: Združenje Moč za zaščito otrok, ki ne morejo živeti pri starših.

Bole Finžgar, M. (2008), *Individualna projektna skupina*. V: Kuzmanič Korva, D. (ured.), *Bilten Skupnosti CSD Slovenije KALJENJE*, letnik V, št. 9. Ljubljana: Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve.

Crnkovič, M. (2008), *Psihologija motivacije – potreba po družinskem življenju in potreba po rejništvu*. V: Kuzmanič Korva, D. (ured.), *Bilten Skupnosti CSD Slovenije KALJENJE*, letnik V, št. 9. Ljubljana: Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve.

Čačinovič Vogrinčič, G. (2008), *Socialno delo z družino*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Dragoš, S. (2002), *Socialni kapital – Dragocena, nejasna in nevidna dobrina*. *Socialno delo*, 41, 2: 71-89.

Dragoš, S., Leskošek, V. (2003), *Družbena neenakost in socialni kapital*. Ljubljana: Mirovni inštitut.

Kodele T., Mešl N. (2011). *Soustvarjanje podpore in pomoči učencem z učnimi težavami v izvirnem delovnem projektu pomoči /Pogled učiteljic/*. *Socialno delo*, št.1, str. 50.

Križnik Novšak, A. (2008), *Doživljanje otrok in mladostnikov v rejništvu*. V: Kuzmanič Korva, D. (ured.), Bilten Skupnosti CSD Slovenije KALJENJE, letnik V, št. 9. Ljubljana: Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve.

Križnik Novšak, A. (2012), *Spremljanje otrokovega doživljanja*. V: Kuzmanič Korva, D. (ured.), Bilten Skupnosti CSD Slovenije KALJENJE, letnik VI, št. 11. Ljubljana: Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve.

Lešnik I., Kokol, Z. (2001), *Rejništvo v luči zakonodaje*. Naš zbornik: Glasilo Zveze društev za pomoč duševno prizadetim Slovenije, št. 5, str. 4-5.

Makarovič, M. (ur.) (2003), *Socialni kapital v Sloveniji*. Ljubljana: Sophia: Zbirka Sodobna družba.

Mali, M. (2008), *Rejniška družina – družina s posebnimi sposobnostmi*. V: Kuzmanič Korva, D. (ured.), Bilten Skupnosti CSD Slovenije KALJENJE, letnik V, št. 9. Ljubljana: Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve.

Mesec B. (1998), *Uvod v kvalitativno raziskovanje v socialnem delu*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.

Perpar, T. (2008), *Posvojitev zagotavlja otroku dolgoročno varnost*. V: Berglez, V. (ured.), *Otrokova varnost v sistemu skrbi, ki ne morejo živeti pri starših. Hoče: Združenje Moč za zaščito otrok, ki ne morejo živeti pri starših*.

Repotočnik, B. (2001), *Rejništvo kot projekt za vsakega izmed otrok v rejniški oskrbi*. Rejniški glasnik, št. 39, str. 3-10.

Tomori, M. (2000), *Psihosocialni dejavniki pri mladoletnem prestopništvu*. V: Šelih, A. (ured.) *Prestopniško in odklonsko vedenje mladih: vzroki, pojavi, odzivanje*. Ljubljana: Bonex.

Ule, M. (2008), *Za vedno mladi? Socialna psihologija odraščanja*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Ule, M. et al. (2000), *Socialna ranljivost mladih*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad Republike Slovenije za mladino; Šentilj: Aristej.

Vodičar, A. (2012), *Spoštovane sodelavke in sodelavci*. V: Kuzmanič Korva, D. (ured.), Bilten Skupnosti CSD Slovenije KALJENJE, letnik VI, št. 11. Ljubljana: Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve.

Zakon o izvajanju rejniške dejavnosti. Ur. I. RS, št. 56/2006

Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih. Ur. I. RS, št. 69/2004

Zaviršek, D. (2012), *Sklep*. V: Kuzmanič Korva, D. (ured.), Bilten Skupnosti CSD Slovenije KALJENJE, letnik VI, št. 11. Ljubljana: Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve.

Zaviršek, D. (2012), *Notranje in meddržavne posvojitve: od osebnih izkušenj do dobre prakse: razvijanje novih kompetenc v socialnem varstvu*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Zaviršek, D. (2012), *Od krvi do skrbi: socialno starševstvo v globalnem svetu*. Maribor: Aristej.

Zupančič, K. (1999), *Družinsko pravo*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.

9. POVZETEK

V diplomski nalogi z naslovom Vpliv socialnega dela pri podpori rejniški družini sem se lotila teme s področja rejništva.

Rejništvo je oblika družinskopravnega varstva mladoletnikov, ki se izvaja z nego, vzgojo in oskrbovanjem v tuji družini, tj. pri osebah, ki niso mladoletnikovi starši (oziroma posvojitelji) niti skrbniki, pač pa so lahko njegovi sorodniki.

V teoretičnem delu naloge sem predstavila:

- dejavnike odraščanje;
- socialno delo z družino;
- koncept rejništva, posvojitve in skrbništva;
- socialno starševstvo;
- pravni vidik rejništva;
- socialni vidik rejništva;
- rejniško družino.

V empiričnem delu sem preko pogovorov z dvema rejnikoma, babico (bivšo rejnico), dvema rejenkama in tremi bivšimi rejenci, ki so živeli v tej rejniški družini skušala izvedeti:

- kateri so bili motivi, zaradi katerih so se rejniki odločili za rejništvo;
- kako rejništvo in rejniško družino doživljajo bivši rejenci;
- ali je zakonodaja iz leta 2006 izboljšala kakovost bivanja otrok v rejniški družini;
- ali je za uspešno rejništvo potrebno sodelovanje večih ljudi.

Na podlagi rezultatov, ki sem jih dobila z intervjuji in njihovo kvalitativno obdelavo sem ugotovila, da je bil pri vseh treh rejnikih, s katerimi sem opravila intervju, glavni motiv odločitve za rejništvo nadaljevanje družinske tradicije, ljubezen do otrok. Rejništvo je in še vedno za rejnika in babico (bivšo rejnico) predstavlja način življenja.

Ugotovila sem tudi, da imajo vsi bivši rejenci rejniško družino za svojo. Prav tako vsi gojijo zamero do svojih pravih staršev, ker se niso pokazali dovolj zanimanja za njih, oziroma si niso prizadevali, da bi lahko otroci živeli pri njih. Izkazalo se je, da je rejniška družina zapolnila to praznino, ki so jo občutili, ker niso mogli živeti s svojimi starši.

Ugotovila sem tudi, da sodelovanje matične in rejniške družine ter strokovnjakov iz drugih področij, pomembno vpliva na otrokovo doživljanje in razvoj v rejniški družini. Prav tako se

je izkazalo, da je nova zakonodaja na področju rejništva pomembno vplivala na izboljšanje kvalitete bivanja otrok v rejništvu, tudi v primerih, ko vrnitev otroka v matično družino ni mogoča.

10. PRILOGE

PRILOGA ŠT. 1

INTERVJU Z REJNICO

Jaz: Koliko časa že opravljate poklic rejnice?

Rejnica: Ta poklic z možem opravlja že 20 let. Ko sva začela sem bila jaz stara približno 24 let, mož pa 28.

Jaz: Kakšen je bil motiv, zaradi katerega sta se z možem odločila postati rejnika?

Rejnica: Ja, v bistvu sva prevzela to, od mame. Sva pa že ves čas živela oba s tem. Mož z rejniškimi otroki, jaz pa s tistimi, ki smo jih imeli v dnevnem varstvu doma.

Jaz: Se pravi, je bil to glavni motiv, nadaljevanje družinske tradicije? Ali je bil še kakšen drug motiv?

Rejnica: Ja, pa veselje do otrok, to skoraj mora biti, če ne, se ne da.

Jaz: Koliko otrok rejencev ste do zdaj imeli v svoji družini?

Rejnica: Midva z možem sva imela 20 otrok.

Jaz: Koliko otrok je ostalo v vaši družini do konca šolanja oz. do poroke?

Rejnica: Do konca so ostali 3, te sva tudi prevzela naprej od babice. A., T. in T.

Jaz: Koliko pa so bili stari ti otroci, ko sta prevzela rejništvo in ko so odšli od vas?

Rejnica: A. je bil star 12 let, ko sva midva prevzela rejništvo, pri nas je bil potem še 4 leta po končanem rejništvu, je živel pri nas, do svojega 25. leta. T. je še s 17. leti nehala šolo, potem je bila pa še tudi ene 4 ali 5 let v rejništvu pri nas, takrat je že imela službo, od nas je šla že malo pred poroko. T. sem celo poročna priča bila. Ta. je bila pa stara 19 let, v bistvu še niti ni čisto šole zaključila. Pri njenem fantu je šla mama v bolnico in so rabili delovno silo, potem se je pa kar preselila tja. Tudi A. je šel na lep način od nas, Ta. pa ne.

Jaz: Kako to?

Rejnica: Ja mi se nismo strinjali, mi smo vztrajali, da bi šolo dokončala, ne. Jaz sem Ta. celo uredila, da bi ji bile dve šoli priznani, da bi še en izpit naredila, sicer bi ji ga plačali, potem pa ji fant ni pustil to narediti do konca. Že vse je bilo zmenjeno, samo še na izpit bi mogla iti.

Jaz: Koliko otrok rejencev, ki ste jih imeli se je vrnilo k svojim staršem, kakšen primer?

Rejnica: Vrnili se je S., ki je bil pri nas 8 let, ampak je "zabluzil", ima zdaj tudi sam svoje otroke v rejništvu. S. je šel na Center za socialno delo prosti, da bi njegovi otroci k nam prišli v rejništvo, pa mi nismo imeli več prostih mest. Izrazil je željo, da mu je bilo pri nas dobro in bi rad dal svoje otroke k nam.

Jaz: Pri katerih letih pa se je vrnil k svojemu očetu?

Rejnica: K očetu je šel, ko je začel v prvi letnik hodil in potem, se nikoli nista "ujela". Ga je oče čez okno vrgel iz drugega nadstropja, sta ves čas imela borbe.

Jaz: Pa je sam hotel iti k staršem, ali si je oče toliko prizadeval?

Rejnica: Oboje. Obljubljali so mu preveč in je v tistih sanjah živel, kako bo spet "frej", brez obveznosti. Ko je k nam prišel, smo mislili, da ga ne bomo nikoli umirili. Potem, ko je šel, je bil pa tako priden in gospodinjiski fant, za kuharja bi sigurno šolo naredil, če bi bil pri nas.

Pa D. se je vrnil k mamici. To je bil bolj denarni motiv. Ker je imel D. že kar dosti denarja prihranjenega, da bi izpit pa avto si lahko privoščil, ne... zdaj je še zmeraj, je star že 22 let, nima še šole ne narejene, ne izpite, je spet socialni problem sam. Tisti, kateri so se prekmalu vrnili, niso uspeli

Eden je šel majhen od nas nazaj k očetu, je oče bil pa zelo, zelo je sodeloval...trikrat na teden je prišel otroka obiskat, čeprav je bil kar daleč doma.

U. in S. sta se tudi vrnili k mamici. Ne po lastni želji, ampak je pa mamica "tok" pritiskala. So jo otroci živeli, iz doklad.

J. je tudi imela stike z očetom, je šla nazaj, potlej, ampak tako, se tudi ni strinjala..nista mogla sodelovati z očetom.

Potem so se vrnile, smo imeli dve S. punčki, J. in P., no pa J. so samo dva meseca pustili, tako da je bilo poletje, pa so jo vzeli. P. so pa pustili, ker je bila še čisto dojenček pa eno leto, vzeli so jo pa enkrat na jesen, oktobra in je tri dni jokala tam, pa so mi jo nazaj prinesli, potem so jo pa na spomlad vzeli še enkrat, potem je pa niso več nazaj vrnili, je pa ostala.

Jaz: Koliko jih trenutno biva v vaši družini?

Rejnica: Trenutno jih je 5.

Jaz: Koliko so pa stari?

Rejnica: Stari so 5, 6, 7, 10 in 12. Noben od teh nima kakšne prihodnost, da bi se vrnil k staršem, da bi kaj kazalo, da ima kakšne pogoje z matično družino. Najmlajši trije so bratje in sestre, smo jih dobili nazadnje in jih niso ločili, ker so v sorodu.

Jaz: Kakšen je odnos do rejencev in kakšen odnos do vaših otrok?

Rejnica: Mi smo tako mislili, da delamo z vsemi enako, da ne delamo razlike in nevede, če bi kdaj kakšnemu kakšno, ne..prizadevali smo si sicer, da ni bilo razlik.

Jaz: Kakšne spremembe vidite v rejništvu skozi celotno obdobje, odkar ste postali rejnica?

Rejnica: Pravic nimam kaj dosti, da bi kaj za otroke lahko urejali, če bo zdaj, to bo šele zdaj nekaj uvedeno, da bomo lahko kaj podpisali, glede vsakdanjih stvari, npr. ko iz šole prinese kaj za podpisat, pa mora drug dan nazaj nesti, pa za vse, in za osebno izkaznico bo menda tudi zdaj na novo, da se bo dalo, ker zdaj ni bilo nobene stvari možno urejati za otroke. Ker včasih jim je tudi v škodo šlo, kakšna stvar. Za T. na primer točno vem, smo včasih v Italijo šli, se je počutila,... zaradi tega je nismo mogli s seboj vzeti, ker bi mogla imeti potni list. S starši je pa to trajalo celo leto, da smo se dobili in smo to uredili.

Jaz: Kaj pa kakšne spremembe glede izobraževanja?

Rejnica: Glede izobraževanja...izobraževanja ni bilo nikoli toliko, kolikor ga je zdaj, tega je zdaj vse več, čeprav so včasih teme "čisto mem" in moraš nekako igrati na tistih predavanjih, če ne te pa potem tako za besedo držijo.

Jaz: Še kakšna sprememba, od otrok mogoče?

Rejnica: Hm, kaj pa vem...ja tudi otroci so zahtevni, pa več...za pravice vse vejo, je tudi malo težje delati z otroki, kot je bilo včasih.

Jaz: Kaj pa glede stikov s starši? Ste že takrat lahko vzpostavili dober odnos s starši otrok?

Rejnica: Ja, to je pa čisto odvisno od primera do primera. Eni mislijo, da mu otroka "jemlješ", se ne bo dalo nikoli lepo delati z njimi, smo tudi s kakšnimi morali na sodišče...od dveh rejencev mamica je "ful" nagajala, sem morala it pričat na sodišče...Več je bilo primerov, ko so starši sodelovali, povprečno se kar da sodelovati, so pa izjeme.

Jaz: Razlika med kratkotrajnim in dolgotrajnim rejništvom, primeri obeh, kaj se v praksi bolje obnese?

Rejnica: Bolje je, da ostane, še posebno, če veš, da se ni nič umirilo v desetih letih, da se ni nič spremenilo, da otrok ne bo speljal do konca. Bolje je, da bi bil pri nas, kot na primer D., še dve leti pri nas, pa bi imel in službo, šolo, izpit, potem pa čez "ta hudo" puberteto gre mimo.

Jaz: Kako vidite razliko med rejništvom in posvojitvijo?

Rejnica: Ja razlika med posvojitvijo, da imam tudi stike s posvojenimi otroki...razlika je v temu, da tisti starši imajo vsega zadosti in otrok je potem preveč razvijen, jaz mislim, da bi mogli posvojiti dva otroka, da si otrok zna deliti, da si deli, da ni vse eden in edini.

Jaz: Kako sodelujete s Centrom za socialno delo? Ali dobite konkretno pomoč od centra, če ste v stiski?

Rejnica: Dobro sodelujemo z vsemi Centri, na vse centre, kolikor imamo otroke, se lahko obrnemo. Najboljše sodelujem z matičnim centrom otroka od K., tudi z našim matičnim centrom dobro sodelujemo, morda še najslabše z matičnim centrom najmlajših treh otrok. Smo pa imeli tudi izkušnje s centrom, kjer se pa ni dalo nič dogovoriti, nič nismo bili slišani. Zmeraj, ko smo bili vabljeni, nismo bili slišani, nismo prišli do besede, ampak samo otroke so vedno spraševali. Otroci so bili pa pod pritiskom mamice in so morali tako govoriti, kakor je mami rekla.

Jaz: Ali menite, da bi morali biti obiski socialnih delavk na domu rejencev bolj ali manj pogosti?

Rejnica: Odkvisno, matični center otroka pride večkrat..zdaj v bistvu ni treba, da so prav pogosti, ker imamo vsak mesec na centru sestanke, predavanja, tako da smo ves čas v stiku. Z vsemi centri sodelujemo. V službenem času strokovnih delavk, so otroci vedno v vrtcih in šolah.

Jaz: S kakšnimi težavami se srečujete v vsakodnevnem življenju, pri katerem otroku se pojavlja največ stisk, težav?

Rejnica: Največ stisk in težav se pojavlja ravno pri tistih otrocih, ki imajo največ stikov s starši, ker jih starši begajo. Večkrat, ko se slišijo, in kolikokrat je večkrat pri njih, bolj so zbegani.

Jaz: Kakšne težave se po navadi kažejo pri takih otrocih?

Rejnica: Vedenjske težave, razdvojeni so med staršema, ker so narazen, pa še stari starši pritiskajo na njih, potem pa res otrok ne ve, kaj bi. Za A., ki nima obiskov, je v bistvu še najbolj mirna punčka. Najmlajši strije so pa še toliko majhni, da radi vidijo, da pridejo in eno uro jih imajo dosti. Ker so še tako majhni, so še vedno na tej bazi, kaj jima bosta prinesla.

Jaz: Primeri dobre in slabe prakse sodelovanja z matično družino rejenca?

Rejnica: Dobra praksa sta bila A. in T., z mamico se je dalo vse dogovoriti, rada sta šla k njej, še rajši sta prišla nazaj, nobenih problemov ni bilo, nikoli ni bilo zavajanja. Od nje nikoli nista prišla zbegana, da bi jih kaj težilo. Nikoli jih ni učila proti nam, tako kot je D. na primer. On je pa zmeraj bil "kontra", pa mu je mamica vse ta boljše obleke pobrala, ker je imela še dva otroka doma manjša in je lastnim otrokom stvari pobirala. Nista niti tako rada šla tja, zmeraj je bil problem, da so ta boljše stvari vedno pri njej ostale.

Jaz: Kaj bi bilo po vašem mnenju dobro za rejenca glede stikov s starši?

Rejnica: To je spet odvisno od primera do primera, če nič slabo ne vplivajo na otroka, naj jih kar ima. Mislim, da bi tudi starši morali malo upoštevati želje otroka, pa jih ne. To je težko prepričati odraslega, da pač otrok trenutno ne želi imeti stikov z njimi.

Jaz: Kakšna je po vašem razlika med zakonsko predvidenim rejništvom in dejanskim (dolgotrajnim) rejništvom?

Rejnica: Mislim, da tega uzakoniti ne morejo, to je pa toliko od primera do primera odvisno, da..eni se "uštímajo" v treh letih, eni se nikoli, otroka pa starš ne bo dal v posvojitev. Tako, da to je težko opredeliti. To se bojo toliko časa tožili, da jih bo več stalo, kolikor dajo za rejništvo. Po navadi taki starši nimajo denarja. Mislim, da bi stroka morala več delati s starši, saj s starši ne delajo. Pa tudi starši, saj niso pripravljeni. Smo imeli primer, ko je oče dečka vsako sredo hodil na predavanja na center, in se je otrok po tem lahko po pol leta vrnil k njemu. Če pa ne sodelujejo, potem pa se otrok ne bo kar tako vrnil nazaj.

Jaz: Kako pogosta so usposabljanja za rejnike in kako potekajo?

Rejnica: Vsak mesec so usposabljanja, edino tista za licenco so pa na pet let. Predavanja potekajo v obliki pogovorov, najbolj aktualne teme, na primer zdaj nazadnje smo imeli od zakona ali pa najbolj pereča vprašanja, kaj je najbolj aktualno. Včasih moramo iti z otroci, kakšne delavnice. Med počitnicami imamo pa izlet ali piknik z otroci rejenci in vsemi rejniki, ki pokriva območje centra.

Jaz: Bi temu intervjuju dodali še kaj, kar se vam zdi pomembno?

Rejnica: Mogoče to, da imamo s petimi rejenci, ki so bili pri nas kar pogoste stike, še z vsaj petimi pa vsaj občasne, se nam oglašajo, kako živijo.

Jaz: Zaradi katerih razlogov so bili rejenci nameščeni v vašo družino?

Rejnica: Različno, od primera do primera. Predvsem zaradi zanemarjenosti s strani staršev, mladoletnosti staršev, ločitve, nasilja, spolne in psihične zlorabe.

PRILOGA ŠT. 2

INTERVJU Z REJNIKOM

Jaz: Koliko časa že opravljaš poklic rejnika?

Rejnik: Rejniški poklic opravljava skupaj z ženo približno dvajset let.

Jaz: Kakšen je bil motiv, zaradi katerega sta se z ženo odločila postati rejnika?

Rejnik: Ja v bistvu je bil to način življenja, ki sva ga poznala in sva s tem nadaljevala.

Jaz: Je bil to edini motiv za odločitev za rejništvo?

Rejnik: V bistvu to, no. Rada sva imela otroke in tako sva bila navajena in si nisva znala predstavljati življenja brez otrok.

Jaz: Koliko otrok rejencev ste imeli do zdaj v svoji družini?

Rejnik: Okrog dvajset.

Jaz: Koliko rejencev je ostalo v vaši družini do konca šolanja oz. do poroke?

Rejnik: A., T., T., E.

Jaz: Koliko rejencev se je vrnilo k staršem?

Rejnik: Približno šest, sedem.

Jaz: Koliko jih trenutno biva v vaši družini?

Rejnik: Pet.

Jaz: Kakšen je tvoj odnos do rejencev in odnos do tvojih otrok? So bile kdaj kakšne razlike?

Rejnik: Ja po našem vedenju nismo, razen če so sami kaj občutili kdaj, ne. Mi ne, razlike bolj delajo obiski, ki pridejo..našim je prinesel, rejniškim ni prinesel, ali pa obratno. Ali je pa rejniškim prinesel, pa našim ni prinesel. Tam so se čutile te razlike, drugače mislim, da ne toliko.

Jaz: Kako vidiš spremembe v rejništvu skozi celotno obdobje, odkar si postal rejnik?

Rejnik: V bistvu jaz ne čutim kakšnih velikih sprememb, samo da moraš zdaj bolj paziti, kaj kje rečeš, včasih si lahko malo bolj povedal, zdaj se pa službe ene druge bojijo, z nami rejniki vred, ne... da paziš kaj kje govoriš. Kar malo premile so te vzgojne metode. Otroku bi neka merila moral postaviti, ki se jih zdaj bojiš postaviti, da ne bo kdo kaj rekel, da je kaj narobe.

Jaz: Kako vidite razliko med kratkotrajnim in dolgotrajnim rejništvom? Kaj se v praksi bolje obnese?

Rejnik: To je težko predpisati. Če imajo možnost, je absolutno boljše, da se vrnejo k staršem, vendar če te možnosti ni, je najboljša rešitev po našem mnenju rejništvo. To je težko predpisati. Otrokom ne moreš kar starše vzeti, če pač oni imajo neko bolezen ali kaj, pa da potem daš v posvojitev. Če so za posvojitev, je že v redu, drugače pa ne.

Jaz: Kako vidiš razliko med rejništvom in posvojitvijo?

Rejnik: Posvojitev je ukrep, kjer imaš te obveznosti, in dedne in druge, tu pa teh obveznosti ni, tu je razlika. Radi ga imajo pa vsi. Z rejništvom se ne obvežeš, da imaš še potem obveznosti, kot so dediči in tako naprej. Če jih imaš dvajset ali trideset v rejništvu, jih ne moreš trideset posvojiti. Posvojiš lahko enega, dva, pa ga imaš za celo življenje. Tega v rejništvu pa pač ga hočeš spraviti na pravo pot in se lotiš drugega primera.

Jaz: Kako sodelujete s centri za socialno delo? Ali dobite konkretno pomoč od centra, če ste v stiski?

Rejnik: Od centrov, ja, kar je v njihovi moči. Vendar naprej do kakšnih specialistov (svetovalni center, zdravstveni delavci), je pa katastrofa. Centri se trudijo, vendar nimajo moči naprej, ko je potreba pomoč drugih strokovnjakov.

Jaz: Ali meniš, da bi morali biti obiski socialnih delavk na domu rejencev bolj ali manj pogosti?

Rejnik: Mi lepo sodelujemo in se oglasijo po potrebi. Za nas je to dovolj.

Jaz: S kakšnimi težavami se srečujete pri vsakodnevem življenju, pri katerem otroku se pojavlja največ težav, stisk?

Rejnik: Težave se pojavljajo, kot v vsaki družini. Vedenjske, učne, vse živo. Če si jih imel dvajset, je bilo že, ni bilo stvari, da ne bi bilo težave. Je pa tudi vsak primer drugačen, težko je opisati, bi moral prav vsak posamezen primer opisati.

Jaz: Primeri dobre in slabe prakse sodelovanja z matično družino rejca.

Rejnik: Pojavljajo se tudi grožnje s smrtjo do vse družine, v nekaterih primerih. V nekaterih primerih pa starši odlično sodelujejo. Skušamo se postaviti v vlogo staršev, skušamo jih razumeti, vendar vedno to ne gre.

Jaz: Kaj bi bilo po tvojem mnenju dobro za rejca glede stikov s starši?

Rejnik: Pravila ni. Tukaj ni pravila. Odvisno je od sodelovanja, če so pripravljeni.

Jaz: Razlika med zakonsko predvidenim rejništvom in dejanskim (dolgotrajnim) rejništvom?

Rejnik: To je velika bedarija, ker je čisto vsak primer individualen.

Jaz: Kako pogosta so usposabljanja za rejnike in kako potekajo?

Rejnik: Se strinjam, da ta predavanja morajo biti, čeprav, za nas so že bedarija. Velikokrat pridemo na predavanja, se pogovarjamo, ne vem, o starih časih, o .. splošna debata, vzame ti pa celo popoldne in greš trideset kilometrov daleč, doma pa pustiš družino. To so bolj delavnice. Potekajo pa enkrat mesečno.

Jaz: Kakšne stike imate z bivšimi rejenci?

Rejnik: S tistimi rejenci, ki živijo v Sloveniji, imamo še vedno stike. Veliko pa jih je šlo ob osamosvojitvi v bivše republike Jugoslavije, s tistimi pa smo izgubili stik.

Jaz: Zaradi katerih razlogov so bili rejenci nameščeni v vašo družino?

Rejnik: To je pa zelo odvisno od primera do primera...od bolezni, smrti staršev, pomanjkanja materialnih dobrin, prestajanja zaporne kazni, nasilja, alkoholizma.

PRILOGA ŠT. 3

INTERVJU Z BABICO, BIVŠO REJNICO

Jaz: Koliko časa ste bili rejnica, kdaj ste začeli z rejniško dejavnostjo?

Babica: Stara sem 78 let. Odkar pomnim, ko sem bila še majhna, sem rasla gor z rejenčki, smo ves čas imeli doma otroke rejence, prej so jim rekli "banovinski otroci", potem pa ves čas ...23 let sem bila stara, ko sem se poročila, ko sem prišla k moževi družini, pa mi je bilo dolgčas po otrocih, sem pa tasta vprašala, če lahko kateri gor pride za ene dva dni na počitnice, potem ga pa nismo več nazaj pustili, je pa kar pri nas ostal in potem so še kar..od 23. leta sem jih pa tu pri nas imela..je kar pri nas ostal in potem smo takoj še eno punčko dobili, potem pa naprej, tako da smo jih imeli pet do sedem naenkrat..in je bilo tačas težko za rejniške družine.

Jaz: Kdaj pa je potem vaš sin prevzel rejništvo? Koliko ste bili vi stari?

Babica: Ko sem šla jaz v pokoj. Bila sem stara kakšnih 55 let, ampak najbrž bo sin bolj natančno povedal.

Jaz: Kateri so bili motivi, da ste se odločili postati rejnica?

Babica: Ja otroke sem imela zmeraj rada, navajena sem bila že doma, ko sem rasla z njimi, potem pa tudi tukaj gor.

Jaz: Potem je bil ta motiv najbolj prevladujoč, ljubezen do otrok, pa tudi to, da ste bili že navajeni na otroke.

Babica: Ja bila sem navajena na otroke in bi mi bilo dolgčas, če jih ne bi bilo..saj sem doma iz rejniške družine. Pri nas doma smo zmeraj imeli otroke.

Jaz: Je bila vaša mama rejnica ali kdo drug?

Babica: Teta, dve teti sta bili rejnici, in obe sta imeli otroke.

Jaz: Potem je to v bistvu šlo iz generacije v generacijo, je bil tudi to motiv za odločitev za rejništvo?

Babica: Ja, šlo je tudi za tradicijo, iz generacije v generacijo.

Jaz: Koliko otrok ste imeli v rejništvu? Največ ste rekli da ste jih imeli od pet do sedem, koliko pa vse skupaj?

Babica: Vse skupaj pa okrog petdeset. Odkar sem tukaj gor, od triindvajsetega leta naprej, ko sem se poročila in preselila k možu.

Jaz: So kateri izmed njih ostali dlje časa kot je bilo predvideno, takrat verjetno ni še veljal ta zakon, ki je omejeval trajanje rejništva na tri leta?

Babica: Ne, takrat so bili, dokler so bili. Joj, od doma še vem, da so bili eni, še potem ko so bili že stari več kot dvajset let in so se izučili pri nas, potem poročili in so še domov hodili..joj...prej je isto bilo tako.

Jaz: Koliko časa je bil potem otrok v rejništvu pri vas?

Babica: Ja različno, najdlje..30 let je bila stara ena punca, ko je bila še doma, pa je bila pri nas že od majhnega.

Jaz: Kateri pa je bil najmanj časa, je bil tudi kakšen, ki je bil npr. samo en mesec?

Babica: Ja, tudi, tudi, ko je prišel kakšen spor med družino, so ga prinesli, potem se je pa doma uredilo, so ga pa nazaj vzeli. Kakšen, se spomnim, je bil tud samo en teden. Po enem tednu so prišli pa po njega. Samo veliko jih je bilo pa, da so bili dlje. Večina jih je prišlo zaradi neurejenih razmer doma, ženske niso imele stanovanja, same so bile. Spomnim se, ko sem bila v bolnici, ko je moja hčer rodila, takrat sem bila stara 53 let, pa je ena gospa zraven bila, pa je tako jokala, pa sem rekla..gospa, kaj pa vi tako jokate, pa je rekla... 2 dni je star otrok, pa nimam pod milim nebom kam iti z njim...jej, sem rekla, nikar ne jokajte, bom jaz mojo teto vprašala, pa sem teto vprašala in je bil pri nas tisti otrok potem dolgo, in je umrl, ker je imel eno tako bolezen, še na Polici je pokopan..in ga je zmeraj tista mamica obiskovala.

Jaz: Kakšen odnos pa ste imeli z rejenci in kakšnega z vašimi otroki?

Babica: Kar smo delali pri hiši, smo vsi delali. Nobene razlike ni bilo, ne pri hrani, ne pri nobeni stvari, ne pri obleki. Zmeraj sem lepo skrbela za njih, kolikor smo imeli tiste čase, so imeli vsega dovolj. Svoje otroke sem imela štiri in so se lepo razumeli z rejenci, plus rejence, včasih tudi še sedem rejencev. Lahko povem tudi to, da je prišla socialna delavka, če bi vzeli dva otroka, da jih pod milim nebom nima kam dati, da ima čez en teden za iti na dopust, in če bi samo za en teden lahko ta dva otroka prinesla k meni, za en teden, potem bodo že "uštimali", ko bo nazaj prišla. In sem rekla, za en teden bomo pa že prebili, potem sta pa kar pri nas ostala in sta bila tako luštna...eden je bil pri nas do trinajstega leta, drugi pa do enajstega. Najprej sta šla k eni drugi rejniški družini, potem sta šla v zavod, potem sta pa kmalu pobegnila k ciganom. Eden je bil star 9 mesecev, drugi pa 18 mesecev, ko sta prišla k meni v rejništvo...takrat jih je bilo sedem v rejništvu.

Jaz: Pa je bilo takrat kaj omejeno, koliko otrok ste lahko imeli v rejništvu?

Babica: Nič ni bilo omejeno. Je bilo tudi tako, sta bila en fantek in ena punčka. Punčka je bila stara 11 mesecev, ko je prišla, fantek pa štiri leta. Medtem se je mamica uredila, da so mislili, da bosta lahko šla nazaj, ko je fantek začel hodit v prvi razred, pa ni naredil celega razreda, so ga že v majniku pripeljali nazaj, ker je bilo obupno. Mamica je delala samomor in razne stvari. Takrat je toliko pretrpel, da ni za povedati. Prej je bil tako urejen, ko je prišel, ko je bil star 4 leta, potem je pa do 16. leta močil hlačke...je imel take posledice. Mamica jih je pustila, sama sta bila. Ko sta prišla nazaj, smo jih poklical, i naj prideta jest, pa nista vedla kaj je to jest, so bili samo na kruh navajeni...da smo ga še komaj navadili jest.

Jaz: Kako vi vidite te spremembe v rejništvu od takrat ko ste bili vi rejnica pa zdaj, ko je rejnik vaš sin? Kaj se vam zdi, kaj se je spremenilo v tem času?

Babica: Ne vem, blizu smo bili nekako...kako bi rekla...bili povezani...prej se mi zdi, da so bili bolj pridni nekako.

Jaz: Pa so takrat tudi imeli stike s starši?

Babica: Ja različno, bolj ne kot ja, da je zdaj bolj to povezano, da mora imeti stik s starši.

Jaz: Pa vi mislite, da je to bilo za otroka dobro, da ima stik s starši ali da ne?

Babica: Ja otrok pride razdvojen, ne ve, od koga je...to je težko...drugače smo sodelovali zmeraj s staršem in z vsemi smo se dobro razumeli...so bili še kar dobri...ni bilo problema.

Jaz: Zdaj se vam zdi, da je pa to težje izvedljivo?

Babica: Ja se mi zdi, da si bolj mislijo, da zdaj lahko pa naredijo kar hočejo...tudi otroci, ki so že malo večji si mislijo, da zdaj lahko pa kar hočejo naredijo, ker sem rejnec...se mi zdi, da imajo zdaj strašno veliko zaščito.

Jaz: Se vam zdi, da včasih ni bilo takega nadzora?

Babica: Ne, včasih je prišla...na vsake toliko časa je prišla banovinska, iz banovine smo rekli, malo pogledat, kako so.

Jaz: Kako pogosto pa je prihajala na obisk socialna delavka?

Babica: Ja je prišla na obisk pa kar vsak mesec enkrat. Bilo je pa v tej vasi dosti rejniških družin, dosti otrok, to je bilo ravno po vojni.

Jaz: Kakšna se vam še zdi razlika med rejništvom takrat in zdaj? Kaj pa glede izobraževanja?

Babica: Ne, nikoli nismo imeli nobenega izobraževanja. Nikamor ni bilo treba iti. Socialna delavka je samo prišla enkrat ne mesec pogledat, če je vse v redu.

Jaz: Si takrat tudi moral izpolnjevati kakšne pogoje, da si lahko postal rejnik?

Babica: Nobenih, kateri je hotel. Bolj so kmetje imeli rejništvo. Mi doma nismo meli kmetije, smo imeli bolj čas, drugače pa delali so skupaj, tako da jim je bilo kar dobro. Tudi pri drugih rejnikih so bili kar dobri ti otroci in so bili v rejništvu kar dolgo.

Jaz: Približno koliko otrok, ki sta jih imela z možem v rejništvu, je ostalo do poroke oz. zaposlitve? Ste jim vi pri temu kaj pomagali, da so lažje se osamosvojili?

Babica: Ja, seveda, zmeraj smo jih lepo učili in zelo smo ponosni, da se nekaj naučijo, da bodo znali naprej lepo živeti. Učili smo jih...punce so znale kuhati...dva otroka, ki sta bila brat in sestra sta ostala pri nas do poroke, starejši je bil pri nas 20 let, mlajša pa skoraj 17. Takrat je že moj sin prevzel rejništvo in sta z ženo že onadva skrbela za te otroke, ki so bili prej pri meni v rejništvu. Dokler sem jaz lahko, sem jaz skrbela, potem naprej pa onadva.

Jaz: Razlika med kratkotrajnim in dolgotrajnim rejništvom...primer in kaj se vam zdi, da je boljše za otroka?

Babica: Ja, kolikor je teh, ki so se poročili, je boljše, da so bili pri nas, ker niso imeli urejenega družinskega življenja doma...pri nas so bili pa v redu in vsi so bili zadovoljni, vsi nazaj pridejo še, kot da bi bili naši...ena izmed rejnek je tudi prevzela naš priimek. To smo si šteli za veliko čast.

Jaz: Koliko je pa v bistvu teh rejencev, s katerimi ste še danes ohranili največ stika?

Babica: A., T., T., R.

Jaz: Se vam zdi, da ste te rejence, ki so bili pri vas v dolgotrajnem rejništvu uspeli "postaviti na noge"?

Babica: Ja, ja, saj imamo še danes stike.

Jaz: Kaj pa tisti, ki so bili pri vas malo časa? Imate kakšne informacije o njih, kaj se je potem zgodilo z njimi?

Babica: Ne, ne kaj dosti. Če smo vedeli, da gre v dobre roke, nam ni bilo težko, če smo pa vedeli, da bo šel v isto, kot je bil, da bo slabše, je nam bilo pa fino hudo...hudo je to, ko ga dobiš in ko gre...hudo ti je, ko ne veš, kako bo.

Jaz: Ali je bilo težko sodelovati z matično družino rejenca?

Babica: Ne, nismo imeli problemov, smo bili kar zadovoljni. To je bilo včasih tudi neurejeno, otroški dodatek...včasih tudi po pol leta nismo dobili nič za otroka.

Jaz: Koliko pa je včasih znašal znesek, ki ste ga prejeli za določenega rejenca, če se še spomnite?

Babica: To se pa ne bom spomnila. Ni bilo tako dosti. So pa bili otroci tako oblečeni kot naši. Tudi ko je prišla socialna delavka pregledat, je rekla, kako so lepo urejeni in čisti.

Jaz: Se mogoče vi spomnite še česa, kar bi lahko dodali k temu intervjuju?

Babica: Ko sem že prišla sem gor, na Leskovec je bilo tudi tako, da je vsak otrok, ki je prišel v rejništvo dobil tudi nekaj denarja, da smo mu lahko kupili nekaj oblek, potem pa so to ukinili. Vedno smo bili tudi zadovoljni in ponosni na to, da smo imeli rejence, vedno smo jih imeli radi, ponosni smo bili, če so bili pridni, pohvalili smo jih.

Jaz: Ste kateremu otroku vi odpovedali rejništvo?

Babica: Ne, nikoli ni bilo nobenih težav, da ne bi mogli shajati. Bilo je to po vojni, ko se je začelo...vsak je bil z vsem zadovoljen, kar je imel.

Jaz: Iz kakšnih družin so potem prihajali ti otroci k vam v rejništvo?

Babica: Iz revnih družin, ali je eden izmed staršev umrl, starši niso mogli skrbeti za njih, imeli so stanovanjski problem. Trije so šli v posvojitev od nas. Bili so stari eno, tri in šest let. To je bil tudi velik dogodek pri nas. Še najbolj smo jokali za najmlajšim. Gospa, ki ga je posvojila pa je rekla...nikar ne jokajte, poglejte, koliko jih imate, jaz pa nobenega. Ena gospa, ki je tudi posvojila rejenca, se mi je tudi zahvalila, kako sem lepo vzgojila otroka...to je bila zame velika pohvala in hkrati največja potrditev. Tudi ni bil denarni razlog, da sem se odločila za rejništvo, ampak pomagati nekomu. Tudi sama sem bila stara 8 let, ko mi je umrl oče, in vem kako je to, če si brez enega od staršev, zaradi tega sem tudi dobra do otrok, na ta način...če bi bila še enkrat mlada, ne bi bila nikoli nič drugega po poklicu kot rejnica.

Jaz: Potem je bil to glavni motiv, da ste postali rejnica?

Babica: Ja, prej smo se pogosto ob večerih družili, ko so bili še stari starši živi, vsi otroci so imeli radi starega očeta...ob večerih smo sedeli, ni bilo ne televizije, ne radia...sedeli smo se in pogovarjali se...to je bilo tudi dobro za otroke...zdaj je malo slabše, ko so računalniki in televizija...imam občutek da je bilo to prej dosti boljše...velika razlika je v tem, da smo se včasih, ko smo prišli vsi skupaj zvečer, se usedli in se

pogovarjali, ali pa pri kosilu, zdaj pa je vsak na svojem koncu, za računalnikom ali televizijo, noben nima več časa, to je pa dosti drugače, kot takrat. Prej je vsak otrok vedel, kaj se bo delalo, koliko imamo denarja.

Jaz: Kakšne težave pa so imeli ti otroci?

Babica: Težave so bile različne. Otroci, ki so prišli k nam, so bili sprva prestrašeni. Vem za eno deklico, ki se je tresla ves čas, pa spala ni ponoči, vendar so se kmalu privadili. Imeli pa so tudi učne in vedenjske težave.

Jaz: Kako vi vidite razliko med rejništvom in posvojitvijo?

Babica: Hm, kaj pa vem. Mislim, da tudi če posvojiš dojenčka, ko odraste hoče zvedeti za svoje prave starše, potem pa je hudo, ko se začne zavedati. V rejništvu pa otrok ves čas ve, kdo so njegovi starši.

PRILOGA ŠT. 4

INTERVJU Z REJENKO K.

Jaz: Koliko časa že živiš v rejniški družini, koliko si bila stara, ko si prišla v rejniško družino?

Rejenka: 10 let. Stara sem bila 3 dni.

Jaz: Se najbrž nič ne spomniš, ko si bila še tako majhna?

Rejenka: Ne, sta mi mami in ati povedala.

Jaz: Kako pogosti so tvoji stiki s svojimi starši in kako potekajo srečanja?

Rejenka: Mami vidim trikrat na mesec, očija pa zdaj več ne vidim.

Jaz: Kakšen stik si pa prej imela s starši? Je to že vseh deset let isto?

Rejenka: Ne vseh, zaradi tega, ker, ko sem bila majhna, sem očija prvič videla, ko sem bila tri, štiri leta stara, mami sem pa, ko sem bila dve, tri leta stara, ampak smo potem končale, ker sem se je bala. To mi je povedala mami.

Jaz: Zakaj pa zdaj nimaš več stikov z očijem?

Rejenka: Ker je babi preveč..., babi je preveč nagajala..in smo potem zaključili stike.

Jaz: Pa bi si še želela videti očija ali ti tako ustreza?

Rejenka: Če se bo babi spremenila, ja, drugače pa ne...ko bom bila velika.

Jaz: Potem v bistvu nič ne pogrešaš očija, kaj pa mamico?

Rejenka: Mami pa.

Jaz: Sta z mami še kako drugače slišita?

Rejenka: Ja, po telefonu. Ob petkih ali pa ob četrčkih.

Jaz: Ona tebe pokliče, ali ti njo?

Rejenka: Ona mene.

Jaz: S katerim od staršev imaš več stikov, s katerim se bolje razumeš?

Rejenka: Z mami, z njo se lahko pogovarjam tudi bolj osebne stvari.

Jaz: Kaj pa očiju si se kdaj lahko zaupala?

Rejenka: Z očijem se pa ne tok velik, ker me mami bolj razume.

Jaz: Ali veš, zakaj si bila nameščena v to rejniško družino?

Rejenka: Ja, mami mi je povedala..., zaradi tega, ker je bila stara komaj šestnajst let, ko me je rodila, pa zaradi tega, ker pač nista imela mami pa oči ravno v redu stike in tako naprej..pa oči je moja mami, ko sem bila jaz še v maminem trebuhu, jo je boksal v trebuh. To mi je mami povedala, ko sem bila stara devet let. Mene je zelo zanimalo, a ne, pa se mi mami prej ni upala povedati, potem sem ji pa jaz preveč težila, da me "ful" zanima a ne, zakaj z očijem nista skupaj, pa mi je mami povedala.

Jaz: Kako pa si v bistvu sprejela to dejstvo, da ne živiš pri mami in pri očiju?

Rejenka: Ja čisto v redu, zaradi tega, ker..tam a ne...pač mami je bila še premlada in bi bila bolj malo časa z njo a ne..zdaj pa ko pride k meni, je pa veliko časa z mano.

Jaz: Kako se pa razumeš z drugimi rejenci?

Rejenka: Tako, tako...

Jaz: S kom se najboljše razumeš?

Rejenka: Z A.

Jaz: S katerim od otrok, ki so še živeli v tej družini, si se najbolje razumela?

Rejenka: Z D., E., pa z U. in S. tudi.

Jaz: Kako se pa razumeš z najmlajšimi tremi, ki so tudi v rejništvu?

Rejenka: Pa bolj tako, tako...včasih se malo stepemo, včasih se nas pa ne da spraviti narazen.

Jaz: Kakšna je tvoja vloga v tej družini? Pomagaš bolj rejnici ali rejniku?

Rejenka: Bolj pomagam mami. Zdaj na primer stari mami pomagam, da hodi, zdaj, ko je iz bolnice prišla...pomijem ji po tleh.

Jaz: Kaj pa prej, kakšne so bile tvoje zadolžitve?

Rejenka: Mamici sem pomagala piškote peči, pa potice, pa zmeraj sem svoje specialitete naredila.

Jaz: Kaj pa se je spremenilo v tem času, odkar živiš v rejniški družini?

Rejenka: To, da nas je zdaj več v družini. Saj nas je bilo tudi prej veliko v družini, pa to, da sta N. pa N. prišla, pa da smo zdaj večja družina in da se malo bolje razumemo.

Jaz: Ti je lepo v tej rejniški družini, bi šla raje nazaj k staršem?

Rejenka: A-a...nič ne bi zamenjala.

Jaz: Kakšen je tvoj odnos do rejnikov, kako gledaš na njih?

Rejenka: Sta "ful" prijazna, "ful" razumljiva, zmeraj se razumeta, pa nič se ne jezita, če kaj narobe naredim.

Jaz: Kako pa zdaj gledaš na svoja starša?

Rejenka: Očija imam "tko-tko" rada, mami imam pa "ful" rada.

Jaz: Si želiš, da bi šla kdaj šla živeti k mamici?

Rejenka: Razen, ko bom bila večja.

Jaz: Kako pa ti gre kaj v šoli?

Rejenka: Zdaj hodim v peti razred. V šoli mi gre v redu.

Jaz: Se udeležuješ tudi kakšnih drugih aktivnosti izven šole?

Rejenka: Ja, verouk, PIL, pa včasih plesne vaje.

Jaz: *Bi se želela hoditi še kam na kakšno dejavnost?*

Rejenka: *Ne, ker imam to čisto dovolj. Aja pa na pevske vaje še hodim.*

Jaz: *Bi želela še sama kaj povedati, kako ti je bilo v teh desetih letih življenja v rejniški družini?*

Rejenka: *"Ful dobr" Nimam nobenih zamer do nobenega. Dobro se razumem tudi s K. in M., z J. pa kakor kdaj. K. imam pa najraje.*

PRILOGA ŠT. 5

INTERVJU Z REJENKO An.

Jaz: *Koliko časa že živiš v rejniški družini? Se spomniš približno, koliko si bila stara, ko si prišla v to družino?*

Rejenka: *Ne.*

Jaz: *Imaš stike s svojo matično družino? Kako pogosto jih vidiš?*

Rejenka: *Ne, nikoli.*

Jaz: *Si jih v tem času, odkar živiš v tej rejniški družini kdaj videla?*

Rejenka: *Ja, so prišli k meni na obisk. Potem sem jih enkrat videla, ko sem šla k bratu na grob.*

Jaz: *Samo dvakrat si jih videla do zdaj?*

Rejenka: *Ja.*

Jaz: *Se kaj spomniš, kako je bilo, ko si živela še pri očiju in mamic?*

Rejenka: *Ja. Tepli so me, tam sem ves čas govorila "nakopani"..*

Jaz: *Kaj pa to pomeni?*

Rejenka: *»Daj mi vodo.«... Potem smo se tam kopali v reki, pa se igrali.*

Jaz: *Koliko pa imaš bratov in sester, katere poznaš?*

Rejenka: *U., pa A. pa M.*

Jaz: *Ali veš, zakaj si prišla sem v to rejniško družino?*

Rejenka: *Ne, ne vem.*

Jaz: *Kako se pa razumeš z drugimi otroci rejenci in drugimi družinskimi člani?*

Rejenka: *Najrajši imam najmlajše tri. S K. se ne razumem tako dobro. Včasih smo se steple z igračami, potem smo se pa skupaj igrale.*

Jaz: *Kako se pa z drugimi družinskimi člani razumeš?*

Rejenka: *V redu. Vse imam rada.*

Jaz: *Kakšna je tvoja vloga v tej družini? Pomagaš bolj rejnici ali rejniku?*

Rejenka: *Mamici, pa atiju, pa 'J.*

Jaz: *Pri čem jim pa pomagaš?*

Rejenka: *Ja pomivam posodo, pomijem lijake. Pomagam, če je treba kaj v smeti nesti, pobrisati posodo, pomesti.*

Jaz: *Kaj pa misliš, da se je spremenilo v tem času, odkar živiš v rejniški družini?*

Rejenka: *Da več ne govorim "nakopani".*

Jaz: *Kakšen odnos imaš do svojih rejnikov? Kako gledaš nanju?*

Rejenka: *Lepo. Vem, da nista moja mami in oči, čeprav ju tako kličem.*

Jaz: *Bi si želela iti kdaj nazaj živeti k staršem?*

Rejenka: *Ne. Želela bi, da bi šla malo na počitnice pa da bi oni prišli k meni na obisk.*

Jaz: *Bi si želela imeti več stikov z njimi, kolikor jih imaš zdaj?*

Rejenka: *Ja.*

Jaz: *Kako ti gre pa v šoli?*

Rejenka: *Zdaj malo bolje. Zdaj hodim v 3. In 4. Razred OVI programa.*

PRILOGA ŠT. 6

INTERVJU Z REJENCEM A., KI JE ŽIVEL V REJNIŠTVU DO POROKE

Jaz: *Koliko časa si živel v rejniški družini, od kdaj do kdaj? Si se v tem obdobju kdaj vrnil k svojim staršem?*

Rejenec: *V tej družini sem bil v rejništvu približno 15 let. Prišel sem s štirimi leti, pa sem živel tukaj do šestega leta, potem sva se s sestro za eno leto vrnil k mamici, vendar sem že po enem letu prišel nazaj. Tu sem potem živel še 13 let v rejništvu, in še nadaljnji dve leta, ko je rejništvo že prenehalo, dokler se nisem poročil. K mamici sem se tudi potem vračal med poletnimi počitnicami za en teden.*

Jaz: *Zaradi katerega razloga si bil nameščen v rejniško družino?*

Rejenec: *Zaradi mamine bolezni, duševne in telesne. Bolehala je stalno.*

Jaz: *Kaj pa tvoj oče?*

Rejenec: *Moj oče se je pa ločil od nje, ko sem bil star približno 3 ali 4 leta.*

Jaz: *Potem tvoj oče ni bil prisoten v tvojem življenju?*

Rejenec: *Ne, on ni bil nič. Enkrat je prišel na obisk, devetdesetega leta, v petem razredu sem bil takrat, je prišel na obisk sicer, to se spomnim, ko me je rejnica prišla poklicat sredi učne ure.*

Jaz: *Sta se potem z očetom še kdaj videla?*

Rejenec: *Obljubil mi je, da mi bo kupil ribiško palico, pa vse živo, pa ni bilo nič od tega. Verjetno je hotel pogledati, če sem mu kaj podoben, ali jaz ne vem kaj. 2005. leta mi je še pisal, da je slišal, da sem se poročil, pa to, kako se imam. Pa mu potem nisem nič odpisal, ker sem "smatral" da toliko let ga ni nič zanimalo, potem pa kar naenkrat.*

Jaz: *Kako potem gledaš na svoje starše? Imaš še kakšne stike z njima?*

Rejenec: Stikov z očetom nimam, edino z materjo. Kako gledam na njih? Srednje...malo jeze, "mal hud".

Jaz: Kako pa gledaš zdaj na rejnike?

Rejenec: Najprej je bila še mama. Super je bilo, delali smo na kmetiji, zaposleni smo bili ves čas, manjkalo nam ni nobene stvari, za jesti smo imeli zadosti, oprani smo bili.

Jaz: Kaj pa potem, ko sta rejništvo prevzela njen sin in njegova žena?

Rejenec: Ja, isto naprej, je mogoče še boljše bilo, ker sta bolj mlajša pa moderna..razumeli smo se v glavnem kar dobro. Oba sta lepo skrbela zame.

Jaz: Kakšne stike imaš sedaj s svojo družino, kako pogosto jih vidiš?

Rejenec: Stike imam jaz še svojo materjo, vsake toliko časa, če me kdaj rabi, ji celo posodim kakšen denar, ki ga ne dobim nikoli nazaj.

Jaz: V kakšnih odnosih si zdaj z rejniki?

Rejenec: Z rejniki sem pa tudi v dobrih odnosih. Sicer se v bistvu bolj malo krat vidimo. Mi smo v dobrih odnosih, vsaj mislim, da smo.

Jaz: Kakšni so bili stiki s tvojimi starši, v času bivanja v rejniški družini?

Rejenec: Ja, v bistvu, mami me ni nič kaj dostikrat prišla obiskat. Mogoče dvakrat ali trikrat v petih letih. Tudi moja dve leti mlajša sestra je bila tukaj v rejništvu. Ona se je že prej odselila k fantu in se potem kmalu tudi poročila.

Jaz: Kakšna je bila tvoja vloga v rejniški družini?

Rejenec: Kmetija je bila kar velika, tako da je bila zaposlitev kar dobra. Dejansko smo imeli delo ves čas. Hvala bogu, imam rad živali...v hlev smo hodili "odpravljati" živali.

Jaz: Kaj pa šola? Kje si se šolal?

Rejenec: Osnovno šolo sem obiskoval v domačem kraju. Sem jo nekako z dobrim uspehom izdelal od prvega do osmega razreda. Potem sem se pa vpisal na avtoličarsko srednjo šolo v Ljubljano. Sem izdelal prvi letnik s prav dobrim uspehom, drugi in tretji z odličnim. Potem sem šel še naprej tri plus dva, strojni tehnik, tudi z dobrim uspehom. Potem sem hotel biti tudi policist, pa mi nekako ni uspelo. Leta 2002 sem se zaposlil, ko sem bil star 22 let in sem zdaj že 10 let v isti službi zaposlen. Zadovoljen sem nekako, tako da družino preživljam lahko, ker kar dobro zaslužim. V času od 2006 so 2012 sem gradil hišo in mi jo je uspelo skoraj dokončati, samo še fasada manjka. Tako da sem šel na svoje, se osamosvojil. Je tudi hudo biti celo življenje pod eno tujo streho, tudi nekako postaneš drug človek, ko se osamosvojiš.

Jaz: Kako si se razumel z ostalimi otroki rejenci in drugimi družinskimi člani v času bivanja v rejniški družini?

Rejenec: Da bi kakšne konflikte imeli, skoraj da ne. Skoraj še manj, kakor današnja mladina...zaradi tega, ker nekako smo kar vsak svoje delo imeli in zaposleni smo bili ves čas, tudi igrali smo se malo s sosedovimi otroki. Doma sem bil bolj med samimi puncami, ni bilo mojega vrstnika, da bi bil kakšen fant v tistem obdobju, ko sem bil jaz. Razumeli smo se pa dobro. Takrat so me bolj stroji zanimali, sem z rejnikom hodil okrog, skoraj povsod me je s sabo vzel.

Jaz: So ti pri oblikovanju tvoje poklicne poti pomagali tudi kaj rejniki?

Rejenec: Ja. Rejnik se je kar dosti zanimal, je spraševal drugje, če bi bilo kaj za delati in moram priznati, da mi je to zelo pomagalo. Ker sem si izkušnje take nabral, da sem v bistvu za nekatere starejše od mene v službi, v bistvu sem jaz za njih "majster", profesor. Zato ker sem si že prej toliko izkušenj nabral.

Jaz: Kako ti je bilo v teh 15 letih življenja v rejniški družini? Bi na primer raje živel pri svojih starših? Kaj ti je še posebej ostalo v spominu?

Rejenec: Ja, saj v bistvu nisem imel izbire. Vesel sem, da sem bil ves čas v isti rejniški družini. Nekako se navežeš na te ljudi, eno podporo čutiš ali pa zaščito, da imaš nekaj za sabo. Si sploh ne znam predstavljati, kako bi bilo, če bi me selili iz ene v drugo rejniško družino. Meni je bilo lepo tu gor, delali smo, saj hvala bogu, da smo, vsaj te navade delovne ima človek, da zna delo ceniti, ker zdaj današnja mladina je problem...dela nimajo in bo to čedalje večji problem. Takrat je bilo drugače, sploh drugače. Rad bi tudi svoja otroka zaposlil, pa ne vem, kako bi jih, res, ker tale doba računalništva, bo uničila otroke.

Tudi en letnik sem celo padel, potem sta me pa rejnika, da moram narediti, saj bi potem moral vračati štipendijo, potem sem pa še enkrat šel in sem naredil. Rejnik mi je zmeraj pustil razvedrilo, šport, to mi ni nikoli branil. Tudi denarja sem dosti imel. Sem imel dobro štipendijo, tudi delal sem dosti. Pa tudi zapravl sem dosti denarja, tukaj tudi nisem znal dosti paziti. V soboto sem hodil delat, pa včasih tudi kakšno nedeljo. Avto sem imel že pri petnajstih letih. Rejnika sta mi tako zaupala, da sem lahko vozil tudi brez izpita. Ta čas tu gor pri nas še niso tako preverjali.

PRILOGA ŠT. 7

INTERVJU Z REJENKO T., KI JE ŽIVELA V REJNIŠTVU DO POROKE

Jaz: Koliko časa si živela v rejniški družini, od kdaj do kdaj?

Rejenka: Od šestnajstega meseca naprej. Do sedemnajstega leta sem se šolala, potem pa sem še do svojega triindvajsetega leta živela v rejniški družini.

Jaz: Si se v tem obdobju vrnila k staršem?

Rejenka: Ne, da bi jaz vedela, ne.

Jaz: Ali veš, zaradi katerega razloga si bila nameščena v rejniško družino?

Rejenka: Ne, v bistvu ne. Nikoli nisem vedela. Jaz sem vedno mislila, pač da..jaz sem imela tak občutek, da me niso starši marali.

Jaz: Kako si preživljala dneve v rejniški družini, kje si se šolala?

Rejenka: Malo smo se igrali, malo smo delali. Delali smo kar dosti..to seveda, da smo delali, to je bilo normalno, saj to je bil kruh. V osnovno in srednjo šolo sem hodila v domačem kraju.

Jaz: Do katerega leta si se šolala, kje si potem našla zaposlitev?

Rejenka: Do sedemnajstega. Pač sem naredila ta srednji program, ni bil skrajšan ampak srednji, dveletni, pletilska, poklicna. Potem sem šla pa v tovarno delat, Motvoz in platno, pa sem tam bila šivilja. Tam sem bila zaposlena šestnajst let.

Jaz: So ti pri tem, iskanju zaposlitve kaj pomagali rejniki?

Rejenka: Seveda. To se pa tako spomnim, ko je mamica šla, ravno tu, v Motvoz, do ene in v bistvu sem takoj dobila službo. Mi je mamica "zrihtala".

Jaz: Kako sedaj gledaš na starše?

Rejenka: Na biološke starše jaz gledam grdo. Ne podpiram take starše, da te zapustijo. Ne podpiram takih staršev, ki nimajo svojega otroka pri sebi. V bistvu, če ga ne morejo imeti pri sebi, naj ga pa vsaj obiščejo, da imaš ti stike z otrokom.

Jaz: Kako pa gledaš na rejnike?

Rejenka: To je moja mami. Hvala Bogu, da obstajajo taki ljudje. Je najboljša mami, ati je bil tudi.

Jaz: Kakšne imaš zdaj stike s svojo družino in kakšne z rejniki?

Rejenka: Stikov s svojimi starši nimam. Stike imam samo z rejniki. Prej smo se več videli, zdaj pa, ko imamo svojo družino, se pa vidimo bolj na dva meseca. Bi si lahko vzeli več časa.

Jaz: Kakšni so bili stiki s tvojimi starši v času bivanja v rejniški družini?

Rejenka: Jaz se tega ne spomnim, res.

Jaz: Kakšna je bila tvoja vloga v rejniški družini?

Rejenka: Najraje sem delala zunaj. Dosti sva bila povezana z atkom, to je enkrat ena...sva "šnopec" kuhala, pa take stvari. Pa v hlev sem hodila. Jaz sem bolj oboževala zunaj delati, kar še danes.

Jaz: Kako si se pa razumela z ostalimi rejenci? Koliko vas je bilo?

Rejenka: Ma super. Dosti nas je bilo, tiste moje čase, se jih je veliko zamenjalo. Okoli trinajdeset nas je bilo vse skupaj.

Jaz: Kako si se pa razumela z drugimi družinskimi člani v času bivanja v rejniški družini?

Rejenka: Jaz sem se bolj z njihovo hčerko razumela. Dobro sem se razumela še z A., pa z A. Najbolj hudo mi je bilo, ko je S. umrla, mi je še vedno hudo. S. je bila leto dni starejša od mene. Mamica ni nikoli delala tiste razlike med nama. Če je S. imela novo obleko, sem jo jaz tudi imela. Jaz še vedno pravim, da je bila ona kot moja sestra.

Jaz: Kaj se ti še zdi pomembno, kaj je najbolj zaznamovalo tvoje življenje v tej družini?

Jaz: Jaz sem ponosna, da me je mamica "gor spravila", naučila me je delati, spoštovati ljudi okrog sebe. V bistvu me je ona naučila, da sem jaz tak človek kot sem, pa mislim, da sem čisto v redu človek. Ustvarila sem si lahko družino, tudi verjetno na podlagi njene pomoči. Zanimivo mi je bilo priti "za tamlado" na primer, ker sem imela jaz toliko kmetijskih izkušenj, da sem jaz lahko taščo učila kakšno stvar posaditi. Ponosna sem, da sem zrastle gor v taki družini, kot sem, se mi zdi, ma ne da se to opisati. To so moji, ampak so me tudi oni sprejeli, da sem njihova. Že to kaže, da sem bila lahko pri njih še po končanem rejništvu, pa še vedno se vračam domov. Jaz še vedno lahko rečem, da je to moj dom. Saj sem bila toliko let gor, da v bistvu se ne spomniš, ko si dojenček, kaj je bilo. Lahko bi bila v dosti hujšem, lahko bi bila v kakšnem domu.

Jaz se tako spomnim pozimi, ko smo fižol prebirali, pa Kekca gledali vmes. Zdaj šele se toliko spominjaš, ko vidiš svoje otroke, ker so sami računalniki, televizor. Mi smo bili pa pozimi na sankah, delali smo tudi mogli vmes, smo sneg kidali, pa saj to je bilo lušno.

Smo se pa ravno tako skregali..ko mi v osnovni šoli ni šlo, sem na primer "cveke" skrivala, pa ko si točno vedel, da bo mamica šla na goro in bo izvedela. Jaz sem v bistvu bolj raje šla ven delat, kakor pa da bi se mogla učiti. Mamica mi je rekla pojdi se učiti, jaz dosti se nisem učila. Če zdaj pomislim, kolikor imamo zdaj te težke službe, si mislim dostikrat, si mislim, saj mogoče bi bilo kaj bolje, če bi se učila. Če pa pomislim, kam bi šla zdaj v šolo, bi šla pa isto kam tako bolj fizično delo, jaz bi šla na kakšno cvetličarsko, bi isto morala delati.

Ko sem bila jaz majhna, je prišla socialna, pa je rekla delat jim dajte, da ne bojo na lumparije mislili, ampak zdaj v bistvu pa socialna tega ne podpira, vsaj vmes enkrat je prišlo, da otrok naj ne bi, da bi mogel garati tam. Ampak meni je tako dobro, da znam delati, da mi ni, ni me strah reči, ne bom tega delala. Nikoli ne rečem tega ne bom delala. Moti me pri svojih otrocih, ko rečejo, jaz tega ne bom nikoli znal, a ne. Ker če ti rečeš nekaj, ne bom znal, potem se nisi pripravljen naučiti.

Mi smo vse dobili na mizo, ampak zato je bilo pa treba tudi ustvariti nekaj. Mamica je morala imeti prašiče, da je nas, toliko otrok nahranila. Ko sem bila jaz vem da ene svoje čase, nas je bilo šestnajst v hiši. Veš koliko ust moraš ti nahraniti. Pa vseč mi je, ko zdaj pomislim, še dobro, da smo bili malo bolj pridni. Pridni, tako kot zdaj današnji otroci, so bolj jezikavi. Jaz si mislim, da nisem bila jezikavasta, nisem si upala. Vedela sem vedno, da nisem čisto njihova.

Me je pa enkrat tudi zabolelo, na primer, ko je en "žlahtnik" prišel, pa rekel, ta pa ni hišna. Jaz, se mi zdi, da sem bila čisto drugačna od drugih rejencev. Bila sem najdlje pri hiši, pa nikoli nisem, jaz ne vem za stike nobene, in sem bila njihova. Jaz sem si njih vzela za svoje.

Edino ta plat mi ni všeč, ker še vedno do svojih staršev..eno tako sovraštvo malo preveč čutim, ker to me ni mamica naučila. Mamica me je naučila spoštovati druge, ampak ne morem jaz iz svoje kože, da bi oprostila, ne morem, tega ne morem...pa mi ni nič manjkalo, jaz sem imela mamico, atka sem imela, oba sem imela, brate, sestre sem imela.

V najlepšem spominu mi je ostala tudi V. mamina hčerka. Tudi na počitnice smo hodile s S. Smo bile tudi pri I., ampak se mi zdi, da se z njo nisem toliko povezala. V. je živel v Ljubljani in je najbrž drugače nas pritegnilo.

Tudi spomnim se v osnovni šoli. Jaz vem, da tudi S., je zaradi nas rejencev malo nižje padla. Da ne govorim, sem imela sošolca, ki je bil dosti slabše oblečen kot mi, ker mi nismo bili nikoli slabo oblečeni, zmeraj dobro, pa še v bistvu sosed, ki me je vedno zmerjal. Njega ne bom nikoli pozabila. To ti pusti en pečat v sebi, da čisto ne pripadaš nekam. Jaz sem dostikrat razmišljala, jaz rečem "naši", pa sem razmišljala, a je prav, da tako rečem, ampak, jaz tako čutim, pa mislim, da me imajo oni tudi tako radi.

Nikoli me ni bilo sram povedati, da sem bila v reji, da sem v reji, prav s ponosom vsem povem. In verjetno najbrž to zato, ker sem bila v pravi rejniški družini. Zdaj, če bi jaz, da bi me pretepal, bi po moje jaz to drugače sprejela. Drugače je bilo pa to lušno, res je bilo lušno, takoj bi imela še enkrat to, kmetijo pa živali.

Svoji biološki materi pa najbolj zamerim, da, zakaj ni stikov vzdrževala potem. Ji že očitno ni bilo toliko do mene. Jaz vem, da za svoje otroke bi se borila z vsemi štirimi, ker jih obožujem. Se mi zdi, da sem še bolj natančna, kar se takih stvari tiče. Jaz si ne predstavljam, da bi jaz svojega otroka pustila, si res ne predstavljam. V glavnem, mamica je zakon, ati je bil tudi zakon, res sta bila dobra.

Zelo sem bila nesrečna tudi, da sem imela tako ime in priimek. Ta prvega imena sploh ne bom omenjala, ker mi je ... potem sem pa toliko časa, toliko me je moril priimek, da so mi pa potem dali celo svoj priimek. Sem komaj čakala dan, ko sem končno bila polnoletna, da si bom lahko spremenila priimek. Kar sem bila jaz zelo vesela in sem zelo ponosna, da so mi dali svoj priimek. A., rejnikova žena, je bila tudi moja poročna priča, mojemu otroku je bila krstna botrica. Mi smo še vedno zelo povezani, se mi zdi.

Ne smem pozabiti pa tudi to, da sem še dolgo po tem, ko sem se že preselila k možu, domov hodila atku nohte striči in uro navijati, to sem že prej jaz vedno počela.

PRIOLOGA ŠT. 8

INTERVJU Z REJENCEM R., KATEREMU REJNIŠTVO JE BIL ODPOVEDANO S STRANI REJNIKOV

Jaz: Koliko časa si živel v rejniški družini (od kdaj do kdaj), si se v tem obdobju kdaj vrnil k svojim staršem?

Rejenec: V rejniški družini sem živel od svojega osemnajstega meseca starosti pa vse do desetega leta. Med bivanjem v rejniški družini nikoli nisem imel željo, da bi kdaj živel s svojimi krvnimi starši, saj je bila zame ta družina vse, kar sem imel, ter so bili to moji starši in jih imam še vedno za svoje.

Jaz: Zaradi katerega razloga si bil nameščen v rejniško družino?

Rejenec: Razlog, da sem se znašel v rejniški družini je bila družinska kriza, materialna, navsezadnje pa sem imel ob rojstvu smolo, katera mi je pisala mojo usodo, saj me naj bi mater kmalu zapustila, ne da bi se ozirala nad menoj po morebitnem preživetju ali želji, da bi me poskušala preživeti in skrbeti zame.

Jaz: Kako si preživel dneve v rejniški družini, kje si se šolal?

Rejenec: Dneve v rejniški družini sem do nastopa v šolo preživel doma na kmetiji in igranjem z otroci, kateri so takrat rasli z menoj. Šolo sem obiskoval v domačem kraju.

Jaz: Kakšni so bili tvoji stiki s starši, ko si živel v rejniški družini?

Rejenec: Stikov s krvnimi starši med bivanjem v rejniški družini nisem imel, saj to niti ni bila moja želja. Ko pa sem porastel, morda pri sedmem letu starosti, sem pa le izrazil željo, da bi videl svojo mater, kar pa mi je bilo tudi omogočeno. Ob spoznanju svoje matere nisem čutil nobenih pozitivnih čustev, lahko bi rekel, da sem globoko v sebi začutil nekako sovraštvo do prave matere. Vesel sem bil, da sem imel svoje rejnike.

Jaz: Kakšni so zdaj tvoji stiki s starši, kakšni z rejniki?

Rejenec: Z svojimi starši lahko da rečem, da nimam stikov. Mater morda vidim enkrat na leto, pa še to se postavi pod vprašaj ... če. Z rejniki imam željo večkrat se videti, za kar pa se srečamo zelo poredko. Razlog za to pa je moja slaba vest, sramota ob sedanjem mojem življenju, ter preteklost, katero sem preživel pri njih, saj sem jim storil veliko slabega, kar ne bom sebi nikoli oprostil. Delal sem nasprotno temu, kar so me učili.

Jaz: Kako sedaj gledaš na svoje starše in na rejnike?

Rejenec: Pogled na moje starše je isti, kot je bil pred dvajsetimi ali več leti. Čustev do njih nimam nobenih in se jih tudi nisem nikoli trudil obuditi.

Rejnike, pri katerih sem živel, spoštujem, jih imam za svoje in jih nikoli ne bi zamenjal s pravimi starši, saj so oni tisti, kateri so me previjali kot dojenčka, me hranili, oblačili ter nudili topel dom. Kar pa je najvažnejše, me objeli in si z menoj delili tople, prijazne besede in dolge objeme.

Jaz: Kaj meniš, ali ti je življenje v rejniški družini omogočilo pozitivno ali negativno izkušnjo?

Rejenec: Življenje pri rejniški družini, mislim, da mi je prineslo pozitivno izkušnjo. Ker sem Rom, menim, da so se trudili pokazati, kako živeti pošteno, pridno življenje, s katerim bi si služil svoj kruh, kar pa, če se lahko tako izrazim, pri nas tako ni, ter je že v navadi, da se otroka uči, kako najhitreje priti do denarja, ne da bi se pri tem kaj veliko potrudil.

Res pa je, da sem se tudi jaz rodil kot Rom in imam to v svoji krvi, saj če bi se lahko te krvi že otrese pred leti, vendar nisem bil dovolj vztrajen in odločen, za to pa sedaj drago plačujem, saj ne morem biti s svojimi najdražjimi in ljubljenimi. Od vsega tega pa še vedno nimam nič s čemer bi se lahko pohvalil svojim rejnikom, kateri bi...vem, če bi služil kruh na pošten način bili zelo ponosni name. Zato absolutno mislim, da mi je življenje pri njih prineslo čudovito pozitivno izkušnjo, saj so me učili poštenja.

Jaz: Kakšna je bila tvoja vloga v rejniški družini?

Rejenec: Moja vloga v družini je bila posvojenec, v srcih pa brat, sin, nečak, prijatelj, za kar sem imel druge družinske člane, prijatelje.

Jaz: Kako si se razumel z ostalimi rejenci in drugimi družinskimi člani v času bivanja v rejniški družini?

Rejenec: Moram reči, da sem se imel zelo dobro pri njih in smo se vsi lepo razumeli. Včasih smo se posvojenci in njihovi otroci tudi skregali ali zlasali, vendar smo bili le otroci. Tudi z odraslimi smo se vsi razumeli. Moram pa, ko takole pomislim, reči, da nisem nikoli začutil, da bi starši domačih otrok kdaj manj nudili pozornosti posvojenecem kot svojim, ni bilo razlike.

PRILOGA ŠT. 9

OPOMNIK ZA INTERVJUJE

INTERVJU Z REJNIKOM/REJNICO:

- koliko časa že opravlja poklic rejnika/rejnice;
- kakšen je bil motiv, zaradi katerega sta se z ženo/možem odločila postati rejnika;
- koliko otrok rejencev so imeli do zdaj v svoji družini;
- koliko rejencev je ostalo v njihovi družini do konca šolanja, oz. do poroke;
- koliko rejencev se je vrnilo k staršem (primeri);
- koliko jih trenutno biva v njihovi družini;
- odnos do rejencev in odnos do svojih otrok;
- spremembe v rejništvu skozi celotno obdobje, odkar je postal/a rejnik/rejnica;
- razlika med kratkotrajnim in dolgotrajnim rejništvom, primeri obeh, kaj se v praksi bolje obnese;
- kako vidi razliko med rejništvom in posvojitvijo;
- sodelovanje s centrom za socialno delo (kako sodelujejo s CSD, ali dobijo konkretno pomoč od CSD, če so v stiski)
- ali meni, da bi morali biti obiski socialnih delavk na domu rejencev bolj ali manj pogosti;
- s kakšnimi težavami se srečuje pri vsakodnevnem življenju, pri katerem otroku se pojavlja največ težav, stisk;
- primeri dobre in slabe prakse sodelovanja z matično družino rejenca;
- kaj bi bilo po njenem mnenju dobro za rejenca glede stikov s starši;
- razlika med zakonsko predvidenim rejništvom in dejanskim (dolgotrajnim) rejništvom;
- kako pogosta so usposabljanja za rejnike in kako potekajo
- stik z bivšimi rejenci
- razlog namestitve otrok v rejniško družino

INTERVJU Z BABICO, BIVŠO REJNICO:

- koliko časa je bila rejnica;
- kateri so bili motivi, ki so vplivali na to, da se je odločila postati rejnica;
- koliko otrok je imela v rejništvu, so kateri izmed njih ostali dlje časa kot je bilo predvideno z zakonom (3 leta)
- kakšen odnos je imela z rejenci in kakšnega s svojimi otroki;
- spremembe v rejništvu (takrat ko je bila rejnica ona, in zdaj ko je rejnik njen sin)
- razlika med kratkotrajnim in dolgotrajnim rejništvom, primeri obeh, kaj se v praksi bolje obnese;
- sodelovanje z matično družino rejenca;
- stik z bivšimi rejenci;
- razlog namestitve otrok v rejniško družino;

- razlika med rejništvom in posvojitvijo;
- stik rejencev s svojimi starši

INTERVJU Z REJENKAMA, KI ŽIVITA V REJNIŠKI DRUŽINI:

- koliko časa že živi v rejniški družini;
- kako pogosti so njeni stiki s svojimi starši, na kakšen način potekajo srečanja;
- s katerim od staršem ima več stikov, s katerim se bolje razume;
- ali ve, zakaj je bila nameščena v rejniško družino;
- kako se razume z drugimi rejenci in drugimi člani družine;
- kakšna je njena vloga v družini (pomaga bolj rejnici ali rejniku);
- kaj se je spremenilo v času, odkar živi v rejniški družini;
- kakšen je njen odnos do rejnikov in kakšen do staršev;
- kako ji gre v šoli, se udeležuje tudi drugih aktivnosti izven šole;

INTERVJU Z BIVŠIMI REJENCI (dva sta živela v rejniški družini do poroke, enemu pa so rejništvo prekinili rejniki)

- koliko časa je živel/a v rejniški družini (od kdaj do kdaj), se je v tem obdobju kdaj vrnil/a k svojim staršem;
- zaradi katerega razloga je bil/a nameščen/a v rejniško družino;
- kako je preživljal/a dneve v rejniški družini; kje se je šolal/a, našel/našla zaposlitev, so mu/ji pri tem pomagali rejniki;
- kako sedaj gleda na svoje starše in kako na rejnike;
- kakšne stike ima sedaj s svojo družino, kakšne z rejniki;
- kakšni so bili stiki s svojimi starši v času bivanja v rejniški družini;
- kakšna je bila njegova/njena vloga v rejniški družini;
- kako se je razumel/a z ostalimi rejenci in drugimi družinskimi člani v času bivanja v rejniški družini;

PRILOGA ŠT. 10

IZBOR IN IZPIS IZJAV PO KODAH

- 01 - Ja, v bistvu sva prevzela to, od mame. Sva pa že ves čas živela oba s tem. Mož z rejniškimi otroki, jaz pa s tistimi, ki smo jih imeli v dnevnem varstvu doma.
- 02 - Ja, pa veselje do otrok, to skoraj mora biti, če ne, se ne da.
- 03 - Ja v bistvu je bil to način življenja, ki sva ga poznala in sva s tem nadaljevala.
- 04 - Rada sva imela otroke in tako sva bila navajena in si nisva znala predstavljati življenja brez otrok.
- 05 - Ja otroke sem imela zmeraj rada, navajena sem bila že doma, ko sem rasla z njimi, potem pa tudi tukaj gor.
- 06 - Ja bila sem navajena na otroke in bi mi bilo dolgčas, če jih ne bi bilo..saj sem doma iz rejniške družine. Pri nas doma smo zmeraj imeli otroke.
- 07 - Tudi ni bil denarni razlog, da sem se odločila za rejništvo, ampak pomagati nekemu. Tudi sama sem bila stara 8 let, ko mi je umrl oče, in vem kako je to, če si brez enega od staršev, zaradi tega sem tudi dobra do otrok, na ta način...če bi bila še enkrat mlada, ne bi bila nikoli nič drugega po poklicu kot rejnica.
- 08 - Pravic nimam kaj dosti, da bi kaj za otroke lahko urejali, če bo zdaj, to bo šele zdaj nekaj uvedeno, da bomo lahko kaj podpisali, glede vsakdanjih stvari, npr. ko iz šole prinese kaj za podpisat, pa mora drug dan nazaj nesti, pa za vse, in za osebno izkaznico bo menda tudi zdaj na novo, da se bo dalo, ker zdaj ni bilo nobene stvari možno urejati za otroke. Ker včasih jim je tudi v škodo šlo, kakšna stvar.
- 09 - Glede izobraževanja...izobraževanja ni bilo nikoli toliko, kolikor ga je zdaj, tega je zdaj vse več, čeprav so včasih teme "čisto mem" in moraš nekako igrati na tistih predavanjih, če ne te pa potem tako za besedo držijo.
- 10 - ...ja tudi otroci so zahtevni, pa več...za pravice vse vejo, je tudi malo težje delati z otroki, kot je bilo včasih.
- 11 - V bistvu jaz ne čutim kakšnih velikih sprememb, samo da moraš zdaj bolj paziti, kaj kje rečeš, včasih si lahko malo bolj povedal, zdaj se pa službe ene druge bojuje, z nami rejniki vred, ne...da paziš kaj kje govoriš. Kar malo premisle so te vzgojne metode. Otroku bi neka merila moral postaviti, ki se jih zdaj bojiš postaviti, da ne bo kdo kaj rekel, da je kaj narobe.
- 12 - Ne vem, blizu smo bili nekako...kako bi rekla...bili povezani...prej se mi zdi, da so bili bolj pridni nekako.
- 13 - Ja se mi zdi, da si bolj mislijo, da zdaj lahko pa naredijo kar hočejo...tudi otroci, ki so že malo večji si mislijo, da zdaj lahko pa kar hočejo naredijo, ker sem rejenec..se mi zdi, da imajo zdaj strašno veliko zaščito.
- 14 - Ne, včasih je prišla...na vsake toliko časa je prišla banovinska, iz banovine smo rekli, malo pogledat, kako so.
- 15 - Ne, nikoli nismo imeli nobenega izobraževanja. Nikamor ni bilo treba it.
- 16 - Nobenih, kateri je hotel. Bolj so kmetje imeli rejništvo. Mi doma nismo imeli kmetije, smo imeli bolj čas, drugače pa delali so skupaj, tako da jim je bilo kar dobro.
- 17 - Ja, prej smo se pogosto ob večerih družili, ko so bili še stari starši živi, vsi otroci so imeli radi starega očeta..ob večerih smo sedeli, ni bilo ne televizije, ne radia..sedeli smo in pogovarjali se..to je bilo tudi dobro za otroke...zdaj je malo slabše, ko so računalniki in televizija..imam občutek da je bilo to prej dosti bolje..velika razlika je v tem, da smo se včasih, ko smo prišli vsi skupaj zvečer, se usedli in se pogovarjali, ali pa pri kosilu, zdaj pa je vsak na svojem koncu, za računalnikom ali televizijo, noben nima več časa, to je pa dosti drugače, kot takrat. Prej je vsak otrok vedel, kaj se bo delalo, koliko imamo denarja.
- 18 - Ja, to je pa čisto odvisno od primera do primera. Eni mislijo, da mu otroka "jemlješ", se ne bo dalo nikoli lepo delati z njimi, smo tudi s kakšnimi morali na sodišče...od dveh rejencev mamica je "ful" nagajala, sem morala it pričat na sodišče...Več je bilo primerov, ko so starši sodelovali, povprečno se kar da sodelovati, so pa izjeme.
- 19 - Dobra praksa sta bila A. in T., z mamico se je dalo vse dogovoriti, rada sta šla k njej, še rajši sta prišla nazaj, nobenih problemov ni bilo, nikoli ni bilo zavajanja. Od nje nikoli nista prišla zbegana, da bi jih kaj težilo. Nikoli jih ni učila proti nam, tako kot je D. na primer. On je pa zmeraj bil "kontra", pa mu je mamica vse ta boljše obleke pobrala, ker je imela še dva otroka doma manjša in je lastnim otrokom stvari pobirala. Nista niti tako rada šla tja, zmeraj je bil problem, da so ta boljše stvari vedno pri njej ostale.
- 20 - Pojavljajo se tudi grožnje s smrtjo do vse družine, v nekaterih primerih pa starši odlično sodelujejo. Skušamo se postaviti v vlogo staršev, skušamo jih razumeti, vendar vedno to ne gre.
- 21 - ...drugače smo sodelovali zmeraj s staršem in z vsemi smo se dobro razumeli..so bili še kar dobri..ni bilo problema.

22 - Ne, nismo imeli problemov, smo bili kar zadovoljni.

23 - Dobro sodelujemo z vsemi centri, na vse centre, kolikor imamo otroke, se lahko obrnemo. Najboljše sodelujemo z matičnim centrom od K., tudi z našim matičnim centrom dobro sodelujemo, morda še najslabše z matičnim centrom najmlajših treh otrok. Smo pa imeli tudi izkušnje s centrom, kjer se pa ni dalo nič dogovoriti, nič nismo bili slišani. Zmeraj, ko smo bili vabljeni, nismo bili slišani, nismo prišli do besede, ampak samo otroke so vedno spraševali. Otroci so bili pa pod pritiskom mamice in so morali tako govoriti, kakor je mami rekla.

24 - Od centrov, ja, kar je v njihovi moči. Vendar naprej do kakšnih specialistov (svetovalni center, zdravstveni delavci), je pa katastrofa. Centri se trudijo, vendar nimajo moči naprej, ko je potrebna pomoč drugih strokovnjakov.

25 - Ja je prišla na obisk pa kar vsak mesec enkrat.

26 - Socialna delavka je samo prišla enkrat ne mesec pogledat, če je vse v redu.

27 - Največ stisk in težav se pojavlja ravno pri tistih otrocih, ki imajo največ stikov s starši, ker jih starši begajo. Večkrat, ko se slišijo, in kolikokrat je večkrat pri njih, bolj so zbegani.

28 - Vedenjske težave, razdvojeni so med staršema, ker so narazen, pa še stari starši pritiskajo na njih, potem pa res otrok ne ve, kaj bi. Za A., ki nima obiskov, je v bistvu še najbolj mirna punčka. Najmlajši trije so pa še toliko majhni, da radi vidijo, da pridejo in eno uro jih imajo dosti. Ker so še tako majhni, so še vedno na tej bazi, kaj jima bosta prinesla.

29 - Težave se pojavljajo, kot v vsaki družini. Vedenjske, učne, vse živo. Če si jih imel dvajset, je bilo že, ni bilo stvari, da ne bi bilo težave. Je pa tudi vsak primer drugačen, težko je opisati, bi moral prav vsak posamezen primer opisati.

30 - Težave so bile različne. Otroci, ki so prišli k nam, so bili sprva prestrašeni. Vem za eno deklico, ki se je tresla ves čas, pa spala ni ponoči, vendar so se kmalu privadili. Imeli pa so tudi učne in vedenjske težave.

31 - To je spet odvisno od primera do primera, če nič slabo ne vplivajo na otroka, naj jih kar ima. Mislim, da bi tudi starši morali malo upoštevati želje otroka, pa jih ne. To je težko prepričati odraslega, da pač otrok trenutno ne želi imeti stikov z njimi.

32 - Pravila ni. Tukaj ni pravila. Odvisno je od sodelovanja, če so pripravljeni.

33 - Ja različno, bolj ne kot ja, da je zdaj bolj to povezano, da mora imeti stik s starši.

34 - Vsak mesec so usposabljanja, edino tista za licenco so pa na pet let. Predavanja potekajo v obliki pogovorov, najbolj aktualne teme, na primer zdaj nazadnje smo imeli od zakona ali pa najbolj pereča vprašanja, kaj je najbolj aktualno. Včasih moramo iti z otroci, kakšne delavnice. Med počitnicami imamo pa izlet ali piknik z otroci rejenci in vsemi rejniki, ki pokriva območje centra.

35 - Se strinjam, da ta predavanja morajo biti, čeprav, za nas so že bedarija. Velikokrat pridemo na predavanja, se pogovarjamo, ne vem, o starih časih, o . . . splošna debata, vzame ti pa celo popoldne in greš trideset kilometrov daleč, doma pa pustiš družino. To so bolj delavnice. Potekajo pa enkrat mesečno.

36 - Ne, nikoli nismo imeli nobenega izobraževanja. Nikamor ni bilo treba iti.

37 - ...imamo s petimi rejenci, ki so bili pri nas kar pogoste stike, še z vsaj petimi pa vsaj občasne, se nam oglašajo, kako živijo.

38 - S tistimi rejenci, ki živijo v Sloveniji, imamo še vedno stike. Veliko pa jih je šlo ob osamosvojitvi v bivše republike Jugoslavije, s tistimi pa smo izgubili stik.

39 - ..pri nas so bili pa v redu in vsi so bili zadovoljni, vsi nazaj pridejo še, kot da bi bili naši...ena izmed rejenk je tudi prevzela naš priimek. To smo si šteli za veliko čast.

40 - Mi smo tako mislili, da delamo z vsemi enako, da ne delamo razlike in nevede, če bi kdaj kakšnemu kakšno, ne..prizadevali smo si sicer, da ni bilo razlik.

41 - Ja po našem vedenju nismo, razen če so sami kaj občutili kdaj, ne. Mi ne, razlike bolj delajo obiski, ki pridejo..našim je prinesel, rejniškim ni prinesel, ali pa obratno. Ali je pa rejniškim prinesel, pa našim ni prinesel. Tam so se čutile te razlike, drugače mislim, da ne toliko.

42 - Kar smo delali pri hiši, smo vsi delali. Nobene razlike ni bilo, ne pri hrani, ne pri nobeni stvari, ne pri obleki. Zmeraj sem lepo skrbela za njih, kolikor smo imeli tiste čase, so imeli vsega dovolj. Svoje otroke sem imela štiri in so se lepo razumeli z rejenci, plus rejence, včasih tudi še sedem rejencev.

43 - So pa bili otroci tako oblečeni kot naši. Tudi ko je prišla socialna delavka pregledat, je rekla, kako so lepo urejeni in čisti.

44 - Bolje je, da ostane, še posebno, če veš, da se ni nič umirilo v desetih letih, da se ni nič spremenilo, da otrok ne bo speljal do konca. Bolje je, da bi bil pri nas, kot na primer D., še dve leti pri nas, pa bi imel in službo, šolo, izpit, potem pa čez "ta hudo" puberteto gre mimo.

45 - To je težko predpisati. Če imajo možnost, je absolutno boljše, da se vrnejo k staršem, vendar če te možnosti ni, je najboljša rešitev po našem mnenju rejništvo. To je težko predpisati. Otrokom ne moreš kar starše vzeti, če pač oni imajo neko bolezen ali kaj, pa da potem daš v posvojitev. Če so za posvojitev, je že v redu, drugače pa ne.

46 - Ja, kolikor je teh, ki so se poročili, je bolje, da so bili pri nas, ker niso imeli urejenega družinskega življenja doma..

47 - Mislim, da tega uzakoniti ne morejo, to je pa toliko od primera do primera odvisno, da..eni se "uštímajo" v treh letih, eni se nikoli, otroka pa starš ne bo dal v posvojitev. Tako, da to je težko opredeliti. To se bojo toliko časa tožili, da jih bo več stalo, kolikor dajo za rejništvo. Po navadi taki starši nimajo denarja. Mislim, da bi stroka morala več delati s starši, saj s starši ne delajo. Pa tudi starši, saj niso pripravljeni. Smo imeli primer, ko je oče dečka vsako sredo hodil na predavanja na center, in se je otrok po tem lahko po pol leta vrnil k njemu. Če pa ne sodelujejo, potem pa se otrok ne bo kar tako vrnil nazaj.

48 - To je velika bedarija, ker je čisto vsak primer individualen.

49 - Ne, takrat so bili, dokler so bili. Joj, od doma še vem, da so bili eni, še potem ko so bili že stari več kot dvajset let in so se izučili pri nas, potem poročili in so še domov hodili..joj...prej je isto bilo tako.

50 - Ja razlika med posvojitvijo, da imam tudi stike s posvojenimi otroki...razlika je v temu, da tisti starši imajo vsega zadosti in otrok je potem preveč razvjen, jaz mislim, da bi mogli posvojiti dva otroka, da si otrok zna deliti, da si deli, da ni vse eden in edini.

51 - Posvojitev je ukrep, kjer imaš te obveznosti, in dedne in druge, tu pa teh obveznosti ni, tu je razlika. Radi ga imajo pa vsi. Z rejništvom se ne obvežeš, da imaš še potem obveznosti, kot so dediči in tako naprej. Če jih imaš dvajset ali trideset v rejništvu, jih ne moreš trideset posvojiti. Posvojiš lahko enega, dva, pa ga imaš za celo življenje. Tega v rejništvu pa pač ga hočeš spraviti na pravo pot in se lotiš drugega primera.

52 - Hm, kaj pa vem. Mislim, da tudi če posvojiš dojenčka, ko odraste hoče zvedeti za svoje prave starše, potem pa je hudo, ko se začne zavedati. V rejništvu pa otrok ves čas ve, kdo so njegovi starši.

53 - Različno, od primera do primera. Predvsem zaradi zanemarjenosti s strani staršev, mladostnosti staršev, ločitve, nasilja, spolne in psihične zlorabe.

54 - To je pa zelo odvisno od primera do primera...od bolezni, smrti staršev, prestajanja zaporne kazni, nasilja, alkoholizma, ločitve.

55 - Večina jih je prišlo zaradi neurejenih razmer doma, ženske niso imele stanovanja, same so bile.

56 - Iz revnih družin, ali je eden izmed staršev umrl, starši niso mogli skrbeti za njih, imeli so stanovanjski problem.

57 - Mami vidim trikrat na mesec, očija pa zdaj več ne vidim.

58 - Ne vseh, zaradi tega, ker, ko sem bila majhna, sem očija prvič videla, ko sem bila tri, štiri leta stara, mami sem pa, ko sem bila dve, tri leta stara, ampak smo potem končale, ker sem se je bala. To mi je povedala mami.

59 - Ker je babi preveč..., babi je preveč nagajala..in smo potem zaključili stike.

60 - Če se bo babi spremenila, ja, drugače pa ne...ko bom bila velika.

61 - Ja, po telefonu. Ob petkih ali pa ob četrkih.

62 - Z mami, z njo se lahko pogovarjam tudi bolj osebne stvari.

63 - Ne, nikoli.

64 - Ja, so prišli k meni na obisk. Potem sem jih enkrat videla, ko sem šla k bratu na grob.

65 - K mamici sem se tudi potem vračal med poletnimi počitnicami za en teden.

66 - Ne, on ni bil nič. Enkrat je prišel na obisk, devetdesetega leta, v petem razredu sem bil takrat, je prišel na obisk sicer, to se spomnim, ko me je rejnica prišla poklicat sredi učne ure.

67 - Obljubil mi je, da mi bo kupil ribiško palico, pa vse živo, pa ni bilo nič od tega. Verjetno je hotel pogledati, če sem mu kaj podoben, ali jaz ne vem kaj. 2005. leta mi je še pisal, da je slišal, da sem se poročil, pa to, kako se imam. Pa mu potem nisem nič odpisal, ker sem "smatral" da toliko let ga ni nič zanimalo, potem pa kar naenkrat.

68 - Ja, v bistvu, mami me ni nič kaj dostikrat prišla obiskat. Mogoče dvakrat ali trikrat v petih letih.

69 - Jaz se tega ne spomnim, res.

70 - Stikov s krvnimi starši med bivanjem v rejniški družini nisem imel, saj to niti ni bila moja želja. Ko pa sem porastel, morda pri sedmem letu starosti, sem pa le izrazil željo, da bi videl svojo mater, kar pa mi je bilo tudi omogočeno. Ob spoznanju svoje matere nisem čutil nobenih pozitivnih čustev, lahko bi rekel, da sem globoko v sebi začutil nekako sovraštvo do prave matere.

71 - Ja, mami mi je povedala..., zaradi tega, ker je bila stara komaj šestnajst let, ko me je rodila, pa zaradi tega, ker pač nista imela mami pa oči ravno v redu stike in tako naprej...pa oči je moja mami, ko sem bila jaz še v maminem trebuhu, jo je boksal v trebuh. To mi je mami povedala, ko sem bila stara devet let. Mene je zelo zanimalo, a ne, pa se mi mami prej ni upala povedati, potem sem ji pa jaz preveč težila, da me 'ful' zanima a ne, zakaj z očijem nista skupaj, pa mi je mami povedala.

72 - ... pač mami je bila še premlada in bi bila bolj malo časa z njo a ne...zdaj pa, ko pride k meni, je pa veliko časa z mano.

73 - Ne, ne vem.

74 - Zaradi mamine bolezni, duševne in telesne. Bolehala je stalno.

75 - Ne, v bistvu ne. Nikoli nisem vedela. Jaz sem vedno mislila, pač da...jaz sem imela tak občutek, da me niso starši marali.

76 - Razlog, da sem se znašel v rejniški družini je bila družinska kriza, materialna, navsezadnje pa sem imel ob rojstvu smolo, katera mi je pisala mojo usodo, saj me naj bi mater kmalu zapustila, ne da bi se ozirala nad menoj po morebitnem preživetju ali želji, da bi me poskušala preživeti in skrbeti zame.

77 - Tako, tako...

78 - Pa bolj tako, tako...včasih se malo stepemo, včasih se nas pa ne da spraviti narazen.

79 - Najrajši imam najmlajše tri. S K. se ne razumem tako dobro. Včasih smo se stole z igračami, potem smo se pa skupaj igrali.

80 - Da bi kakšne konflikte imeli, skoraj da ne. Skoraj še manj, kakor današnja mladina...zaradi tega, ker nekako smo kar vsak svoje delo imeli in zaposleni smo bili ves čas, tudi igrali smo se malo s sosedovimi otroki.

81 - Ma super. Dosti nas je bilo, tiste moje čase, se jih je veliko zamenjalo. Okoli triinpetdeset nas je bilo vse skupaj.

82 - Moram reči, da sem se imel zelo dobro pri njih in smo se vsi lepo razumeli. Včasih smo se posvojenci in njihovi otroci tudi skregali ali zlasali, vendar smo bili le otroci. Tudi z odraslimi smo se vsi razumeli.

83 - Dobro se razumem tudi s K. in M., z J. pa kakor kdaj. K. imam pa najraje.

84 - V redu. Vse imam rada.

85 - Jaz sem se bolj z njihovo hčerko razumela. Dobro sem se razumela še z A., pa z A. Najbolj hudo mi je bilo, ko je S. umrla, mi je še vedno hudo. S. je bila leto dni starejša od mene.

86 - V najlepšem spominu mi je ostala tudi V., mamina hčerka. Tudi na počitnice smo hodile s S. Smo bile tudi pri I., ampak se mi zdi, da se z njo nisem toliko povezala.

87 - Moram reči, da sem se imel zelo dobro pri njih in smo se vsi lepo razumeli. Včasih smo se posvojenci in njihovi otroci tudi skregali ali zlasali, vendar smo bili le otroci. Tudi z odraslimi smo se vsi razumeli.

88 - To, da nas je zdaj več v družini. Saj nas je bilo tudi prej veliko v družini, pa to, da sta N. pa N. prišla, pa da smo zdaj večja družina in da se malo bolje razumemo.

89 - Da več ne govorim "nakopani".

90 - Meni je bilo lepo tu gor, delali smo, saj hvala bogu, da smo, vsaj te navade delovne ima človek, da zna delo ceniti, ker zdaj današnja mladina je problem...dela nimajo in bo to čedalje večji problem. Takrat je bilo drugače, sploh drugače. Rad bi tudi svoja otroka zaposlil, pa ne vem, kako bi jih, res, ker tale doba računalništva, bo uničila otroke.

91 - Jaz se tako spomnim pozimi, ko smo fižol prebirali, pa Kekca gledali vmes. Zdaj šele se toliko spominjaš, ko vidiš svoje otroke, ker so sami računalniki, televizor. Mi smo bili pa pozimi na sankah, delali smo tudi mogli vmes, smo sneg kidali, pa saj to je bilo lušno.

92 - Ko sem bila jaz majhna, je prišla socialna, pa je rekla delat jim dajte, da ne bojo na lumparije mislili, ampak zdaj v bistvu pa socialna tega ne podpira, vsaj vmes enkrat je prišlo, da otrok naj ne bi, da bi mogel garati tam. Ampak meni je tako dobro, da znam delati, da mi ni, ni me strah reči, ne bom tega delala. Nikoli ne rečem tega ne bom delala.

93 - Sta "ful" prijazna, "ful" razumljiva, zmeraj se razumeta, pa nič se ne jezita, če kaj narobe naredim.

94 - Lepo. Vem, da nista moja mami in oči, čeprav ju tako kličem.

95 - Najprej je bila še mama. Super je bilo, delali smo na kmetiji, zaposleni smo bili ves čas, manjkalo nam ni nobene stvari, za jesti smo imeli zadosti, oprani smo bili.

96 - Ja, isto naprej, je mogoče še boljše bilo, ker sta bolj mlajša pa moderna...razumeli smo se v glavnem kar dobro. Oba sta lepo skrbela zame.

97 - Rejnica sta mi tako zaupala, da sem lahko vozil tudi brez izpita. Ta čas tu gor pri nas še niso tako preverjali.

98 - To je moja mami. Hvala Bogu, da obstajajo taki ljudje. Je najboljša mami, ati je bil tudi.

99 - Jaz sem ponosna, da me je mamica "gor spravila", naučila me je delati, spoštovati ljudi okrog sebe. V bistvu me je ona naučila, da sem jaz tak človek kot sem, pa mislim, da sem čisto v redu človek. Ustvarila sem si lahko družino, tudi verjetno na podlagi njene pomoči.

100 - Ponosna sem, da sem zrastle gor v taki družini, kot sem, se mi zdi, ma ne da se to opisati.

101 - Mamica me je naučila spoštovati druge, ampak ne morem jaz iz svoje kože, da bi oprostila, ne morem, tega ne morem...pa mi ni nič manjkalo, jaz sem imela mamico, atka sem imela, oba sem imela, brate, sestre sem imela.

102 - Jaz sem dostikrat razmišljala, jaz rečem "naši", pa sem razmišljala, a je prav, da tako rečem, ampak, jaz tako čutim, pa mislim, da me imajo oni tudi tako radi.

103 - V glavnem, mamica je zakon, ati je bil tudi zakon, res sta bila dobra.

104 - Zelo sem bila nesrečna tudi, da sem imela tako ime in priimek. Ta prvega imena sploh ne bom omenjala, ker mi je ... potem sem pa toliko časa, toliko me je moril priimek, da so mi pa potem dali celo svoj priimek. Sem komaj čakala dan, ko sem končno bila polnoletna, da si bom lahko spremenila priimek.

105 - A., rejnikova žena, je bila tudi moja poročna priča, mojemu otroku je bila krstna botrica. Mi smo še vedno zelo povezani, se mi zdi.

106 - Med bivanjem v rejniški družini nikoli nisem imel željo, da bi kdaj živel s svojimi krvnimi starši, saj je bila zame ta družina vse, kar sem imel, ter so bili to moji starši in jih imam še vedno za svoje.

107 - Rejnike, pri katerih sem živel, spoštujem, jih imam za svoje in jih nikoli ne bi zamenjal s pravimi starši, saj so oni tisti, kateri so me previjali kot dojenčka, me hranili, oblačili ter nudili topel dom. Kar pa je najvažnejše, me objeli in si z menoj delili tople, prijazne besede in dolge objeme.

108 - Očija imam "tko-tko" rada, mami imam pa "ful" rada.

109 - Kako gledam na njih? Srednje...malo jeze, "mal hud".

110 - Na biološke starše jaz gledam grdo. Ne podpiram take starše, da te zapustijo. Ne podpiram takih staršev, ki nimajo svojega otroka pri sebi. V bistvu, če ga ne morejo imeti pri sebi, naj ga pa vsaj obiščejo, da imaš ti stike z otrokom.

111 - Edino ta plat mi ni všeč, ker še vedno do svojih staršev..eno tako sovražstvo malo preveč čutim, ker to me ni mamica naučila.

112 - Pogled na moje starše je isti, kot je bil pred dvajsetimi ali več leti. Čustev do njih nimam nobenih in se jih tudi nisem nikoli trudil obuditi.

113 - Stikov z očetom nimam, edino z materjo.

114 - Stikov s svojimi starši nimam.

115 - Stike imam jaz še s svojo materjo, vsake toliko časa, če me kdaj rabi, ji celo posodim kakšen denar, ki ga ne dobim nikoli nazaj.

116 - Z svojimi starši lahko da rečem, da nimam stikov. Mater morda vidim enkrat na leto, pa še to se postavi pod vprašaj ... če.

117 - Z rejniki sem pa tudi v dobrih odnosih. Sicer se v bistvu bolj malo krat vidimo. Mi smo v dobrih odnosih, vsaj mislim, da smo.

118 - Stike imam samo z rejniki. Prej smo se več videli, zdaj pa, ko imamo svojo družino, se pa vidimo bolj na dva meseca. Bi si lahko vzeli več časa.

119 - To so moji, ampak so me tudi oni sprejeli, da sem njihova. Že to kaže, da sem bila lahko pri njih še po končanem rejništvu, pa še vedno se vračam domov. Jaz še vedno lahko rečem, da je to moj dom.

120 - Ne smem pozabiti pa tudi to, da sem še dolgo po tem, ko sem se že preselila k možu, domov hodila atku nohte striči in uro navijati, to sem že prej jaz vedno počela.

121 - Z rejniki imam željo večkrat se videti, za kar pa se srečamo zelo poredko. Razlog za to pa je moja slaba vest, sramota ob sedanjem mojem življenju, ter preteklost, katero sem preživel pri njih, saj sem jim storil veliko slabega, kar ne bom sebi nikoli oprostil. Delal sem nasprotno temu, kar so me učili.

122 - Ja. Rejnik se je kar dosti zanimal, je spraševal drugje, če bi bilo kaj za delati in moram priznati, da mi je to zelo pomagalo. Ker sem si izkušnje take nabral, da sem v bistvu za nekatere starejše od mene v službi, v bistvu sem jaz za njih "majster", profesor. Zato ker sem si že prej toliko izkušenj nabral.

123 - Seveda. To se pa tako spomnim, ko je mamica šla, ravno tu, v Motvoz, do ene in v bistvu sem takoj dobila službo. Mi je mamica "zrihtala".

PRILOGA ŠT. 11

UREJANJE IZJAV PO KODAH

NADALJEVANJE TRADICIJE

01 - Ja, v bistvu sva prevzela to, od mame. Sva pa že ves čas živela oba s tem. Mož z rejniškimi otroki, jaz pa s tistimi, ki smo jih imeli v dnevnem varstvu doma.

VESELJE DO OTROK

02 - Ja, pa veselje do otrok, to skoraj mora biti, če ne, se ne da.

NAČIN ŽIVLJENJA

03 - Ja v bistvu je bil to način življenja, ki sva ga poznala in sva s tem nadaljevala.

VESELJE DO OTROK, NAVAJENOST NA OTROKE

04 - Rada sva imela otroke in tako sva bila navajena in si nisva znala predstavljati življenja brez otrok.

05 - Ja otroke sem imela zmeraj rada, navajena sem bila že doma, ko sem rasla z njimi, potem pa tudi tukaj gor.

NAVAJENOST NA OTROKE

06 - Ja bila sem navajena na otroke in bi mi bilo dolgčas, če jih ne bi bilo..saj sem doma iz rejniške družine. Pri nas doma smo zmeraj imeli otroke.

POMOČ OTROKOM

07 - Tudi ni bil denarni razlog, da sem se odločila za rejništvo, ampak pomagati komu. Tudi sama sem bila stara 8 let, ko mi je umrl oče, in vem kako je to, če si brez enega od staršev, zaradi tega sem tudi dobra do otrok, na ta način...če bi bila še enkrat mlada, ne bi bila nikoli nič drugega po poklicu kot rejnica.

REJNIKI URADNO POOBLAŠČENI

08 - Pravic nimam kaj dosti, da bi kaj za otroke lahko urejali, če bo zdaj, to bo šele zdaj nekaj uvedeno, da bomo lahko kaj podpisali, glede vsakdanjih stvari, npr. ko iz šole prinese kaj za podpisat, pa mora drug dan nazaj nesti, pa za vse, in za osebno izkaznico bo menda tudi zdaj na novo, da se bo dalo, ker zdaj ni bilo nobene stvari možno urejati za otroke. Ker včasih jim je tudi v škodo šlo, kakšna stvar.

IZOBRAŽEVANJE

09 - Glede izobraževanja...izobraževanja ni bilo nikoli toliko, kolikor ga je zdaj, tega je zdaj vse več, čeprav so včasih teme "čisto mem" in moraš nekako igrati na tistih predavanjih, če ne te pa potem tako za besedo drži.

15 - Ne, nikoli nismo imeli nobenega izobraževanja. Nikamor ni bilo treba it.

34 - Vsak mesec so usposabljanja, edino tista za licenco so pa na pet let. Predavanja potekajo v obliki pogovorov, najbolj aktualne teme, na primer zdaj nazadnje smo imeli od zakona ali pa najbolj pereča vprašanja, kaj je najbolj aktualno. Včasih moramo iti z otroci, kakšne delavnice. Med počitnicami imamo pa izlet ali piknik z otroci rejenci in vsemi rejniki, ki pokriva območje centra.

ZAHTEVNI OTROCI

10 - ...ja tudi otroci so zahtevni, pa več...za pravice vse vejo, je tudi malo težje delati z otroki, kot je bilo včasih.

PREMILE VZGOJNE METODE

11 - V bistvu jaz ne čutim kakšnih velikih sprememb, samo da moraš zdaj bolj paziti, kaj kje rečeš, včasih si lahko malo bolj povedal, zdaj se pa službe ene druge bojijo, z nami rejniki vred, ne... da paziš kaj kje govoriš. Kar malo premile so te vzgojne metode. Otroku bi neka merila moral postaviti, ki se jih zdaj bojiš postaviti, da ne bo kdo kaj rekel, da je kaj narobe.

BOLJ POVEZANI

12 - Ne vem, blizu smo bili nekako...kako bi rekla...bili povezani...prej se mi zdi, da so bili bolj pridni nekako.

17 - Ja, prej smo se pogosto ob večerih družili, ko so bili še stari starši živi, vsi otroci so imeli radi starega očeta..ob večerih smo sedeli, ni bilo ne televizije, ne radia..sedeli smo in pogovarjali se..to je bilo tudi dobro za otroke...zdaj je malo slabše, ko so računalniki in televizija..imam občutek da je bilo to prej dosti bolje..velika razlika je v tem, da smo se včasih, ko smo prišli vsi skupaj zvečer, se usedli in se pogovarjali, ali pa pri kosilu, zdaj pa je vsak na svojem koncu, za računalnikom ali televizijo, noben nima več časa, to je pa dosti drugače, kot takrat. Prej je vsak otrok vedel, kaj se bo delalo, koliko imamo denarja.

VEČJA ZAŠČITA REJENCEV

13 - Ja se mi zdi, da si bolj mislijo, da zdaj lahko pa naredijo kar hočejo...tudi otroci, ki so že malo večji si mislijo, da zdaj lahko pa kar hočejo naredijo, ker sem rejenec..se mi zdi, da imajo zdaj strašno veliko zaščito.

PRIHOD SOCIALNE DELAVKE

14 - Ne, včasih je prišla...na vsake toliko časa je prišla banovinska, iz banovine smo rekli, malo pogledat, kako so.

25 - Ja je prišla na obisk pa kar vsak mesec enkrat.

26 - Socialna delavka je samo prišla enkrat ne mesec pogledat, če je vse v redu.

POGOJI ZA REJNIKE

16 - Nobenih, kateri je hotel. Bolj so kmetje imeli rejništvo. Mi doma nismo imeli kmetije, smo imeli bolj čas, drugače pa delali so skupaj, tako da jim je bilo kar dobro.

NESODELOVANJE MATIČNE DRUŽINE

18 - Ja, to je pa čisto odvisno od primera do primera. Eni mislijo, da mu otroka "jemlješ", se ne bo dalo nikoli lepo delati z njimi, smo tudi s kakšnimi morali na sodišče..od dveh rejencev mamica je "ful" nagajala, sem morala it pričat na sodišče...Več je bilo primerov, ko so starši sodelovali, povprečno se kar da sodelovati, so pa izjeme.

20 - Pojavljajo se tudi grožnje s smrtjo do vse družine, v nekaterih primerih. V nekaterih primerih pa starši odlično sodelujejo. Skušamo se postaviti v vlogo staršev, skušamo jih razumeti, vendar vedno to ne gre.

SODELOVANJE MATIČNE DRUŽINE

19 - Dobra praksa sta bila A. in T., z mamico se je dalo vse dogovoriti, rada sta šla k njej, še rajši sta prišla nazaj, nobenih problemov ni bilo, nikoli ni bilo zavajanja. Od nje nikoli nista prišla zbegana, da bi jih kaj težilo. Nikoli jih ni učila proti nam, tako kot je D. na primer. On je pa zmeraj bil "kontra", pa mu je mamica vse ta boljše obleke pobrala, ker je imela še dva otroka doma manjša in je lastnim otrokom stvari pobirala. Nista niti tako rada šla tja, zmeraj je bil problem, da so ta boljše stvari vedno pri njej ostale.

21 - ...drugače smo sodelovali zmeraj s staršem in z vsemi smo se dobro razumeli..so bili še kar dobri..ni bilo problema.

22 - Ne, nismo imeli problemov, smo bili kar zadovoljni.

32 - Pravila ni. Tukaj ni pravila. Odvisno je od sodelovanja, če so pripravljeni.

SODELOVANJE S CSD

23 - Dobro sodelujemo z vsemi centri, na vse centre, kolikor imamo otroke, se lahko obrnemo. Najboljše sodelujemo z matičnim centrom od K., tudi z našim matičnim centrom dobro sodelujemo, morda še najslabše z matičnim centrom najmlajših treh otrok. Smo pa imeli tudi izkušnje s centrom, kjer se pa ni dalo nič dogovoriti, nič nismo bili slišani. Zmeraj, ko smo bili vabljeni, nismo bili slišani, nismo prišli do besede, ampak samo otroke so vedno spraševali. Otroci so bili pa pod pritiskom mamice in so morali tako govoriti, kakor je mami rekla.

POMOČ CSD

24 - Od centrov, ja, kar je v njihovi moči. Vendar naprej do kakšnih specialistov (svetovalni center, zdravstveni delavci), je pa katastrofa. Centri se trudijo, vendar nimajo moči naprej, ko je potrebna pomoč drugih strokovnjakov.

TEŽAVE OTROK, KI IMAJO STIK S STARŠI

27 - Največ stisk in težav se pojavlja ravno pri tistih otrocih, ki imajo največ stikov s starši, ker jih starši begajo. Večkrat, ko se slišijo, in kolikokrat je večkrat pri njih, bolj so zbegani.

TEŽAVE OTROK

28 - Vedenjske težave, razdvojeni so med staršema, ker so narazen, pa še stari starši pritiskajo na njih, potem pa res otrok ne ve, kaj bi. Za A., ki nima obiskov, je v bistvu še najbolj mirna punčka. Najmlajši trije so pa še toliko majhni, da radi vidijo, da pridejo in eno uro jih imajo dosti. Ker so še tako majhni, so še vedno na tej bazi, kaj jima bosta prinesla.

29 - Težave se pojavljajo, kot v vsaki družini. Vedenjske, učne, vse živo. Če si jih imel dvajset, je bilo že, ni bilo stvari, da ne bi bilo težave. Je pa tudi vsak primer drugačen, težko je opisati, bi moral prav vsak posamezen primer opisati.

30 - Težave so bile različne. Otroci, ki so prišli k nam, so bili sprva prestrašeni. Vem za eno deklco, ki se je tresla ves čas, pa spala ni ponoči, vendar so se kmalu privadili. Imeli pa so tudi učne in vedenjske težave.

STIK S STARŠI DOBRO VPLIVA NA REJENCA

31 - To je spet odvisno od primera do primera, če nič slabo ne vplivajo na otroka, naj jih kar ima. Mislim, da bi tudi starši morali malo upoštevati želje otroka, pa jih ne. To je težko prepričati odraslega, da pač otrok trenutno ne želi imeti stikov z njimi.

NIMA STIKA S STARŠI

33 - Ja različno, bolj ne kot ja, da je zdaj bolj to povezano, da mora imeti stik s starši.

NESMISELNOST IZOBRAŽEVANJ

35 - Se strinjamo, da ta predavanja morajo biti, čeprav, za nas so že bedarija. Velikokrat pridemo na predavanja, se pogovarjamo, ne vem, o starih časih, o .. splošna debata, vzame ti pa celo popoldne in greš trideset kilometrov daleč, doma pa pustiš družino. To so bolj delavnice. Potekajo pa enkrat mesečno.

NI IZOBRAŽEVANJA

36 - Ne, nikoli nismo imeli nobenega izobraževanja. Nikamor ni bilo treba it.

POGOSTI STIKI Z BIVŠIMI REJENCI

37 - ...imamo s petimi rejenci, ki so bili pri nas kar pogoste stike, še z vsaj petimi pa vsaj občasne, se nam oglašajo, kako živijo.

STIK Z BIVŠIMI REJENCI

38 - S tistimi rejenci, ki živijo v Sloveniji, imamo še vedno stike. Veliko pa jih je šlo ob osamosvojitvi v bivše republike Jugoslavije, s tistimi pa smo izgubili stik.

REJENCI IMAJO REJNIŠKO DRUŽINO ZA SVOJ DOM

39 - ..pri nas so bili pa v redu in vsi so bili zadovoljni, vsi nazaj pridejo še, kot da bi bili naši...ena izmed rejenk je tudi prevzela naš priimek. To smo si šteli za veliko čast.

NI RAZLIKE

40 - Mi smo tako mislili, da delamo z vsemi enako, da ne delamo razlike in nevede, če bi kdaj kakšnemu kakšno, ne..prizadevali smo si sicer, da ni bilo razlik.

42 - Kar smo delali pri hiši, smo vsi delali. Nobene razlike ni bilo, ne pri hrani, ne pri nobeni stvari, ne pri obleki. Zmeraj sem lepo skrbela za njih, kolikor smo imeli tiste čase, so imeli vsega dovolj. Svoje otroke sem imela štiri in so se lepo razumeli z rejenci, plus rejence, včasih tudi še sedem rejencev.

43 - So pa bili otroci tako oblečeni kot naši. Tudi ko je prišla socialna delavka pregledat, je rekla, kako so lepo urejeni in čisti.

RAZLIKE SO DELALI OBISKI

41 - Ja po našem vedenju nismo, razen če so sami kaj občutili kdaj, ne. Mi ne, razlike bolj delajo obiski, ki pridejo..našim je prinesel, rejniškim ni prinesel, ali pa obratno. Ali je pa rejniškim prinesel, pa našim ni prinesel. Tam so se čutile te razlike, drugače mislim, da ne toliko.

REJNIŠTVO KOT NAJBOLJŠA IZBIRA ZA OTROKA

44 - Bolje je, da ostane, še posebno, če veš, da se ni nič umirilo v desetih letih, da se ni nič spremenilo, da otrok ne bo speljal do konca. Bolje je, da bi bil pri nas, kot na primer D., še dve leti pri nas, pa bi imel in službo, šolo, izpit, potem pa čez "ta hudo" puberteto gre mimo.

45 - To je težko predpisati. Če imajo možnost, je absolutno boljše, da se vrnejo k staršem, vendar če te možnosti ni, je najboljša rešitev po našem mnenju rejništvo. To je težko predpisati. Otrokom ne moreš kar starše vzeti, če pač oni imajo neko bolezen ali kaj, pa da potem daš v posvojitev. Če so za posvojitev, je že v redu, drugače pa ne.

46 - Ja, kolikor je teh, ki so se poročili, je bolje, da so bili pri nas, ker niso imeli urejenega družinskega življenja doma.

TEŽKO OMEJITI TRAJANJE REJNIŠTVA

47 - Mislim, da tega uzakoniti ne morejo, to je pa toliko od primera do primera odvisno, da..eni se "uštímajo" v treh letih, eni se nikoli, otroka pa starš ne bo dal v posvojitev. Tako, da to je težko opredeliti. To se bojo toliko časa tožili, da jih bo več stalo, kolikor dajo za rejništvo. Po navadi taki starši nimajo denarja. Mislim, da bi stroka morala več delati s starši, saj s starši ne delajo. Pa tudi starši, saj niso pripravljeni. Smo imeli primer, ko je oče dečka vsako sredo hodil na predavanja na center, in se je otrok po tem lahko po pol leta vrnil k njemu. Če pa ne sodelujejo, potem pa se otrok ne bo kar tako vrnil nazaj.

48 - To je velika bedarija, ker je čisto vsak primer individualen.

DOLGOTRAJNO REJNIŠTVO

49 - Ne, takrat so bili, dokler so bili. Joj, od doma še vem, da so bili eni, še potem ko so bili že stari več kot dvajset let in so se izučili pri nas, potem poročili in so še domov hodili..joj...prej je isto bilo tako.

POSVOJITI VSAJ DVA OTROKA

50 - Ja razlika med posvojitvijo, da imam tudi stike s posvojenimi otroki...razlika je v temu, da tisti starši imajo vsega zadosti in otrok je potem preveč razvjen, jaz mislim, da bi mogli posvojiti dva otroka, da si otrok zna deliti, da si deli, da ni vse eden in edini.

REJNIŠTVO PRED POSVOJITVIJO

51 - Posvojitev je ukrep, kjer imaš te obveznosti, in dedne in druge, tu pa teh obveznosti ni, tu je razlika. Radi ga imajo pa vsi. Z rejništvom se ne obvežeš, da imaš še potem obveznosti, kot so dediči in tako naprej. Če jih imaš dvajset ali trideset v rejništvu, jih ne moreš trideset posvojiti. Posvojiš lahko enega, dva, pa ga imaš za celo življenje. Tega v rejništvu pa pač ga hočeš spraviti na pravo pot in se lotiš drugega primera.

52 - Hm, kaj pa vem. Mislim, da tudi če posvojiš dojenčka, ko odraste hoče zvedeti za svoje prave starše, potem pa je hudo, ko se začne zavedati. V rejništvu pa otrok ves čas ve, kdo so njegovi starši.

TEŽAVE STARŠEV

53 - Različno, od primera do primera. Predvsem zaradi zanemarjenosti s strani staršev, mladoletnosti staršev, ločitve, nasilja, spolne in psihične zlorabe.

54 - To je pa zelo odvisno od primera do primera...od bolezni, smrti staršev, prestajanja zaporne kazni, nasilja, alkoholizma, ločitve.

55 - Večina jih je prišlo zaradi neurejenih razmer doma, ženske niso imele stanovanja, same so bile.

56 - Iz revnih družin, ali je eden izmed staršev umrl, starši niso mogli skrbeti za njih, imeli so stanovanjski problem.

POGOSTOST STIKOV

57 - Mami vidim trikrat na mesec, očija pa zdaj več ne vidim.

64 - Ja, so prišli k meni na obisk. Potem sem jih enkrat videla, ko sem šla k bratu na grob.

PRVIČ VIDELA MAMO

58 - Ne vseh, zaradi tega, ker, ko sem bila majhna, sem očija prvič videla, ko sem bila tri, štiri leta stara, mami sem pa, ko sem bila dve, tri leta stara, ampak smo potem končale, ker sem se je bala. To mi je povedala mami.

PREKINITEV STIKOV

59 - Ker je babi preveč..., babi je preveč nagajala...in smo potem zaključili stike.

MOŽNOST PONOVIH STIKOV

60 - Če se bo babi spremenila, ja, drugače pa ne...ko bom bila velika.

STIKI PREK TELEFONA

61 - Ja, po telefonu. Ob petkih ali pa ob četrtek.

ZAUPANJE MAMI

62 - Z mami, z njo se lahko pogovarjam tudi bolj osebne stvari.

NI STIKOV

63 - Ne, nikoli.

POČITNICE PRI MAMI

65 - K mamič sem se tudi potem vračal med poletnimi počitnicami za en teden.

STIK Z OČETOM

66 - Ne, on ni bil nič. Enkrat je prišel na obisk, devetdesetega leta, v petem razredu sem bil takrat, je prišel na obisk sicer, to se spomnim, ko me je rejnica prišla poklicat sredi učne ure.

PRAZNE OBLJUBE

67 - Obljubil mi je, da mi bo kupil ribiško palico, pa vse živo, pa ni bilo nič od tega. Verjetno je hotel pogledati, če sem mu kaj podoben, ali jaz ne vem kaj. 2005. leta mi je še pisal, da je slišal, da sem se poročil, pa to, kako se imam. Pa mu potem nisem nič odpisal, ker sem "smatral" da toliko let ga ni nič zanimalo, potem pa kar naenkrat.

OBISK MATERE

68 - Ja, v bistvu, mami me ni nič kaj dostikrat prišla obiskat. Mogoče dvakrat ali trikrat v petih letih.

SE NE SPOMINJA

69 - Jaz se tega ne spomnim, res.

NEGATIVNA ČUSTVA DO MAME OB PRVEM SREČANJU

70 - Stikov s krvnimi starši med bivanjem v rejniški družini nisem imel, saj to niti ni bila moja želja. Ko pa sem porastel, morda pri sedmem letu starosti, sem pa le izrazil željo, da bi videl svojo mater, kar pa mi je bilo tudi omogočeno. Ob spoznanju svoje matere nisem čutil nobenih pozitivnih čustev, lahko bi rekel, da sem globoko v sebi začutil nekako sovraštvo do prave matere.

MLADOLETNOST MAMICE

71 - Ja, mami mi je povedala..., zaradi tega, ker je bila stara komaj šestnajst let, ko me je rodila, pa zaradi tega, ker pač nista imela mami pa oči ravno v redu stike in tako naprej...pa oči je moja mami, ko sem bila jaz še v maminem trebuhu, jo je boksal v trebuh. To mi je mami povedala, ko sem bila stara devet let. Mene je zelo zanimalo, a ne, pa se mi mami prej ni upala povedati, potem sem ji pa jaz preveč težila, da me 'ful' zanima a ne, zakaj z očijem nista skupaj, pa mi je mami povedala.

72 - ... pač mami je bila še premlada in bi bila bolj malo časa z njo a ne...zdaj pa, ko pride k meni, je pa veliko časa z mano.

NE VE RAZLOGA NAMESTITVE V REJNIŠKO DRUŽINO

73 - Ne, ne vem.

75 - Ne, v bistvu ne. Nikoli nisem vedela. Jaz sem vedno mislila, pač da...jaz sem imela tak občutek, da me niso starši marali.

MAMINA BOLEZEN

74 - Zaradi mamine bolezni, duševne in telesne. Bolehala je stalno.

DRUŽINSKA KRIZA

76 - Razlog, da sem se znašel v rejniški družini je bila družinska kriza, materialna, navsezadnje pa sem imel ob rojstvu smolo, katera mi je pisala mojo usodo, saj me naj bi mater kmalu zapustila, ne da bi se ozirala nad menoj po morebitnem preživetju ali želji, da bi me poskušala preživeti in skrbeti zame.

SREDNJE RAZUMEVANJE

77 - Tako, tako...

78 - Pa bolj tako, tako...včasih se malo stepemo, včasih se nas pa ne da spraviti narazen.

79 - Najrajši imam najmlajše tri. S K. se ne razumem tako dobro. Včasih smo se steple z igračami, potem smo se pa skupaj igrali.

NI KONFLIKTOV

80 - Da bi kakšne konflikte imeli, skoraj da ne. Skoraj še manj, kakor današnja mladina...zaradi tega, ker nekako smo kar vsak svoje delo imeli in zaposleni smo bili ves čas, tudi igrali smo se malo s sosedovimi otroki.

DOBRO RAZUMEVANJE

81 - Ma super. Dosti nas je bilo, tiste moje čase, se jih je veliko zamenjalo. Okoli triinpetdeset nas je bilo vse skupaj.

82 - Moram reči, da sem se imel zelo dobro pri njih in smo se vsi lepo razumeli. Včasih smo se posvojenci in njihovi otroci tudi skregali ali zlasali, vendar smo bili le otroci. Tudi z odraslimi smo se vsi razumeli.

83 - Dobro se razumem tudi s K. in M., z J. pa kakor kdaj. K. imam pa najraje.

84 - V redu. Vse imam rada.

87 - Moram reči, da sem se imel zelo dobro pri njih in smo se vsi lepo razumeli. Včasih smo se posvojenci in njihovi otroci tudi skregali ali zlasali, vendar smo bili le otroci. Tudi z odraslimi smo se vsi razumeli.

DOBER ODNOS S HČERKO REJNICE

85 - Jaz sem se bolj z njihovo hčerko razumela. Dobro sem se razumela še z A., pa z A. Najbolj hudo mi je bilo, ko je S. umrla, mi je še vedno hudo. S. je bila leto dni starejša od mene.

86 - V najlepšem spominu mi je ostala tudi V., mamina hčerka. Tudi na počitnice smo hodile s S. Smo bile tudi pri I., ampak se mi zdi, da se z njo nisem toliko povezala.

VEČJA DRUŽINA

88 - To, da nas je zdaj več v družini. Saj nas je bilo tudi prej veliko v družini, pa to, da sta N. pa N. prišla, pa da smo zdaj večja družina in da se malo bolje razumemo.

PRENEHALA GOVORITI BESEDO

89 - Da več ne govorim "nakopani".

DELOVNE NAVADE

90 - Meni je bilo lepo tu gor, delali smo, saj hvala bogu, da smo, vsaj te navade delovne ima človek, da zna delo ceniti, ker zdaj današnja mladina je problem...dela nimajo in bo to čedalje večji problem. Takrat je bilo drugače, sploh drugače. Rad bi tudi svojega otroka zaposlil, pa ne vem, kako bi jih, res, ker tale doba računalništva, bo uničila otroke.

92 - Ko sem bila jaz majhna, je prišla socialna, pa je rekla delat jim dajte, da ne bojo na lumparije mislili, ampak zdaj v bistvu pa socialna tega ne podpira, vsaj vmes enkrat je prišlo, da otrok naj ne bi, da bi mogel garati tam. Ampak meni je tako dobro, da znam delati, da mi ni, ni me strah reči, ne bom tega delala. Nikoli ne rečem tega ne bom delala.

KOMUNIKACIJA

91 - Jaz se tako spomnim pozimi, ko smo fižol prebirali, pa Kekca gledali vmes. Zdaj šele se toliko spominjaš, ko vidiš svoje otroke, ker so sami računalniki, televizor. Mi smo bili pa pozimi na sankah, delali smo tudi mogli vmes, smo sneg kidali, pa saj to je bilo lušno.

LEP ODNOS DO REJNIKOV

93 - Sta "ful" prijazna, "ful" razumljiva, zmeraj se razumeta, pa nič se ne jezita, če kaj narobe naredim.

94 - Lepo. Vem, da nista moja mami in oči, čeprav ju tako kličem.

98 - To je moja mami. Hvala Bogu, da obstajajo taki ljudje. Je najboljša mami, ati je bil tudi.

101 - Mamica me je naučila spoštovati druge, ampak ne morem jaz iz svoje kože, da bi oprostila, ne morem, tega ne morem...pa mi ni nič manjkalo, jaz sem imela mamico, atka sem imela, oba sem imela, brate, sestre sem imela.

103 - V glavnem, mamica je zakon, ati je bil tudi zakon, res sta bila dobra.

117 - Z rejniki sem pa tudi v dobrih odnosih. Sicer se v bistvu bolj malo krat vidimo. Mi smo v dobrih odnosih, vsaj mislim, da smo.

DOBRO POČUTJE V REJNIŠKI DRUŽINI

95 - Najprej je bila še mama. Super je bilo, delali smo na kmetiji, zaposleni smo bili ves čas, manjkalo nam ni nobene stvari, za jesti smo imeli zadosti, oprani smo bili.

96 - Ja, isto naprej, je mogoče še boljše bilo, ker sta bolj mlajša pa moderna..razumeli smo se v glavnem kar dobro. Oba sta lepo skrbela zame.

ZAUPANJE REJNIKOV

97 - Rejnika sta mi tako zaupala, da sem lahko vozil tudi brez izpita. Ta čas tu gor pri nas še niso tako preverjali.

PONOSNA NA REJNIKE

99 - Jaz sem ponosna, da me je mamica "gor spravila", naučila me je delati, spoštovati ljudi okrog sebe. V bistvu me je ona naučila, da sem jaz tak človek kot sem, pa mislim, da sem čisto v redu človek. Ustvarila sem si lahko družino, tudi verjetno na podlagi njene pomoči.

100 - Ponosna sem, da sem zrastle gor v taki družini, kot sem, se mi zdi, ma ne da se to opisati.

REJNIŠKO DRUŽINO IMA ZA SVOJO

102 - Jaz sem dostikrat razmišljala, jaz rečem "naši", pa sem razmišljala, a je prav, da tako rečem, ampak, jaz tako čutim, pa mislim, da me imajo oni tudi tako radi.

106 - Med bivanjem v rejniški družini nikoli nisem imel željo, da bi kdaj živel s svojimi krvnimi starši, saj je bila zame ta družina vse, kar sem imel, ter so bili to moji starši in jih imam še vedno za svoje.

107 - Rejnike, pri katerih sem živel, spoštujem, jih imam za svoje in jih nikoli ne bi zamenjal s pravimi starši, saj so oni tisti, kateri so me previjali kot dojenčka, me hranili, oblačili ter nudili tople dom. Kar pa je najvažnejše, me objeli in si z menoj delili tople, prijazne besede in dolge objeme.

119 - To so moji, ampak so me tudi oni sprejeli, da sem njihova. Že to kaže, da sem lahko pri njih še po končanem rejništvu, pa še vedno se vračam domov. Jaz še vedno lahko rečem, da je to moj dom.

REJNIKI DALI PRIIMEK

104 - Zelo sem bila nesrečna tudi, da sem imela tako ime in priimek. Ta prvega imena sploh ne bom omenjala, ker mi je ... potem sem pa toliko časa, toliko me je moril priimek, da so mi pa potem dali celo svoj priimek. Sem komaj čakala dan, ko sem končno bila polnoletna, da si bom lahko spremenila priimek.

POVEZANOST Z REJNIKI

105 - A., rejnikova žena, je bila tudi moja poročna priča, mojemu otroku je bila krstna botrica. Mi smo še vedno zelo povezani, se mi zdi.

VEČJA LJUBEZEN DO MAMICE

108 - Rejnike, pri katerih sem živel, spoštujem, jih imam za svoje in jih nikoli ne bi zamenjal s pravimi starši, saj so oni tisti, kateri so me previjali kot dojenčka, me hranili, oblačili ter nudili tople dom. Kar pa je najvažnejše, me objeli in si z menoj delili tople, prijazne besede in dolge objeme.

JEZA

109 - Kako gledam na njih? Srednje...malo jeze, "mal hud".

GRD POGLED NA STARŠE

110 - Na biološke starše jaz gledam grdo. Ne podpiram take starše, da te zapustijo. Ne podpiram takih staršev, ki nimajo svojega otroka pri sebi. V bistvu, če ga ne morejo imeti pri sebi, naj ga pa vsaj obiščejo, da imaš ti stike z otrokom.

SOVRAŠTVO

111 - Edino ta plat mi ni všeč, ker še vedno do svojih staršev..eno tako sovraštvo malo preveč čutim, ker to me ni mamica naučila.

NIMA ČUSTEV DO SVOJIH STARŠEV

112 - Pogled na moje starše je isti, kot je bil pred dvajsetimi ali več leti. Čustev do njih nimam nobenih in se jih tudi nisem nikoli trudil obuditi.

STIKI SAMO Z MAMO

113 - Pogled na moje starše je isti, kot je bil pred dvajsetimi ali več leti. Čustev do njih nimam nobenih in se jih tudi nisem nikoli trudil obuditi.

115 - Stike imam jaz še s svojo materjo, vsake toliko časa, če me kdaj rabi, ji celo posodim kakšen denar, ki ga ne dobim nikoli nazaj.

NI STIKOV S STARŠI

114 - Stikov s svojimi starši nimam.

116 - Z svojimi starši lahko da rečem, da nimam stikov. Mater morda vidim enkrat na leto, pa še to se postavi pod vprašaj ... če.

LAHKO BI SE VEČKRAT VIDELI

118 - Z rejniki sem pa tudi v dobrih odnosih. Sicer se v bistvu bolj malo krat vidimo. Mi smo v dobrih odnosih, vsaj mislim, da smo.

STIKI TUDI PO POROKI

120 - Ne smem pozabiti pa tudi to, da sem še dolgo po tem, ko sem se že preselila k možu, domov hodila atku nohte striči in uro navijati, to sem že prej jaz vedno počela.

IMA SLABO VEST PRED REJNIKI

121 - Z rejniki imam željo večkrat se videti, za kar pa se srečamo zelo poredko. Razlog za to pa je moja slaba vest, sramota ob sedanjem mojem življenju, ter preteklost, katero sem preživel pri njih, saj sem jim storil veliko slabega, kar ne bom sebi nikoli oprostil. Delal sem nasprotno temu, kar so me učili.

REJNIK OMOGOČIL PRAKSO

122 - Z rejniki imam željo večkrat se videti, za kar pa se srečamo zelo poredko. Razlog za to pa je moja slaba vest, sramota ob sedanjem mojem življenju, ter preteklost, katero sem preživel pri njih, saj sem jim storil veliko slabega, kar ne bom sebi nikoli oprostil. Delal sem nasprotno temu, kar so me učili.

REJNICA NAŠLA ZAPOSLOITEV

123 - Seveda. To se pa tako spomnim, ko je mamica šla, ravno tu, v Motvoz, do ene in v bistvu sem takoj dobila službo. Mi je mamica "zrihtala".

